CHRISTOPHORI CELLARII,
SMALCALDIENSIS,

HISTORIA MEDII AEVI A TEMPORIBVS CONSTANTINI MAGNI AD CONSTANTINOPOLIM A TVRCIS CAPTAM DEDVCTA,

CVM

NOTIS PERPETVIS

AC

TABVLIS SYNO-
PTICIS

EDITIO VII.

AVCTIOR ET EMENDATIOR.

IENAE,
SVMTV IO. FEL. BIELKII.
CIↃ IↃ CCXXIV.

PRAEFATIO
EDITIONIS PRIMAE
CIϽ IϽ CLXXXVIII.

Duodecim anni circumacti ſunt, cum Hiſtoriæ Antiquæ breuiarium, quod anno ſuperiore vulgaueramus, ita continuauimus, vt in ſaeculis ante Conſtantinum latius excurreremus, in ceteris, vſque ad Conſtantinopolim captam, hiſtoriam potiſſimum Byzantinam conſectati. Illa enim præcipue eum apud animum nobis propoſita erat. Poſteaquam vero tertius iam annus eſt, ex quo Antiquam illam Hiſtoriam auctiorem plenioremque edidimus, adiectis ex continuatione tribus ſaeculis Chriſtianorum, cuius conſilii rationem præfatione eiusdem Antiquæ Hiſtoriæ expoſuimus; iam viſum nobis faciendum fuit, ne continuata Medii aui Hiſtoria, cuius limites Chriſtianum

num in vrbe Conſtantini imperium ſtatuimus imperfecta & mutila relinqueretur. Quantum ergo breuiarii modus poteſt concedere vbique adiecimus tam ciuili, quam eccleſiaſtica hiſtoriæ, quæ rerum mutationis momenta grauiora continebant, litterariæ quoque rei rationem in ſingulis ſæculis habentes, ne ingenia ignorentur, quæ poſterior ætas tulit, vtcunque pro temporibus ſuis exculta. Tabulas quoque, vt in Antiqua cœptum erat, in conſpectum ſubiecimus, vt illi quoque principes cognoſcerentur, quorum res obſcuriores erant, quam vt in ſerie artatæ hiſtoriæ ſinguli potuiſſent collocari: quamquam nec hos in Notis ſemper intactos relinquimus, quas non ſidei tantum cauſſa, ex auctoritate proximi cuiusque ſcriptoris facienda, addidimus, ſed ut ſæpe etiam ſupplementa eſſent earum rerum, quas ſuſcepti ſtili noſtri breuitas non capiebat. Pontificum res in tantum attigimus, quantum neceſſarium iis hiſtoriis erat, quæ ab illorum nutu inſignem quandam mutationem vel in eccleſia, vel ciuili republica habuerunt: ceteras in alium tempus & otium reſeruamus.

HISTORIA
MEDII AEVI
SAECVLO CHRISTIANO IV.

§. 1. Galerius & Conſtantius Chlorus Augusti; Seuerus & Maximinus Daza Galerii Cæſares. Conſtantinus Conſtantii filius, exſtincto Galerio, victisque æmulis Maxentio & Licinio, ſolus imperat.

DIocletiano & Herculeo ad *a* priuatam vitam abeuntibus, Maximianus GALERIVS, cognomento *b* Armentarius, & CONSTANTIVS *c* Chlorus, ex cæſaribus auguſti facti,

a Non tam propter *ingraueſcens æuum*, ut Eutropius 9,16. ait, quam propter morbum & animi impotentiam ſe Diocletianus abdicauit, cum *certis horis inſaniret, certis reſipiſceret.* Lactant. de Mort. Perſec. cap. 17.

b quia *ortus parentibus agrariis, paſtor armentorum* fuerat Epit. Victor. c. 57.

c ὁ Χλωρὸς διὰ τὴν ὠχρότητα, *Chlorus a pallore* dictus, Zonar. lib. 12. c. 31. Erat autem Conſtantius non Claudii Auguſti nepos, ut Eutropius refert. 9. 14. & in Chron. Euſebius; ſed

facti, ita Romanum orbem *a* diuiſerunt, ut Conſtantius, quæ trans Alpes ſunt cum Italia & Africa; Galerius, quidquid inde ad orientem ſolem eſt, poſſideret. Conſtantius autem, contentus *b* transalpinis prouinciis, cetera cuncta Galerio conceſſit, qui duos cæſares creauit, SEVERVM & MAXIMINVM *c* Dazam, ſororis filium, ut iſte Italiæ; hic Orienti præeſſet, ipſe enim in *d* Illyrico, Thracia & Bithynia

ſed Criſpi fratris ex filia Claudii, quæ Flauio Eutropio, patri Conſtantii, gentis Dardanæ nobilisſimo viro, nupſerat, *Treb. Poll. in Claud. c. 13.* Antequam cæſar fieret Conſtantius, præſidem egit Dalmatiæ, *Vopiſc. in Carino.*

a Vide Eutrop. lib. 10. ineunte.

b Idem Eutropius cit. l.

c *Daza* in Epit. Victoris, ſiue *Daia* apud Lactantium, priuati; *Maximinus* nomen cæſaris eſt. Homo cetera *ſemibarbarus, ſublatus nuper a pecoribus & ſylvis, ſtatim ſcutarius, continuo protector, mox tribunus, poſtridie cæſar.* Lactant. cit. l, cap. 19.

d Vide Eutrop. 10. 2. & Excerpta de Conſtantino Valeſii Ammiano adiecta. Regia enim ſedes Galerii cæſaris erat Sirmii; auguſti, ibidem.

nia commorabatur. Conſtantio in *a* Britanniis mortuo filius CONSTANTINVS, ex *b* Helena procreatus *c* ſucceſſerat, cum prætoriani *d* Romæ MAXENTIVM, Herculei filium, auguſtum nuncuparent, & ipſe pater priuatæ vitæ pertæſus, honores filio eripere conaretur, ſed *e* eluſus ab exercitu in Galliam profugit,

a Eboraci, quod addit Eutropius 10. 2. 6. anno Chriſti c c c v i; ex quo cæſar factus, x v; ex quo auguſtus, ii. *Valeſ. Chron.*

b Helenam Zoſimus 2. 8. 2. concubinam vocat, *οὐ κατὰ νόμον συνελθοῦσαν*: Eutropius autem 9, 14. 3. *Vxorem*, priuati puta Conſtantii, quam cæſar, cogente Diocletiano, repudiauerat. Filius imperator matri nomen & honorem *auguſtæ* dedit, ut in nummo & Neapolitana inſcriptione eſt. Adi Patinum & Gruterum.

c legitime electus patris Conſtantii *κρίσει καὶ τῶν στρατοπέδων ἁπάντων τῇ ψήφῳ*. Iulian. orat. 1. p. 13.

d in villa v i. millibus ab urbe diſcreta. *Epit. Victor.*

e *Conuicia militum tulit.* Eutrop. 10. 2. 3 & *urbe Roma exactus eſt*, Lactant. mort. perſ. c. 28.

genero Conſtantino *a* inſidias paraturus, ſed his quoque per filiam detectis, iuſta pœna oppreſſus fuit. Cum hæc agerentur, pridem Seuerus cæſar, a Galerio contra Maxentium miſſus, apud Rauennam *b* perierat deſertus a militibus. Galerius poſtquam LICINIVM, *c* nouum hominem, imperatorem dixerat, confeſtim

a Bis Herculeus Conſtantino inſidiatus eſt. Primum hortatus eum, ut cum parte exercitus aduerſus barbaros iret, ipſe, reliquis militibus ſibi conciliatis, purpuram reſumſit; ſed oppreſſus fuit a Conſtantino Maſſiliæ, quam urbem occupauerat. Deinde filiam Fauſtam ſollicitauit, ut maritum ſibi proderet, quæ, ſimulato ſcelere, vilem eunuchum ſubſtituit, in quo inſidiæ perſicerentur. Sic quoque deprehenſus, poteſtate accepta liberæ mortis, laqueo gulam frangens, vitam turpiſſime finiuit. *Lactant. mort. perſ. c.* 29, 30. Vereor ergo, ne Eutropius 10. 2. aliique binas inſidias in vnas confuderint.

b captus aut deditus, venis inciſis leniter mori coactus eſt. *Lactant. cap.* 26. De loco diſſenſus. Vid. *Eutrop.* 10. 2. & *Zoſim.* 2. 10.

c Eutrop. 10. 3. 2.

confeſtim *a* morbo horribili conſumtus fuit. Sequenti anno *b* bellum inter Conſtantinum & Maxentium exarſit, & hic aliquot *c* prœliis fatigatus, tandem ad Muluium pontem victus & *d* Tiberi ſubmerſus eſt. Dignum memoria, quod ſcriptor *e* Euſebius ex ipſius imperato-

A 3 ris

a corpore in putredinem & vermiculos cum intolerandis doloribus reſoluto, *Lactant. mort. perſ. cap.* 33. Dignus exitus Chriſtianorum hoſte & perſecutore.

b Maxentius Conſtantino bellum indixerat, non hic illi, Zoſim. 2. 14. ἡ προφάσεις ἀναζητεῖ τοῦ πρὸς Κωνσταντῖνον πολέμου. Lactant. c. l. cap. 43. *Bellum Conſtantino indixerat, quaſi necem patris ſui vindicaturus.*

c e. gr. apud Veronam. *Aur. Victor.*

d Iisdem inſidiis, quas hoſti locauerat, id eſt diſſolubili ponte, cum victus in urbem feſtinaret, interceptus. *Zoſim.* 2. 15. *Victor* 40. Aliter Lactantius c. 41. qui tamen in exitu conuenit, Tiberi hauſtum eſſe Maxentium. Adde Prudent. II. adv. Symmach. v. 483.

e de vita Conſtantini lib. I. c. 28. In ipſo prodigio conueniunt chriſtiani ſcriptores: in forma & modo eius diſcrepant, de quo con-

ris ore refert, antequam acie cum Maxentianis decerneret, crucem in cœlo adparuiſſe litteris ſignatam *a* ΤΟΥΤΩΙ ΝΙΚΑ, id eſt, HOC VINCE, quo magis in chriſtiana fide, in quam pridem propendebat, præſertim euentu victoriam comprobante, confirmatus fuit. Licinius quoque Maximinum, *b* æmulum ſuum, in Thracia victum, fugatumque adegit, ut *c* veneno ſumto, ſed inefficaci, inter horri-

conſuli Iac. Godofredus poteſt ad Philoſtorg. lib. 1. c. 6. Τοῖς ἀπίστοις, quibus μῦθος εἶναι δοκεῖ καὶ πλάσμα, τοῖς ἡμετέροις δόγμασι κεχαρισμένον. reſpondet Gelaſius Cyzicenus Act. Concil. Niceni c. 4.

a Solus veterum Philoſtorgius tradit, *Ῥωμαίων φωνῇ latine*, IN HOC VINCE, coeuntibus in litteras ſtellis, expreſſum fuiſſe.

b Maximinus, adhuc quadriennio cæſar per orientem, ferre non potuit, ut Licinius ſibi præferretur, ex priuato nuperrime cæſar, mox auguſtus & imperator factus. Quare & ipſe, inuito Licinio, ſe pro auguſto geſſit, & cum ille nuptias Mediolani cum Conſtantia celebraret, in Thraciam irrupit, victusque a ſponſo reduce, in Ciliciam refugit. *Lactant. de mort. perſ. c. 45. ſeqq.*

c Lactantius ibidem c. 49.

horribiles cruciatus apud Tarſum exſpiraret: *a* ipſe vero poſtmodum a Conſtantino, uxoris fratre, *b* aliquoties victus, & cum *c* res nouas moliretur, Theſſalonicæ occiſus fuit, antea ſublatis, quos ille contra Conſtantinum adlegerat ſocios, *d* VALENTE cæſare &

A 4 *a* MAR-

a Licinius ipſe. Inter quem & Conſtantinum bellorum cauſis ſatis ſint *diuerſi mores*, quibus vix triennium congruere potuerunt. Nam ſordidus Licinius, crudelis, & chriſtianorum hoſtis. *Aur. Victor.* & *Euſeb. lib.* 10. *c. pen.* Sed veram & graviorem cauſſam tradunt Excerpta de Conſtantini rebus, Ammiano Valeſii ſubiecta, quæ conſuli poſſunt ab harum rerum cupidis.

b ad Cibalim Pannoniæ: deinde ad Hadrianopolim: rurſus ad Chalcedonem, unde Nicomediam fugit, ſeque victoris arbitrio permiſit. *Zoſim.* & *Eutrop.*

c Cum ſe Licinius Nicomediæ dedidiſſet, pactus erat, ut privato ſibi Theſſalonicæ liceret vivere. Verum & ibi machinatus inſidias, barbaros contra Conſtantinum evocaturus, ab eodem interfectus eſt. Vide quæ ex Socrate, Zonara, Cedreno ad Zoſimi 2. 28. notauimus.

d Valens poſt cladem Cibalenſem cæſar dictus: ſed pace poſt inita, ut auctor turbarum, interfectus eſt. *Zoſim.* 2. 19, & 20.

a MARTINIANO imperatore. Puer *b* LICINIVS, & ipſe cæſar pacificatione prima dictus, *c* Fauſtæ inſidiis una cum CRISPO cæſare putatur periiſſe.

§. 2. Idem Chriſtianorum ſacris addictus dedicat Conſtantinopolim. Mater eius Helena, religioſa mulier.

Sic cæſis tyrannis *d* ſolus rerum potitus eſt Conſtantinus, primus imperator, quod *e* certo conſtet, chriſtianis

a Martinianus, antea magiſter officiorum, a Zoſimo 2. 25. *cæſar* tantummodo vocatus, in nummis apud Freſnium Famil. Byz. p. 23. P. F. AVG. id eſt *Pius*, *Felix*, *Auguſtus*. Electus a Licinio, ex Europa in Bithyniam fugiente: occiſus iſto ſe dedente ad Nicomediam. *Zoſim. c. l. & c.* 28.

b Puer viginti menſium cæſar creatus, pace facta poſt cladem Cibalenſem. *Zoſim.* 2. 20.

c Eutrop. 10. 4, 6. ubi etiam de Criſpo.

d Conſtantini anno VI. Maxentius; XVII. (al. XIX.) Licinius victus extinctusque fuit. *Euſeb. Chron.*

e Veteres Philippum Arabem chriſtianum dixere, qui vero nullum profeſſionis argumentum reliquit, ſaltim nullo modo rem eccleſiæ auxit. *Hiſt. Antiq. p.* 145.

nis *a* ſacris addictus, qui *b* templis gentilium clauſis, & nouis Chriſto dedicatis chriſtianam rem inſigniter auxit, vere Magnus eccleſiæ, licet, quod *c* alii putant, non itidem publicæ rei, qui dedicata *d* Conſtantinopoli exemplum dederit diuidendi imperii & deſerendi Occidentis, & barbaros, *e* Gothis pace data, exceptisque *f* Sarmatis, in

A 5 ipſum

a Ita addictus a Maxentii bello chriſtianis ſacris fuit, ut pedetentim in illis proficeret, & demum ſub vitæ finem Helenopoli perfectior catechumenus fieret, & breui poſt in Nicomedienſi villa baptismo tingeretur. *Valeſ. in Euſeb. Vit. Conſt.* 4. 61. *Spanhem. Introd. Hiſt p.* 354.

b Oroſ. 7. 28. extr. & Euſeb. Vit. Conſt. 3. 56. ſeqq.

c cum primis Zoſimus 2. 33. & 34.

d Dedicatio facta anno imperii XXIIII: qui Chriſtianorum vulgaris erat CCCXXX. *Hieronym. Chron.*

e Eutropius 10. 4. 8.

f Sarmatas a ſeruis ſuos pulſos, amplius CCC millia hominum, in Thraciam & vicinas regiones excepit Conſtantinus. *Anonymus Valeſii de Geſt. Conſt.*

ipſum imperium armauerit, *a* limite etiam, extractis militibus, nudato. Huius mater Helena, religioſa mulier, *b* baſilicam impoſuit monti, ex quo in cælum Saluator adſcenderat, & alteram antro Bethlehemitico, in quo in lucem credebatur editus: etiam filius imperator ſanctiſſimum *c* ſepulcrum pari ſubſtructionum mole honorauit.

§. 3. Ariana hæreſis Concilio Niceno damnata. Athanaſius.

Eccleſiæ vero felicitatem, quam ex optimo principe habebat, *Ariana* hæreſis, ex *d* Aegypto latius in dies ſerpens, non medio-

a Hoc quoque Zoſimus 2, 34. obiecit, quamquam, ſi verum eſt, non defuere cauſſæ Conſtantino, vel quod barbaros ita attriverat, ut nihil ab iis timeret: vel quod ad gravius bellum, Perſicum forſan, militibus indigeret.

b Euſeb. Vit. Conſt. 3. 41.

c Euſeb. ibidem cap. 29. ſeqq. & hæc Ἀνάστασις & Μαρτύριον fuit vocata, pertinuitque a ſepulcro ad crucis locum, immenſis porticibus producta. Vnde in Chron. Alex. p. 666. dicitur ἐκκλησία τοῦ ἁγίου σταυροῦ. Vide H. Valeſii epiſtolam de hac re.

d Lib. 2. c. 61. ſeqq. de vita Conſt. Arius autem fuit presbyter apud Alexandriam.

mediocriter interuertit, ſed huic quoque malo obuiam iuit imperatoris pietas, & *a* CCCXVIII. epiſcopis Niceam Bithyniæ conuocatis priſtinam & apoſtolicam doctrinam reſtituit, ſimulque tempus celebrandi *b* paſchatis, quod controuerſum adhuc fuerat, concilii ſuffragiis definiuit. Verum ne ſic quidem ſedati motus ſunt, quin grauius erumperent, & pius Athanaſius, Alexandrinus *c* epiſcopus, calumniis oneratus in *d* Treuiros Galliæ ex-

A 6 ſutatum

a De numero epiſcoporum, qui Nicenæ ſynodo interfuerunt, non conuenit inter antiquos. Euſebio Vit Conſt. 3. 8. fuere CCL; Euſtachio Antiocheno circiter CCLXX; verum conſtantior fama eſt fuiſſe CCCXVIII. Ita Athanaſius Epiſt. ad Africanos: Hilarius lib. contra Conſtantium: Hieronymus in Chron. & Gelaſius Cyzic. cap. 7. quibus proxime accedit Sozomenus 1. 17. *ἀμφὶ τριακόσιοι εἴκοσι.* Adde Valeſ. in Euſ. c. 1.

b Euſeb. Vit. Conſt. 3 18.

c In ſynodo Nicena nondum epiſcopus, ſed *ἀρχιδιάκονος* Alexandrinæ eccleſiæ erat, *Gelaſ Cyzic. c. 7. extr* ſiue *διάκονος*, *Sozomen. 1. 17. extr* Poſt ſynodum Alexandro mortuo & poſt tres menſes etiam Achilla, ſucceſſit in epiſcopatu. *Socrat*, 1. 15. *Sozom* 2. 17. *Epiphan. hær.* 69. *p.* 737.

d Socrates 1. 35. Sozom. 2. 28. extr.

ſutatum mitteretur. Arius vero *a* pœnitentiam ſimulans in eccleſiam reductus fuiſſet, niſi diuina vindicta *b* inteſtinorum excuſſione imperatam receptionem anteuertiſſet.

§. 4. Conſtantini M. cura reipublicæ, baptiſmus, mors, filii ſucceſſores: fratris filii Dalmatius & Hannibalianus. Conſtantinus filius occiſus a Conſtantis ducibus; Conſtans a Magnentio. Vetranio rebellis. Decentius, Nepotianus, Siluanus ſcenici imperatores.

Cum ſic *c* unum & triginta annos Conſtantinus imperaſſet, republica nouo modo in *d* quatuor præfecturas prætorii diſtri-

a Socrates 1. 26. literas Arii ad imperatorem, quibus catholicam fidem ſimulabat, repræſentauit. Quid? quod etiam decretis Nicenæ fidei ſubſcripſit & iureiurando ſimulatam ſententiam confirmauit, *ibid. c.* 38.

b Socrates 1. 38. Sozom. 2. 30.

c Triceſimum annum imperando exceſſiſſe, *Tricennalia*, quæ celebrauit, argumento ſunt. *Hieronym. & Chron. Alexandr. p.* 667. Mortuus anno XXXI, *Eutrop.* 10, 4. *Hieronym. Chron. Socrat.* 1. *extr.* Aliis anno XXXII, ut *Aur. Victor.* 41. Annus erat Chriſtianorum CCCXXXVII.

d Quatuor præfectis prætorii curam imperii diſtri-

diſtributa, nouisque *a* legibus latis, ut ecclesiæ una conſuleretur; tandem in bellum *b* Perſicum moturus, apud *c* Nicomediam, poſtquam *d* baptiſmatis lauacro tinctus fuerat, beatam animam efflavit, & filiis ita *e* diuiſum imperium reliquit, ut CONSTANTINO Tranſalpinæ provinciæ, CONSTANTIO Oriens, CONSTANTI Italia,

A 7

diſtribuit, Orientis, Macedoniæ, Italiæ ac Africæ, & Tranſalpinarum partium. *Zoſim.* 2. 33. quod fundamentum eſt non ſolum politicæ prouinciarum diuiſionis in Codice Theodoſiano & notitia imperii utriusque; verum etiam eccleſiaſticæ epiſcopatuum. Vide Pet. de Marca Diſſert. de Patriarchatu.

a Exempli gratia, de crucis ſupplicio tollendo, de mancipiis Iudæorum chriſtianis, de immunitatibus eccleſiarum, &c. Vid. Cod. Theod.

b Eutrop. 10. 3. Aur. Vict. 41. Hieronym. Chron.

c in villa publica, cui Achyronæ nomen erat, prope Nicomediam. *Aurel. Vict. & Hieronym. Chr.*

d quod ſuſceperimus in Iordane erat, niſi fatum præveniſſet. *Euſeb. Vit. Conſt.* 4. 62. *Socr.* 1. 39. *Sozom.* 2. 34. *Hieronym. Chr.* Ergo fabula eſt a Silueſtro Romæ baptizatum fuiſſe.

e Vide epitomen Victoris.

lia, Africa & Illyricum concederent. *a* DALMATIVS enim cæſar, Conſtantini fratre genitus, continuo militari factione exſtinctus eſt, ſicut poſt paullo Conſtantii iuſſu *b* HANNIBALIANVS

a Delmatius ſiue Dalmatius (utroque modo in nummis ſcribitur) cæſar dictus in tricennalibus Conſtantini, regendamque accipit *ripam Gothicam* ſecundum Excerpta Anonymi de geſtis Conſtantini; aut potius *Meſopotamiam* ſecundum Chron. Alexandrinum, ſiue *Armeniam nationesque circumſocias*, ſecundum epitomen Victoris c. 36. Interfectus *confeſtim* poſt patrui exceſſum, *incertum quo ſuaſore*, Aur. Vict. *Conſtantio ſinente potius, quam iubente*, Eutrop. 10. 5. 2. aut potius *ἐπιβουλῇ*, *inſidiis Conſtantii*, Zoſim. 2. 40.

b Conſtantini M. duo fratres prole felices: Fl. Dalmatius Hannibalianus filiis Dalmatio cæſare & Hannibaliano rege: & Fl. Iulius Conſtantius filiis Gallo cæſare ex uxore Galla; ac Iuliano auguſto ex Baſilina. Iuniorem Hannibalianum Conſtantinus nobiliſſimi & patricii dignitate ornatum *Zoſim.* 2. 39. tandem regem Ponticarum gentium conſtituit, data ei filia Conſtantia in matrimonium, & Cæſarea Cappadociæ in ſedem regiam. *Anonym. Valeſii*, & *Chron. Alex.* *p.* 668.

NVS, quem Ponti regem patruus Conſtantinus fecerat. Filium, Conſtantinum, fratri *a* bellum inferentem, Conſtantis duces apud *b* Aquileiam oppreſſerunt, atque ita reſpublica ad duos auguſtos reducta eſt. Dum vero Conſtantius contra Saporem, Perſarum regem, *c* male rem gerit, MAGNENTIVS, natione *d* Francus, tum duarum *e* legionum præfectus, Occiden-

p 668. Ad hunc nummus pertinet, quem Sirmondus & du Freſne laudant, inſcriptus FL. CL. HANNIBALIANO REGI. Occiſus Conſtantii iuſſu a militibus *Zoſim.* 2. 40.

a Bellum de hereditate erat & limite partium poſtulante Conſtantino, ut Conſtans partem Italiæ vel Africæ ſibi concederet, aut nova diuiſio prouinciarum inſtitueretur *Epit. Vict.* 62. *Zonar.* 13. 5.

b Eutrop. 10, 5 Epit. Vict. 62.

c Tria Conſtantii bella Perſica, omnia infelicia, τρεῖς πολέμους Περσικοὺς ἀναδεξάμενος, καὶ ἐν πᾶσιν ἐλαττωθείς. Zoſim. 3. 33. 4.

d Epit. Victoris 64. *Ortus parentibus barbaris, qui Galliam inhabitant.*

e Zoſimus 2. 42. 3.

dentis imperium inuadit, Conſtante apud *a* Helenam, Pyrenæo proximum caſtrum, interemto, poſtquam *b* tredecim ille annos auguſtus imperauerat: & *c* VETRANIO, magiſter militum, purpuram apud Murſam Pannoniæ inferioris ſumit. Verum hic ſine armis ad *d* privatam vitam retractus: ille cruentis prœliis cum Conſtantio, fratris ultore, apud *e* Murſam & Ticinum confligit, & rebus tandem exutus, *f* Lugduni mortem ſubit voluntariam, men-

a Eutrop. 10. 5. 4. Epit. Vict. 61.

b Diu antea cæſar, ſed XIII. annis auguſtus, *Epit. Vict.* & *Hieronym. Chr.*

c Huius hiſtoriam Eutropius 10. 6. Zoſimus 2. 43. perſequuntur.

d quam grandæuus Pruſæ in Bithynia exegit, poſtquam purpura exutus fuerat. *Zoſim.* 2. 44. *extr.*

e Victus Magnentius ex Pannonia in Italiam ſe recepit, & apud Ticinum rurſus acie certauit, *Epit. Victoris.* Interponit Had. Valeſius lib. 1. Hiſtor. Franc. pag. 30. prœlium ad Longaticum, caſtellum Alpium Iuliarum; & addit ultimum in Gallia circa Montem Seleucum.

f Epit. Victoris 63. Eutrop. 10. 7.

menſe imperii *a* quadrageſimo ſecundo, quem paucis poſt diebus cæſar *b* DECENTIVS, frater eius, laqueo gula fracta, in Senonibus imitatus eſt. *c* NEPOTIANVS, Eutropia Conſtantini Maximi ſorore genitus, paullo ante; & *d* SILVANVS biennio poſt Magnentii interitum, ſcenici imperatores, intra menſem uterque, ille Romæ, hic in colonia Agrippina oppreſſus fuit.

§. 5. Conſtantius ſolus imperator, Arianus; Synodus Sarticenſis, Sirmienſis (qua Photinus damnatur) Mediolanenſis, Ariminenſis, Seleucienſis.

Sic Conſtantius cuncta paternæ ditio-

a Victoris Epitoma c. 63. cum qua Eutropio etiam conuenit, *imperii anno tertio, menſe ſeptimo* Magnentii dominationem finienti 10. 7.

b Eutrop. c. l. Aurel. Victor. 42. eiusque Epitoma 64.

c Eutrop. 10. 6. 6. Epit. Vict. 63. Nummus apud Carol. du Freſne in Famil. Byz. p. 35. FL. POP. NEPOTIANVS P. F. AUG. Oppreſſus fuit a Magnentio. *Zoſim.* 2. 43.

d Ammianus 15. 11. ſeqq. Epit. Vict. 64. Eutrop. 10. 7. 3. Fuerat magiſter militum per Galliam, Francus genere barbaro patre genitus.

tionis conſecutus, neque *a* pietate, neque *b* clementia patrem æmulatur, ſed ab Arianis in *c* partes adlectus, Athanaſium, quem fratris *d* Conſtantis litteris

a Lege Athanaſii ad ſolitat. vit. agentes epiſtolam, ſub cuius finem non veretur *antichriſtum* Conſtantium adpellare, ſaltim ἀντιχρίστου εἰκόνα.

b Cetera non immitis princeps: in ſolos *Homouſianos*, id eſt ab Ariana impietate abhorrentes acerbior & iniquus. Exemplum Athanaſius c. l. ed. Commel. p. 635. proponit in Hadrianopolitanis, quos capite truncauit, quod fugientes ex Sardicenſi concilio Arianos non receperant.

c Athanaſ. c. l. Sulp. Seuerus 2, 38.

d Athanaſius, relegatus a Conſtantino patre in Gallias, reſtituitur altero poſt obitum eius menſe a Conſtantino cæſare, vti ex huius ad Alexandrinos epiſtola apud Athanaſium Apolog. II. & Socrat. 2. 3. manifeſtum eſt. Inde Euſebianorum molitionibus rurſus expulſus, Romam venit ad papam Iulium, qui ipſum contra Antiocheni concilii patres longa epiſtola (vide Apolog. Athanaſii II) defendit. Iterum Sardicenſi concilio abſolutus, Conſtantis ad fratrem Conſtantium litteris impetrauit, ut

teris & *a* Sardicenſi concilio permotus reſtituerat, denuo in *b* exſilium mittit, & *c* Sirmienſi ſynodo, qua Photinus damna-

ut Conſtantius tribus illum epiſtolis Aquileia, ubi tum latitabat, in ſedem priſtinam reuocaret, quas literas eidem apologiæ inſeruit Athanaſius.

a Concilium Sardicæ in Dacia Nova convocatum fuit a Conſtantio & Conſtante fratribus auguſtis, teſte Athanaſio principio Apolog. II. quod contra Sulp. Severum notetur, qui id patri Conſtantino imperite 2. 36. imputavit. In hac ſynodo a. CCC. circiter ex Occidente epiſcopis abſolutus fuit Athanaſius: orientales enim, Ariani omnes, ſeceſſerant ex concilio, ut ſupra prædiximus.

b Athanaſ. ad ſolit. vit. ag. Socrat. 2. 26. & Sozom. 4. 9. a quo tempore Alexandriæ & in Ægypto occulte latuit usque ad mortem Conſtantii. *Sozom.* 4, 10. & 5, 6.

c Photinus, Sirmii epiſcopus, ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν υἱὸν ἐδογμάτισε, *Socrat.* 2. 8. *extr.* negans eius, γέννησίν τε καὶ ὕπαρξιν πρὸ αἰώνων. *Sozom.* 4. 6. Add. *Auguſtin. epiſt.* 112. *c.* 7. contra quem ſynodus a Conſtantio, ibi commorante, congregata Photinum quidem damnavit, ſed fidei tres formulas, Nicenæ contrarias, græce unam, latine duas, compoſuit, *Socrat.* 2. 30.

damnatus eſt, & *a* Mediolanenſi, res Arianas mire adiuuit, & patres *b* Ariminenſis ac *c* Seleucienſis concilii minis ac fraude ſollicitauit, ut calliidæ Arianorum formæ ſubſcriberent. Etiam Arimino Ariani *d* Nicen Thraciæ profecti,

a In Mediolanenſi concilio, qui ex oriente venerant epiſcopi, in Athanaſium acerbas ſententias dicebant, quos ceteri fere ſequebantur ἢ δέει, ἢ ἀπάτῃ, ἢ ἀγνοίᾳ τῶν ὄντων, reclamantibus Albenſi, Vercelienſi & Trevirenſi epiſcopis cum paucis aliis *Sozom.* 4. 9. *Socrat.* 2. 30.

b Sciſſa hæc ſynodus fuit in catholicos & Arianos: illi Nicenam confeſſionem urgebant, hi Sirmienſem. Catholicorum legati ad imperatorem, xx. numero, non admiſſi ſunt: & eiecti ſuis ſedibus, qui nollent ſubſcribere formulæ Arianæ, *Sozom,* 4. 17, *Socrat.* 2. 37. *ſeqq.*

c Seleuciæ, Iſauriæ ſiue Tracheæ Ciliciæ urbe, eodem anno, quo Arimini occidentales, congregabantur epiſcopi orientis, & quamvis plurimi Ariani erant, tamen etiam in partes ſcindebantur, prævalentibus tandem Acacianis. *Socrat.* 2. 39. 40.

d Hiſtoriam hanc ſcripſere Socrates 2. 37. & Sozomenus 4. 19. Νίκην Thraciæ, ut hi

fecti, confeſſione ſubdole facta, quaſi Nicena Bithynica eſſet, impoſuerunt imperitis. Sic totus *a* ingemuit orbis, & ſe Arianum eſſe miratus eſt.

§ 6. Iulianus Apoſtata poſt fratrem Gallum Cæſar, deinde Auguſtus, Hieroſolymorum inſtaurationem fruſtra tentat, Chriſtianis acerbus: moritur in bello Perſico.

Nec ſuis tantum motibus eccleſia ad exitium pæne adflicta fuit, ſed hoſtes quoque externi acceſſere, quippe Conſtan-

hi vocant, memorat Ammianus 31. c. 31, inter Conſtantinopolim & Adrianopolim: & Itinerarium vetus, quod Hieroſolymitanum vocant, p. 146.

a Hieronymi verba ſunt adv. Luciferianos cap. 7. Erant autem Ariani non unius generis, ſed in ſectas diuiſi, Acacianos, Aëtianos & Eunomianos, ſinguli a ſuis auctoribus, Arii hæreſin alio atque alio modo explicantibus, denominati, omnes hoſtes vocis ὁμοούσιος, pro qua alii ὁμοιούσιος ſubſtituere, alii abſtinendum plane cenſebant ab οὐσίας vocabulo; peſſimi qui ἀνόμοιον Dei Filium dicebant, inde ipſi *Anomæi* adpellati. Adi Epiphanium. Qui vero Athanaſio ſunt οἱ περὶ Εὐσέβιον, *Euſebiani*, Euſebium Nicomedienſem, callidum tectumque Arianum, magnæque in palatio auctoritatis, ſequebantur,

ſtantius auguſtus, *a* GALLO cæſare propter male facta enecato, fratrem eius, *b* IVLIANVM, cæſarem dixit, qui rebus ad *c* Argentoratum præclare geſtis, & finibus imperii Romani recuperatis, *d* auguſti honores in Gallia adſumſit, nec *e* adigi a Conſtantio potuit, ut ad officium & priſtinos honores rediret, quem motum *f* mors Conſtantii diremit. Hic *g* defectione

a Ammianus 14. ineunte: Eutrop. 10. 7. Fuerat autem cæſar per Orientem.

b Iuliani genus ſupra pag. 14. indicatum. Patruelis erat Conſtantii.

c Ammianus 16. 29. ſeq. Eutrop. 10. 7.

d Ammianus 16. 34. Videri quidem voluit, ſe nolle hos honores, exercitus acclamatione oblatos: nec tamen invitus retinuit.

e Conſtantius datis litteris præcepit Iuliano, ut *intra cæſaris poteſtatem contineret*, Ammian. 20. 23. & *cæſaris poteſtatem ſufficere Iuliano cenſebat*, ibidem c. 24.

f Ex bello Perſico contra Iulianum copias educens moritur in itinere Conſtantius Mopſucrenis inter Ciliciam Cappadociamque, anno chriſtiano CCCLXI, cum annos poſt patrem XXIIII. auguſtus imperaſſet. *Hieron. Chron.*

g Ammianus 21. 4. *adhærere cultui Chriſtiano fingebat*,

ne ad gentium ritus gravis Chriſtianis erat *a* templa deorum aperiens, & Iudæis permittens Hieroſolymorum inſtaurationem, quamvis hæc *b* igni erumpente & terræ motu fuit impedita, Chriſtianos autem non tam *c* ſuppliciis, quam *d* ereptis artium officinis

fingebat, a quo tam pridem occulto deſciuerat, a philoſophis Oedeſii ſectatoribus, quibus operam in Aſia dederat, in impias opiniones deductus. *Eunap. in Max.*

a Idem Ammianus 22. 7. *ubi adeſſe ſibi liberum tempus faciundi, quæ vellet aduertit, ſui pectoris patefecit arcana, & planis abſolutisq; decretis aperiri templa, arisque hoſtias admoueri, & reparari deorum ſtatuit cultum.*

b Ammianus 23. ineunte: *globi flammarum prope fundamenta crebris adſultibus erumpentes fecere locum, exuſtis aliquoties operantibus, inacceſſum.* Paullo aliter Nazianz. ϛηλιτ. 2. pag. 111.

c Eutropius 10. 8. *nimius religionis Chriſtianæ inſectator, perinde tamen, ut cruore abſtineret.* Si fuſus ſangvis, pagani & Iudæi fuderunt permittente magis Iuliano, quam imperante. *Philoſtorg.* 7. 4. adde *Godofred.* p. 286.

d Lege lata, τοὺς χριϛιανοὺς ἑλληνικῆς παιδείας μετέχειν ἐκώλυε, Socrat. 3. 16. de qua Mar-

nis vexabat, *a* honorum ciuilium quoque aditu intercluſo. Si quid dediſſe Chriſtianis viſus eſt, id eo dediſſe liquido conſtat, ut *b* anteceſſori derogaret: vel ſectas *c* inter ſe committeret, quo inteſtinis ſe pugnis ac æmulatio-

Marcellinus, & ipſe paganus lib. 25. 15. vere iudicat, *illud inclemens, quod docere vetuit magiſtros rhetoricos & grammaticos, Chriſtianos.* Adde ipſius Iuliani epiſtolam 41. ad Iamblichum.

a Sozomen 5. 15. Nazianz. orat. I. *ςηλιτ.* p. 94. qua cauſſa etiam Valentinianum, poſtea imperatorem, Maximi philoſophi delatione, *Zoſim* 4. 2, 3. relegatum fuiſſe Philoſtorgius 7. 7. Sozom. 6. 6. tradunt.

b Socrates 3. 11. *ἔνθα διαβολή τις κατὰ Κωνσταντίου ἐγένετο, προθυμότατα τοῖς χριστιανοῖς τὰς αἰτήσεις παρεῖχεν.* Vnde eſt, quod multis exſulibus Conſtantii, & in his Athanaſio redire licuit, qui vero mox graviore edicto rurſus eiectus, & deprecantibus Alexandrinis negatus fuit *Iulian. epiſt.* 6. & 26. & 51.

c Ammianus 22. 7. *Diſſidentes Chriſtianorum antiſtites cum plebe diſciſſa in palatium intromiſſos monebat, ut ciuilibus diſcor-*

lationibus delerent. Sed eum euentum habuit ſiue clandeſtina ſiue aperta perſecutio, quem Athanaſius fugiens prædixerat, *a nubeculam eſſe, cito tranſituram.* Nam bello Perſico trans Tigrim circumuentus, cum vulnus ab *b* ignoto accepiſſet, *c* proxima nocte impuram animam in tabernaculo exhalauit, cum quinquennio cæſar in Galliis, a morte Conſtantii non-

diſcordiis conſopitis quisque, nullo vetante, religioni ſuæ ſeruiret intrepidus. Quod ideo egit obſtinate, *ut diſſenſiones augeret licentia.* Adde Iuliani epiſt. 31. qua Aëtium hæreſiarcham reuocauit ex exſilio.

a Socrates 3. 14. νεφύδειον ἐςι καὶ παρέρχεται.

b Calumniatur Libanius, cum Chriſtianorum inſidiis Iulianum periiſſe ſcripſit, apud *Sozom.* 6. 1. quos ipſi milites Iuliani, a Chriſti ſacris alieni, excuſant, Eutropius 10. 8. *hoſtili manu*, & Marcellinus 25. 8. *incertum*, a quo percuſſus ſit, tradentes: & æqualis his Sex. Rufus c. 28. *ab hoſtium equite*, & Victor epitom. 27. *ab uno ex hoſtibus & quidem fugiente.* Chriſtianorum teſtimonia, ne ſuſpecta ſint, prætermitto.

c Amm. Marcell. 25. 11. Epit. Vict. 67.

a nondum biennio auguſtus imperaſſet. Aiunt vulneratum, ſparſo ad cœlum ſanguine, impiam vocem *b viciſti Galilae*, edidiſſe, quod alii ad *c* ſolem, vt Perſarum deum, referunt, quem incuſans, *ſatiare*, inclamauerit.

§. 7. Iouianus imperator Perſis cedens, rem iuvat Chriſtianam.

Orbati imperatore milites IOVIANVM legunt, qui pacem cum Perſis *d* neceſſariam magis, quam Romanis dignam fecit, traditis *e* provinciis & *a* vrbibus

a Hieronym. Chron. & Gothofredus ad Philoſtorg. 7. extr.

b Theodoret. 3. 25. *νενίκηκας Γαλιλαῖε.* At Zonaras lib. 13. c. 13. *Κορέσθητι Ναζωραῖε*, *ſaturare Nazarene.*

c Philoſtorg. 7. extr. *αἷμα πρὸς τὸν ἥλιον ἀπέῤῥαxε διαῤῥηγθεὶν πρὸς αὐτὸν λέγων Κορέσθητι.* Adde Sozom. 6, 2.

d Philoſtorg. lib 8. incunte: *οὐ γὰρ ἦν ἄλλως διασωθῆναι.* Adi etiam Eutropium, Marcellinum, & S. Rufum.

e Am. Marcellinus 25. 23. vocat *quinque regiones Tranſtigritanas*, quas Valeſius vult Perſarum reſpectu intelligendas eſſe, quod omnes fuerint Romanis citra Tigrin. *Meſopotamiæ partem* dicit Rufus c. 29. addit Zoſimus 3. 3. *Ἀρμενίας τὸ πολὺ μέρος*, *magnam partem Armeniæ.*

a vrbibus aliquot munitis. Tunc grandi ruina paganorum ſuperſtitio, ab Iuliano adhuc ſtabilita, corruebat. Cum enim recuſaret imperium, quod non conveniret, chriſtianum ſe *b* gentilibus imperare; omnes vna voce clamauerunt, *c ſe chriſtianos eſſe.* Decedens Perſia, reuocatis *d* catholicis, quos Conſtantius & Iulianus proſcripſerant, & *e* bonis eccleſiæ, quæ ablata fuerant, reſtitutis, in Galatiæ finibus apud *f* Dadaſtanam diem ſuum obiit, vix octauo menſe imperii exacto.

a In his Niſibis & Singara præcipuæ: *in* dictis autem ad Tigrin prouinciis XV. caſtella. *Ammian. & Zoſim.* c. 1.

b Socrat. 3. 22. *βασιλεύειν ἀνθρώπων ἑλληνίζειν προαιρευμένον.*

c ibidem, *ἀυτοὺς ἔιναι χριστιανούς.* Pluribus verbis deſcripſit Theodoretus 4. 1.

d In his referunt etiam Valentinianum poſt paulo auguſtum. *Sozomen.* 6. 6. *Philoſtorg.* 8. 5. Quo tempore Athanaſius quoque ad eccleſiam ſuam rediit, carus imprimis nouo imperatori ob puriorem doctrinam & pietatem. *Theodoret.* 4. 2.

e Philoſtorg. c. 1.

f Dadaſtana in Bithyniæ Galatiæque confinio oppidum. *Socrat.* 2. 26.

§. 8. Valentinianus cum fratre Valente Ariano. Procopius tyrannus a Valente victus. Gratianus & Valentinianus II. Valentiniani I. filii. Theodoſius M. Maximi, Victoris & Eugenii Victor, ab Ambroſio ſacris excluſus. Vltima *imperii diuiſio* ſub Arcadio Honorioque.

Poſt hunc VALENTINIANVS imperator *a* Niceæ in Bithynia creatus, cum Conſtantinopolim veniſſet, fratrem VALENTEM adſumit regni ſocium, ut *b* Orienti præeſſet, ipſe Occidentis contentus prouinciis *c* Saxonum deinde ac Burgundionum victor in Sarmatas quoque & *d* Quados moturus, cum hoſtium legatos apud *e* Bregitionem audiret, *f* erum-

a Philoſtorgius 8. 8. Zoſimus 3. extrem. Ammian. 30. 24.

b Zoſimus 4. 2. 1.

c Oroſius 7. 32. *Saxones in ipſis Francorum finibus oppreſſit: Burgundionum, nouorum hoſtium, nouum nomen.*

d Ammianus 30. 22 *Quadorum genere legati, pacem cum præteritorum oblitteratione ſuppliciter obſecrantes.*

e Oppidum Pannoniæ inferioris iuxta Danubii ripam, Βεϱγχίτιον Ptolemæo: fatale Valentiniano, *Ammian.* 30. 21. *Epit. Vict.* 70. Multis videtur Strigonium ſiue Graan eſſe.

f Sunt Marcellini verba 30. 23. ex Valeſii emenda-

erumpente ſubito ſanguine, vitalique via & voce obſtructa, labi cœpit, exceptusque a miniſtris ſtatim exſpirauit, XII. annorum imperator. Valens ſecundo imperii anno *a* PROCOPIVM tyrannum vincit in *b* Phrygia ſalutari; mox hæreſin *c* Arianam in lapſus orthodoxos premit, etiam paganos *d* philoſophos, ſub Iuliano elatiores factos, partim ſupplicio tollit, partim multat exſilio: tandem a *e* Gothis ipſe acie victus, in

B 3 tugu-

mendatione. Hieronymus quoque epiſt. 3. *Valentinianus vomitu ſanguinis exſtinctus eſt.*

a Philoſtorg. 9. 5. Zoſim. 4. 4. ſeqq.

b Hieronym. chron. *Procopius, qui apud Conſtantinopolim tyrannidem inuaſerat, apud Phrygiam Salutarem exſtinctus eſt.* Ad Thyatira Lydiæ victus prœlio: ſed Nacoleæ in Salutari Phrygia captus eſt. *Zoſim.* 4. 7.

c Hieronymus ad III. imperii annum: *Valens ab Eudoxio Arianorum epiſcopo baptizatus noſtros perſequitur.* Paullinus Nolanus epiſt. 26. c. 11. *Tempore Valentis eccleſiam furor Arianorum, rege ipſo impietatis ſatellite, perſequebatur.*

d in his præcipue Maximum, cariſſimum Iuliano. *Zoſim.* 4. 15. *Eunap. in Max.*

e Eutropio *Gothicus* adpellatus, quia tres expeditiones in Gothos, Procopii tyranni quon-

tugurio, quo ſaucius confugerat, igne circumiecto *a* combuſtus creditur. Valentiniano ſucceſſit filius GRATIANVS, Alamannorum ad *b* Argentariam victor, iam tum viuo parente octo annos imperii conſors & *c* auguſtæ dignitatis: a morte illius cum fratre *d* puero VALENTINIANO II.

rector

quondam ſocios, ſed omnes infructuoſas fecerat. *Ammian.* 28. 7. *ſeqq.* quarta tandem occubuit. *Idem* 31. 38 *ſeq.*

a Variæ de Valentis morte ſententiæ. Sunt qui acie cecidiſſe, alii palude hauſtum eſſe tradiderunt, alii denique caſæ incendio periiſſe. Cauſſa diſſenſus, quod *nec poſtea repertus eſt vſquam.* Ammian. c. l.

b Andr. Schotto in Victoris Epit. 72. eſt oppidum Galliæ *Argenton* in agro Lemonicum: At Valeſio ad Ammian. 31. 27. vrbs primæ Germaniæ in Triboccis, non quidem *Colmar*, vt Cluverius interpretatur; ſed *Arburg*, cuius parietinæ viſuntur; Hieronymus ſcribit *Argentuariam.*

c non cæſar, ſed auguſtus creatus apud Ambianos, *Ammian.* 27. 13. *Hieronym. chron.*

d quadrimus erat Valentinianus iunior, cum fratre apud Treuiros abſente, auguſtus in caſtris adpellaretur ſexto poſt obitum parentis die. *Ammian.* 30. *extrem.*

rector Occidentis, defuncto autem Valente THEODOSIVM *a* collegam præfecit Orienti, qui *b* barbaris ex Thracia eiectis *c* MAXIMVM, Gratiani interfectorem, debellauit ad *d* Aquileiam, eiusque filium *e* VICTOREM, & ipſum imperii participem, in Galliis, vbi relictus a patre fuerat,

B 4 inter-

a Theodoſius. Theodoſii magiſtri militum filius, genere Hiſpanus, a Gratiano apud Sirmium creatur imperator, & præficitur orienti, *Pacatus Panegyr. & Epit. Vict.*

b Gothis, Taifalis, aliis, a Valente receptis *Zoſim.* 4. 25.

c Magnus Maximus, qui Gratianum in Pariſiis victum, circa Lugdunum interfecerat, ſe quinquennium pro auguſto geſſit. Sulp. Severo Vit. Mart. c. 20. *imperator* dictus, & in nummo apud Patinum D. N. MAG. MAXIMVS P. F. AVG. Adde Zoſim. 4. 35. Gratianus VIII. annos cum patre: totidem poſt mortem illius imperauerat.

d Idem Zoſim. 4. 46.

e Epit. Vict. 74. *intra infantia annos a Maximo patre auguſtus factus.* Nummus Patini D. N. FL. VICTOR. P. F. AVG.

interfecit. Valentiniano quoque II. apud Viennam occiſo *a* ſuorum fraude, *b* mirandaque ope ſuperato *c* EVGENIO, qui in illius locum ſucceſſerat; Occidente etiam potitur Theodoſius,

a Arbogaſtis maxime, magiſtri militum, qui Eugenium, ipſe ſibi diffiſus & ſuo generi, auguſtum faſtigium evexit. *Zoſim.* 7. 53. *ſeq.* *Philoſtorg.* 11. 1.

b Commiſſum prœlium cum Eugenio ſub Alpibus Iuliis Aquileiam verſus, ad flumen Frigidum, vbi orando magis, quam feriendo pugnauit Theodoſius, *Auguſtin. C. D.* 5. 26. Miraculum etiam Claudianus quamlibet paganus homo, fatetur III. Conſ. Hon. v. 93.

- - gelidis aquilo de monte procellis,
Obruit aduerſas acies, reuolutaq; tela
Vertit in auctores, & turbine reppulit haſtas.
O nimium dilecte Deo, cui fundit ab antris
Æolus armatas hiemes, cui militat æther;

Pugnatum VIII. idus Septemb. *Socrat.* 5. 25.

c Eugenius ex profeſſore rhetorices magiſter ſcriniorum & tandem imperator, *Zoſim.* 4. 54. *Socrat.* 5. 25. In inſcriptione Romana conſules notantur THEODOSIVS

doſius, quamquam frui illo non potuit *a* quinto poſt victoriam menſe Mediolani, exſtinctus: princeps felix atque pius adeo, ut ſacris ab *b* Ambroſio excluſus, cum grauior in *c* Theſſalonicenſes fuiſſet, *d* æquo animo eccleſiæ

B 5

SIVS III. ET EVG. P. N. quod Sirmondus interpretatur *Eugenius princeps noſter*, ad Sidonii panegyr. Auito dictum pag. 127. Periit tyrannidis menſe IIII. ſupra biennium.

a Victus Eugenius VIII. idus Septembris: mortuus Theodoſius XVI. Kal. Februarias anno imperii XVI; chriſtianæ æræ CCCXCV. *Socrat.* 5, 25, 26.

b Templo prohibitus eccleſiæ Mediolanenſis, cuius Ambroſius epiſcopus fuit.

c Theſſalonicenſes magiſtrum militum per Illyricum tumultu occiderant, quod captivum aurigam, quo in ludis vſuri erant, noluiſſet ſolvere. *Sozomen.* 7. 25.

d Vid. *Sozomen.* c. l. & Auguſtinum Civ. Dei 5. 26. Agnouit enim atrocitatem, ex ira præcipiti ortam, ideoque legem tulit, ut XXX. dies inter ſeueriorem damnationem & ſupplicium intercedant, quæ lex eſt: *Si vindicari in aliquos ſeuerius*, in vtroque Codice, ut Iac. Gothofredus contra vul-

cleſiæ leges & epiſcopi diſciplinam perferret. Pacatam rempublicam filiis ARCADIO & HONORIO, iam tum viuo patre *a* auguſtis, reliquit, qui ita demum diuiſam tenent, vt *b* nunquam rurſus coaluerit. Horum enim *c* pueritia & perfidia *d* tutorum euenit, vt *e* barbaræ gentes Romanum imperium lacerarent, quædam etiam ſedem in illo ſibi figerent, nec Italia aut

gatam ſubſcriptionem probauit ad Cod, Theod. Tom 3. p. 306.

a Quinto patris anno Arcadius auguſtus adpellatus: Honorius poſt defectionem Eugenii & Arbogaſtis. *Socrat.* 5. 10. *&* 15.

b Diviſiones Diocletiani coaluerunt in Conſtantino: Conſtantini filiorum in Conſtantio: Valentini & Valentis poſt XXX. annos in Theodoſio. Ab huius morte Oriens cum Occidente nunquam coniungi potuit.

c Patre moriente Arcadius annum XVII. Honorius XI. agebat: vterque mire ſtupidus, & miniſtrorum ſervus. Zoſimus, 5. 12. de Eutropio; κυριεύων Ἀρκαδίου καθάπερ βοσκήματος.

d Hi erant in Occidente Stilico, in Oriente Rufinus, & eo ſublato Eutropius. Zoſim.

e Gothi, Vandali, Hunni, Franci, alii, quos enumerat Hieronymus epiſt. 3. & 11.

aut ipſa Roma immunis eſſet a vexatione, ut ſequenti ſæculo oſtendemus.

§. 9. Res Eccleſiæ. Donatiſtæ. Concilium Conſtantinopolitanum contra Macedonium πνευματομάχον. Eccleſiæ doctores. Papatus quædam initia.

Eccleſiæ ſtatum ſub Conſtantino & filiis expoſuimus: addo turbas *a Donatiſtarum* in Africa, perſimiles Novatianorum ſuperbiæ. Theodoſio imperante concilium *b* Conſtantinopoli congregatum, Nicena fide confirmata, *c* Macedonium *πνευματομάχον* con-

a Donatus Caſis Nigris in Numidia epiſcopus cum factione ſua Cæcilianum, Carthaginienſem epiſcopum, quaſi indignum ſacerdotio, deturbauit, nec Conſtantinus, conuocatis Romæ & Arelati conciliis, ſchiſma potuit componere. Inceſſit factionem opinio ſanctitatis & perfectionis, in ſola Africa apud Donatiſtas eſſe eccleſiam, ideoque catholicos rebaptizandos. Adi, præter Optati & Auguſtini opera, Henr. Valeſii diſſert. de Schiſmate Donatiſtar.

b Oecumenicum II. anno Theodoſii II. natalis Dominici CCCLXXX. patribus conuocatis CLXXX.

c Macedonius, epiſcopus Conſtantinopolitanus, Spiritum S. *διάκονον καὶ ὑπηρέτην* dixit

condemnauit. *a* Symbolo adiectis verbis, quæ illam hæreſin confutarent. *b* Ariani etiam, qui creuerant ſub imperio Valentis, a principe recte ſentiente in anguſtias cogebantur. Habuit enim poſt Athanaſium egregios alios doctores eccleſia, *c* Hilarium, *d* Baſilium, *e* Cyrillum, *f* Epiphanium, Nyſſe-

dixit. *Sozom* 4. 17. Eiectus ſucceſſorem habuit Eudoxium, Arianorum principem. *ibidem cap.* 26.

a Quæ Apoſtolico Symbolo de Spiritu S. adiecta verba ſunt, non in Nicena, ſed Conſtantinopolitana ſynodo ſunt addita.

b Socrat. 5. 10. Sozomen. 7. 14. & 27.

c Hilarius Pictauienſis Epiſcopus, adſertor Nicenæ fidei in Occidente ſub Conſtantio & Iuliano. *Socrat.* 3 10. *Sozom.* 5. 13.

d Baſilius, cognomine Magnus, Cæſareæ in Cappadocia epiſcopus, frater Gregorii Nyſſeni in eadem Cappadocia epiſcopi.

e Cyrillus antiſtes Hieroſolymitanus, ab Acacianis depoſitus; rurſus in eccleſiam reſtitutus. *Sozom.* 4. 25.

f Epiphanius Conſtantiæ in Cypro, quæ ciuitas Salamis eſt, epiſcopus, ebraice etiam, ſupra temporum ſuorum conſuetudinem, doctus.

Nyſſenum & Nazianzenum Gregorios, & vergente ſæculo *a* Ambroſium, *b* Ioannem Chryſoſtomum, *c* Hieronymum, ac florere incipientem Auguſtinum. Huc quoque Papatus quædam pertinent initia, *d* Siricio pontifice ſacerdotum coniugium damnante, a *e* Paphnucio in Nicena ſynodo fortiſſime defenſum: acceſſit Hieronymi ſuffragium, optimi cetera doctoris, ſed in cælibatus laude nimii & vehementis. Honor etiam reliquiis

a de Ambroſio, Mediolanenſi præſule, ſupra dictum pag. 33.

b Ioannes Conſtantinopolitanus præſul, propter eloquentiam dictus χρυσόστομος, ab Eudoxia auguſta, Arcadii vxore, quam liberius pro concione caſtigauerat, ſemel iterumque expulſus. *Zoſim.* 5, 23;

c Senectutem Bethlehemi peregit, vbi moritur anno ætatis XCI. Chriſtianorum CCCCXX. *Proſper. chron.*

d Epiſtola ad Himmerium. vide Chamieri Panſtr. Tom. 3. lib. 16. c. 14.

e Socrat. I 11. Sozomen. I. 2. 3. Gelaſius Nic. Syn. lib. 2. c. 33. Socratem, ut antiquiorem ceteris, contra multorum in hac cauſſa calumnias tuetur Chamier c. l. cap. 10.

martyrum non indigne habitus, ſenſim in cultum & venerationem proceſſit: & panegyricis *a* orationibus Nyſſeni, Baſilii, Nazianzeni & æqualium prima quaſi via ad Sanctorum invocationem parata fuit, dum, quod illi fecerant eloquentiæ ſtudio, imperitis errandi fuit occaſio.

SAECVLVM V. CHRISTIANORVM.

§. I. Arcadius orientis, Honorius occidentis imperator, vterque infelix, Gothi Romam capiunt; Vandali Hiſpaniam occupant; nec deſunt hoſtes domeſtici.

MOrtuo Theodoſio ARCADIVS, Orienti imperans, ægre provincias contra barbaros defendit, *b* Chryſoſtomum in exſilium pellit, reſtituit, iterum expellit: HONORIVS Occidenti præeſt infelix imperator, ſiquidem

a Crebra nempe ad defunctos facta apoſtrophe, oratoria figura, quamquam ſæpe ſub conditione dixerunt εἴ τις σοὶ λόγος *ſi quis ſenſus tibi & cognitio rerum humanarum eſt*, aut ſimili modo. Adi Spanhem. Hiſt. eccl. p. 388.

b De Chryſoſtomi exſilio, eiusque cauſſa prædiximus pag. præced.

dem eo regnante, aut potius ſocero *a* Stilicone, *b* Gothi non ſolam Pannoniam, vt antea factum erat, aut *c* Græciam etiam, quæ ad Arcadii regnum pertinebat, ſed ipſam quoque Italiam *d* Alarico duce vaſtant, Ro-

a Stilico magiſter militiæ ſub Theodoſio, eoque mortuo tutor & rector Honorii; poſtea etiam bis ſocer; utraque filia, Maria primum, & poſt mortem eius Thermantia, immaturis quamquam nuptiis, imperatori iuncta, vrgente has nuptias Serena Stiliconis vxore, Honorii, qui frater Theodoſii M. erat, filia *Zoſim.* 5. 28.

b Viſigothi ſive VVeſtrogothi, iam tum in patria ſua ab Oſtrogothis diſtincti, *Grot. in Vandal. Prolegom. p.* 44.

c Zoſimus 5. 6. Athenas religione contra Alaricum defenſas eſſe, Minerua propugnante, prodidit, quod falſum eſſe ad eundem locum notauimus.

d Alaricus, ſocius Theodoſii Magni in bello contra Eugenium, ægre ferens nullos ſibi à filiis honores haberi, negarique expetitam pro ſuis ſedem ac ſtipendium; vtriusque regionem ferro ignique vaſtauit inſtigatus ab Rufino, &, ut plures cenſent, etiam a Stilicone, illo

a Romam capiunt, *b* ATTALVM imperatorem imponunt, quem ipſi mox deiiciunt, Honorio interea Rauennæ latitante: hinc Galliam inuadunt. *c* Vandali cum Alanis Hiſpaniam occupant, ut nunc demum Romanum imperium, quod ſemper amiſſa recuperauerat, barbarorum præda fieret, & in dies minueretur. Accedebant interna mala, defectiones ducum, qui purpuram ſibi ſumſerunt, *d* CON-

illo ſibi, hoc filio ſuo ex his turbis regnum paraturo. *Zoſim.* 5. 5. & 7. *Oroſ.* 7. 38.

a Bis Alaricus obſedit Romam: tandem portu capto frumentoque auerſo ad deditionem adegit. *Zoſim.* 5. 39 *& lib.* 6. 6.

b Attalus fuerat præfectus urbis ὕπαρχος τῆς πόλεως, *Zoſim.* 6. 7. quem laudat Symmachus *lib.* 7. *ep.* 54. & 113. fit imperator anno chriſtiano CCCCIX. Deiectus ſolio, apud Alaricum eiusque ſucceſſorem manet in Galliis, a cuius morte traditus Honorio, in inſulam Liparam, digitis duobus amputatis, relegatur. *Philoſtorg.* 12. 5.

c Procopius Vandal. lib. 1. c. 3.

d Zoſimus 6. 2. & ſeq. Tenuit autem Transalpinas prouincias, quemadmodum etiam, qui ſequuntur, tyranni.

CONSTANTINI cum filio *a* CONSTANTE, quem cæſarem dixerat, *b* IOVINI & SEBASTIANI fratrum, & *c* aliorum, quamquam ſinguli, ſuperſtite Honorio, vel ab Romanis oppreſſi, vel a ſuis necati ſunt.

§. 2. Theodoſius II. imperator orientis. Synodus Epheſina contra Neſtorium. Placidia Honorii ſoror, a Gothis capta, recepta.

Arcadio poſt *d* XIIII. annos imperii defuncto filius ſufficitur, THEODOSIVS II. quadraginta & trium annorum in Oriente imperator, qui Epheſi ſynodum contra *e* Neſtorii impietatem con-

a Hiſpaniæ præfuit cæſar, *Zoſim* 6. 4. tandem auguſtus declaratus a patre. *Idem* 6. 13.

b Philoſtorg. 12. 6. Sebaſtianus autem fratri Iouino iam interfecto ſucceſſit.

c vt Marei & Gratiani ante Conſtantinum in Britannia rebellantium, *Zoſim*. 6. 2. *Olympiodor apud Photium cod*. 80. & alius poſt Sebaſtianum, cuius nomen intercidit apud Philoſtorgium c. l.

d XIIII. annos ſolus imperauerat: XIII. cum patre: mortuus chriſtiano anno CCCCVIII. vitæ ſuæ XXXI. relicto filio octenui Theodoſio. *Socrat. lib*. 6. *c. vlt*.

e Neſtorius Germanicianus Syrus, ex Antiochena eccleſia in Conſtantinopolitanum epiſcopa-

congregauit. Honorius receptam a Gothis *a* Placidiam ſororem *b* CONSTANTIO patricio ſecundis nuptiis coniungit, quem, vrgente illa, ſocium imperii adſumit, ſed breui poſt deceſſurum; eiusque ex Placidia filium, antequam in ſocietatem veniret, ſuſceptum, *c* Nobiliſſimi honoribus ornat.

§. 3. Valentinianus III. imperator occidentis amittit Africam, Britanniam, Galliam. Attila Hunnorum rex, victus ab Aëtio, reparat vires. Venetiarum origo.

Hic VALENTINIANVS III. eſt, Ho-

norii

ſcopatum vocatus dixit ἄλλον μὲν εἶναι τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν καὶ λόγον, ἄλλον δὲ τὸν χριστὸν θέσει υἱοποιηθέντα, καὶ χάριτι θεωθέντα ideoque conſtanter negauit, Mariam θεοτόκον eſſe. *Zonar.* 13. 22.

a Placidia, a Gothis capta, inuita tandem nupſit Ataulfo, Alarici ſucceſſori, eoque extincto reddita fuit fratri vna cum Attalo. *Philoſtorg.* 12, 4. *Olympiodor. apud Photium.* p. 104.

b Conſtantius erat magiſter militum, cum Placidiam vxorem duceret & Valentinianum III. ex illa generaret. Poſt ea, VI. menſibus imperii ſocius, vita exceſſit. *Philoſtorg.* 12. 10.

c Imperatorum filiis & agnatis hæc dignitas collata, antequam cæſares fierent: ſæpe etiam coniun-

norii ſororis filius atque *a* ſucceſſor qui cæſar *b* IOANNEM tyrannum oppreſſit, eoque ſublato *c* auguſtus a Theodoſio adpellatus eſt, cum vix VII. ætatis annum expleuiſſet. Quo imperante *d* Africa amiſſa fuit & *e* Britannia;

coniungitur cum dignitate cæſaris, vti ex nummis adparet NOB. CAES. inſcriptionem habentibus.

a Mortuus Honorius anno chriſt. CCCCCXXXIII. cum paullo ante ſororem cum filio expulerat, qui Conſtantinopolim ad Theodoſium fugerunt, *Proſper chron.*

b Ioannes mortuo Honorio imperium inuaſit, de quo inſcriptionis verba CONSVLATV IOANNIS AVG. apud Sirmondum ſunt in Sidon. p. 127. Erat Primicerius notariorum, cum purpuram Rauennæ ſumeret, ibidemque captus imperii menſe duodeuiceſimo, & Aquileiæ iuſſu Placidiæ auguſtæ interfectus fuit. *Socrat.* 7. 23. add. *Valeſ. Hiſt. Fr. l.* 3. *p.* 123.

c Socrates 7. 24. Regebatur autem puer a matre Placidia, cui Theodoſius φροντίδα τῶν πραγμάτων ἐπίτρεψε, *rerum adminiſtrationem commiſerat.* ibidem.

d Procop. Vandal. 1. cap. 3.

e Angli, Saxonum ad Albim vicini, in auxilium a Britonibus vocati, hoſtibus ſe coniungunt, eosque ſubigunt, quibus auxilio profecti fuerant, *Beda Hiſt. Angl. lib.* 1. c. 5.

tannia, Vandalis illam, Hiſpania relicta; hanc Anglis inuadentibus: & Gallia ita *a* a Francis occupata, ut poſt hæc nunquam deſeruerint. Nec ſola hæc calamitas erat, verum *b* *Attila* rex Hunnorum, ex Pannonia per Cattos & Bructeros in Galliam incurrens; nobilisſimis *c* urbibus euerſis, ab Aëtio

a Sæpe quidem excurſiones in Galliam fecerant, nunc autem domicilium in ea figunt. Adi Valeſ. Hiſt. Fr. lib. 3. & Boxhorn. Hiſtor. Vniv. p. 324.

b De Attila copioſe ſcripſit Iornandes Getic. 35. Cauſſa belli fertur *Honoria*, Placidiæ ex Conſtantio filia, ſoror Valentiniani, fuiſſe, quæ nuptiarum & dimidii regni conditione Attilam ſollicitauerit, quod cum negaſſet Valentinianus, repulſæ vindictam ſuſcepiſſe barbarum. *Ibid. c.* 42.

c Had. Valeſius Hiſt. Fr. lib. 4. p. 159. nominatim recenſet Auguſtam Treuirorum, Diuodurum Mediomatricorum Durocortorum Remorum, Auguſtobonam Tricaſſium, Antisſiodorum, & quidquid inter Rhenum & Ligerim interiacet. Fractus primum impetus ad Aurelianos, *Greg. Turon.* 2. 7. *Sidon l.* 8. *ep.* 15. vehementius concuſſus prœlio in campis Catalaunicis, Aëtio, Romanæ mili-

tio quidem, militiæ magiſtro, & *a* ſociis, in *b* Catalaunicis campis victus fuit & in Pannoniam repulſus: viribus autem celeriter reparatis altero anno maiore exercitu Alpes Iulias perrupit, *c* Aquileiam, Mediolanum, Ticinum vaſtauit, & Italiam omnem terroribus implevit. Tunc Venetæ regionis & vicinarum *d* coloni in inſu-

militiæ magiſtro victore. *Iornand. Get. c.*38. *&* 40. Geſta hæc anno CCCCLI.

a Merouco rege Francorum, & Theodorico Viſigothorum, qui prœlio illo occiſus fuit, *Greg. Tur.* 2.7. *Valeſ. chron. & Iornand.* c.40.

b Catalauni oppidum Galliæ Belgicæ, nunc *Chalons* ad Matronam in Campania. Iisdem campis Aurelianus Tetricum deuicerat, *Eutrop.* 9. 9. De Hunnorum clade Iornandes ſcripſit *Get. c.* 37. *&* 40.

c Iornandes ibidem cap. 42. Adde Valeſium lib. 4. H. Fr. p. 166, ſeq.

d Conſtantinus Porphyrogennetus in præceptis de regendo imperio nominat Aquileiam, Concordiam, Iuſtinianam, Caſtrum Nonum; addi poſſunt Altinum, Patauium, Opitergium; quarum incolæ in inſulas refugerunt. Hinc Caſſiodorus quinquaginta circiter annis poſt Attilam, lib. 15.

inſulas maris Adriatici refugiunt, & loci fiducia & opportunitate illecti ſedem ibi rerum ſuarum conſtituunt, quæ origo eſt vrbis potentiſſimæ Venetiarum.

§. 4. Maximus imperii occidentalis raptor, oppreſſus a Geiſerico, qui Romam iterum cepit. Vandalici in Africa regni incrementa, ſub Geiſerico & Hunerico.

Valentinianus *a* adulteriis infamis, cum *b* XXI. annos imperaſſet, interfectus eſt auctore *c* MAXIMO, qui & imperium eius & matrimonium inuaſit. Auguſta (Eudoxia erat, Theodoſii minoris filia) vt ſe a Maximo vindicaret, *Geiſericum*, Vandalorum regem *d* euocauit, qui Romam *e* iterum cepit, & omnibus

15. epiſt. 24. inſulas has Cycladibus comparans, more aquatilium vimineis caſulis habitari a mercatoribus, ſcripſit.

a Procop. Vandal. 1. 4.

b Periit enim anno CCCCLV.

c Maximus ſenator Romanus, qui iniuriis & ſtupris Valentiniani commotus fuit ad cædem faciendam. *Procop. c. 4. Euagr.* 2. 7.

d Vandali tum Carthagine in Africa habebant regiam ſedem: & Geiſericus ſecundus ibidem ex hac gente regnabat. Vide Tab regum Vand.

e poſtquam ab Alarico Gotho primum fuerat capta. Hiſtoriam hanc perſequitur Procopius c. I. c. 5.

bus diuitiis ſpoliavit, quo tumultu ipſe Maximus, vix trimeſtris tyrannus, occiſus ac membratim diſcerptus fuit. Reuertens Geiſericus *a* Eudoxiam cum filiabus in Africam abducit, earumque alteram, cui Eudoxiæ nomen erat, Hunerico filio ſuo vxorem dat; alteram Placidiam, quæ Olybrio, rerum poſtea potito nupſit, Leoni auguſto cum matre Conſtantinopolim remiſit. Lætus ſucceſſu rerum Siciliam quoque & Sardiniam ſubegit, *b* Illyrici atque Achaiæ litora inſulasque circumiectas prædando infeſtans, Græcorum claſſe, quæ contra venerat, immiſſis ignibus deleta. Sic vndique victor Geiſericus, Vandalicum regnum, cuius caput Carthago erat, *Hunerico* filio reliquit.

a Hanc quoque, & quæ ſubſequitur, hiſtoriam ex Procopio c. l. habemus. Adde Euagrium 2. cap. 7.

b Idem Procopius c. l. Memorabile eſt, quod de eodem ſub finem cap. 5. addit, cum e Carthaginis portu ſoluens a nauta interrogaretur, quo curſum intendi vellet, reſpondiſſe, *ἐφ' οὓς ὁ θεὸς ὤργισται, in eos, quibus iratus eſt Deus.*

quit, qui catholicos in Africa (nam Ariani ſunt Vandali) *a* crudeliſſime vexavit.

§. 5. Occidentis imperatores nouem poſteriores. *Imperii occidentalis interitus.* Sciri & Eruli.

Ab eo tempore *b* Aëtio exſtincto, in dies ita concidit Occidentis imperium, ut per annos CCCXLV. iaceret, nec erigi ante potuerit, quam virtus Francorum ſubveniret. Nam qui Valentiniano ſucceſſere, nouem principes usque ad Odoacrem, intra annos XXII. mortui omnes aut expulſi, *c* reges Italiæ magis, quam imperatores fuerunt, amiſſis pæne cunctis prouinciis, ac per Vandalorum latrocinia ne ipſa quidem Italia ſatis pacata & ſecura. De Petronio MAXIMO, qui Valentinianum occidit, ſupra diximus

a Perſecutionem hanc ſcripſit Euagrius Hiſt. Eccleſ. 4. 14.

b Aëtius magiſter militum fortiſſimus, qui Attilam in Catalaunicis campis vicerat, ſuſpectus Valentiniano III. propter potentiam, ab eoque trucidatus in palatio. *Iornand. Get.* 40. *Procop. Vand.* 1. 4.

c Sic Caſſiodorus chron. Conſtantino & Rufo coſſ. *His coſſ.* inquit, *Maiorianus Italiæ ſuſcepit imperium.* Italiæ dicit, non Occidentis,

mus. Hunc *a* AVITVS in Gallia excepit, ſocer Sidonii Apollinaris, poſt XVIII. imperii menſes epiſcopus *b* Placentinus. *c* MAIORIANVS autem, Theodorici Veſigothi victor, videtur plus auſurus fuiſſe, ſi per fata licuiſſet, quarto anno *d* Ricimeris fraude apud Dertonam interfectus. Nec diutius rebus SEVERVS præfuit, in palatio Romæ *e* fataliter vita defunctus.

AN-

a Sidonius panegyrico. De conſulatu eius diſputat Sirmondus ad Sidon p. 126.

b Captus fuerat a Ricimere, magiſtro militum, apud Placentiam, & imperium deponere coactus; *Caſſiod. chron.* eiusdemque vrbis factus epiſcopus, *Greg. Turon.* 2. 11. & *Marius* in chron. quos Evagrio 2. 7. diſſentienti opponit *Valeſius*.

c Maioriano etiam panegyricum dixit Sidonius. Fit imperator eodem anno, quo Leo in oriente ſucceſſit Marciano, nempe CCCCLVII. *Caſſiodor.*

d Caſſiodorus in chronico: *Maiorianus immiſſione Ricimeris extinguitur, cui Seuerum, natione Lucanum, Ravenna ſuccedere fecit.*

e Caſſiodorus c. l. *Seuerus* dicit *peremptum*

 Rici-

a ANTHEMIVS Hunnorum, cum magiſter militum eſſet, apud *b* Sardicam victor, poſt biennii interregnum imperator; a Ricimere genero ſuo deturbatur, ipſe gener Leonis in Oriente imperatoris. *c* OLYBRIVS gener Valentiniani, ab eodem Ricimere ſuffectus, VII. imperii menſe vitam peregit, cuius ſucceſſor *d* GLYCERIVS, ab Iulio Nepote deiectus hoc ſolatium calamitatis habuit, quod apud Salonas Dalmatiæ, cuius urbis nunc

Ricimeris fraude: ſed Sidonius panegyr. Anthemii v. 317.

Auxerat auguſtus naturæ lege Severus
Divorum numerum.

a cui etiam panegyricum dixit Sidonius. Hunc Leo auguſtus dedit Italis nominatim poſcentibus. *Caſſiodor.* adde *Valeſ. p.* 203.

b Hoc prœlium Sidonius ſcripſit paneg. Anthem. a verſu 236. Sardicam & ipſe nominat v. 274.

c Procopius Vand. lib. 1. cap. 5. Caſſiod. c. I.

d Eodem anno fit imperator, quo Leo minor ab avo creatur auguſtus; ſequenti deiicitur. *Caſſiodor.*

nunc *a* epiſcopus erat, eundem NEPOTEM, quem *b* Oreſtes fugaverat, inſidiis captum occiſumque vidit. Oreſtem *c* *Odoacer*, Scirorum dux & Erulorum, ad Ticinum acie victum, apud Placentiam interfecit: filio autem *d* ROMVLO auguſtulo, ætatem pueri miſeratus, imperio abrogato, vitam conſervavit, in quo imperatoris nomen in Occidente anno humanæ ſalutis CCCCLXXXVI. deſiit, poſt tria demum ſæcula a Francis ſeu Germanis reſtituendum.

C 2 §. 6.

a Evagrius 2. 16. Iornandes de ſucceſſ. regn.

b Oreſtes, magiſter militum, imperium eripuit Nepoti, non autem ipſe ſibi ſumſit, ſed filio Romulo dedit, quem propter ætatem *auguſtulum* adpellarunt *Caſſiodor. chr. & Procop. principio Gothic.*

c Odoacer Scirorum & Erulorum, Scythicarum gentium dux, non Rugorum, ut vulgo dicitur, quia cum Rugis ipſe bellum geſſit. *Caſſiodor. & Procop. c. l.*

d Vulgo *Momyllum* vocant ex corruptis Evagrii 2. 16 libris, ubi Rob. Stephanus etiam Μωμύλλος edidit, ſed Valeſius Ρωμύλλος. Nummus eius ita inſcriptus eſt ROMVLVS AVGVSTVS P. F. AVG. Auſpicatis nominibus ergo maximus, minimus fortuna fuit.

§. 6. Marcianus orientis imperator. Concilium Chalcedonenſe contra Eutychen. Leo Magnus. Leo II. Zeno Iſauricus. Baſiliſcus. Anaſtaſius *Δίκορος* Eutychianus.

Interea Theodoſio II. MARCIANVS ſucceſſerat, ex milite & Geiſerici *a* captivo imperator Orientis, ſub quo Chalcedonenſis ſynodus *b* Eutychianam hæreſin damnavit, *c* repetitis quæ Niceæ, Epheſi, & Conſtantinopoli contra Arium, Macedonium & Neſtorium decreta fuerant. Marcianum excepit LEO, *d* infelix Vandalico bello: nunc *e* LEO II. illius ex Ariadne filia nepos; aut huius potius pater ZENO Iſau-

a Liberatus e cuſtodia miro omine, aquila alis dormientem regente. *Procop. Vand.* 1. *c.* 4.

b Evagrius 2. 4. Eutychiani *σύγχυσιν καὶ κρᾶσιν εἰσάγοντες, καὶ μίαν εἶναι τὴν φύσιν τῆς σαρκὸς καὶ τῆς θεότητος ἀνοητῶς ἀναπλάττοντες.*

c Evagrius ibidem.

d Procopius Vandal. 1. 6. ſcripſit illud bellum. Poſtea Zeno pacem fecit, quam ſervarunt Anaſtaſius & Iuſtinus: ſub Iuſtiniano rupta. *Idem Vand.* 1. 7.

e Zonaras 14. c. 2. Altero anno moritur, patrem relinquens ſucceſſorem.

Iſauricus, *a* animo & corpore fœdiſſimus homo, quo *b* concitante Theodoricus, Oſtrogothorum rex in Italiam ex Illyrico profectus, Odoacrem, auguſtuli imperatoris victorem ad *c* Iſontium Carnorum fluvium vicit, & altero prœlio ad Veronam debellauit. Ex hoc tempore reges Italia ex Gothorum gente habuit, ab Iuſtiniano tandem gravi bello deiiciendos. Zenonem *d* BASILISCVS, frater *e* Verinæ auguſtæ, fugavit, qui quod melior expulſo non eſſet, adhæc Eutychianus; reſtitutus

C 3 Zeno,

a Zonaras c. l. αἴχιςος τὴν μορφὴν καὶ τὴν ψυχὴν γεγονώς.

b Procopius Gothic. lib. 1. cap. 1.

c Caſſiodorus in chron. utrumque prœlium memoravit. Flumen alii *Sontium* vocant.

d Baſiliſci tyranni hiſtoriam Procopius habet Vandal. 1, 7. & Zonaras 14. 2. Poſt anni unius & octo menſium dominationem relegatus in Cappadociam, fame & frigoribus (nam hieme eiiciebatur) miſerrime periit.

e Verina Leonis Magni vidua, ſocrus Zenonis. *Zonar c. l.*

Zeno, *a* exitum tandem vita ſua non indignum fertur habuiſſe. Qui ſucceſſit ANASTASIVS, *b* Δίκορος cognomine, itidem in ſectam συγχυτικῶν propendens, *c* Bulgarorum primus incurſiones expertus eſt, qui, Thraciam & Illyrici partes pervagati, in Mœſia inferiore ſedem fixerunt.

§. 7. *Chlodoveus* Francorum rex, primogenitus eccleſiæ.

Eadem tempeſtate cum Anaſtaſius Orientem, Theodoricus Italiam teneret, *Chlodoveus*, quintus in Gallia Francorum rex, ſed primus ex barbaris, qui Chriſtum

a ſincere

a Tradunt vivum iuſſu vxoris in ſepulcrum illatum eſſe vel γαστριζόμενον τὸ μεθύοντα, *mente & ſenſibus ebrietate gravatis*: vel νοσήσαντα δὲ δόκησιν, ὡς τέθνηκε, παρασχόντα, *ex morbo pro mortuo habitum*. In hoc conſenſus, lamentantem & domeſticos fruſtra implorantem in clauſo monumento exſpiraſſe. *Zonar*. 14. 2.

b Cognomen inde eſt, ὅτι ἀνομοίας ἀλλήλαις εἶχε τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν, *quod pupillis oculorum fuit diſſimilibus*. Zonar. c. l. cap. 3.

c Idem Zonaras c. l. qui vocat ἔθνος μήπω πρὶν γινωσκόμενον.

a ſincere confiteretur, meritis in eccleſiam conſecutus eſt, vt *chriſtianiſſimi* nomine & *primogeniti eccleſiæ* augeretur, quod in ſucceſſores propagatum fuit.

§. 8. Eccleſiæ doctores & ſcriptores. Pelagianorum & Semipelagianorum hæreſis. Iudæorum ſcholæ, Talmud, impoſtor Moſes.

Eccleſiam hoc ſæculo voce ſcriptisque illuſtrarunt Auguſtinus, Hipponis Regii in Numidia epiſcopus, Theodoretus Cyrrhenſis præſul in Syria, Cyrillus Alexandrinus, Iſidorus Peluſiota, Maximus Taurinenſis, Paulliinus Nolanus, Proſper Aquitanicus, Claudianus Mamertus, Salvianus Maſſilienſis: & qui res geſtas in eccleſia ſcripſerunt, Socrates, Sozomenus, iterum Theodoretus, Sulpicius Severus, & Paulus Oroſius, presbyter Hiſpanus: quibus Sidonium Apollinarem addo, Arvernorum epiſcopum,

C 4 tam

a Fuerunt ex barbaris ante Francos chriſtiani reges Gothi, Vandali, ſed Ariani, non catholici. Hic vero a chriſtiana vxore Chrotildi, tetrarchæ Burgundionum filia, ſollicitatus, ex voto chriſtianus fit, victoria contra Alamannos apud Tolbiacum potius, anno regni ſui XV. chriſtiano CCCCXCVI. *Aimoinus* I. 15. adde *Valeſ. lib. 6. ineunte.*

tam epiſtolis, quam panegyricis carmi-
bus ſui temporis res illuſtrantem. E co-
trario præter Neſtorium & Eutychem,
quibus in ſynodis huius ſæculi diximu
Pelagius, Brito genere, profeſſione mon-
chus ac diſcipulus *a* Rufini, vires n
turæ *b* contra gratiam extollens, incr-
dibiles turbas per vniuerſam eccleſia
dedit. Damnata eius hæreſis in *c* Af
ca

a Rufinus Aquileienſis monachus, Alexand
in Ægypto hauſit ex Didymo, Origenis
ctatore, Origenianam de viribus natu
opinionem; quam poſtea in Italia diſcipu
Pelagio & Cæleſtio inculcauit, a quibus
Occidentem diſſeminata fuit. Sicut e
Origenes primus erroris huius in Orien
ita Rufinus primus in Occidente doctor f
Rufinum revocato errore reſipuiſſe, teſta
MS. liber ex Palatina in Vaticanam dela
Noris Hiſt. Pelag. lib. 1, *c.* 3.

b Pelagianorum errores præcipui erant: G
tiam Dei ſecundum merita dari: homin
in hac vita poſſe perfectum eſſe: non d
peccatum originis. *Auguſtin. de don. p*
ſcv. c. 2.

c Africanæ ſynodi directe Pelagianis opp
ſitæ: præterea damnati fuerunt etiam
Ep

canis ſynodis, Carthaginenſi & Milevitana, non autem ita exſtincta fuit, quin *ſemipelagianiſmus*, *a* emolito aliquantum errore, in Gallia propullularet, auctoribus Caſſiano Maſſilienſi presbytero & Fauſto epiſcopo Reienſi, qui tam multos ſectatores invenerunt, ut altero demum ſæculo Arauſicana II. ſynodo oppreſſa fuerit perniciofa opinio, licet nec inſecutis temporibus penitus exſtirpari potuerit. Iudæorum quoque res variæ erant. Hactenus enim everſis, Hieroſolymis academiam *b* Tiberiade, Zippore, Lyddæ habuerunt, conſcripto quoque, quod ſæculo III. chriſtiano factum fuit, Talmude Hieroſolymitano:

Epheſina oecumenica, quod ex epiſtola ſynodi ad Cæleſtinum papam adparet. *Noris lib.* 2. *c.* 9. Antiquior enim Pelagii hæreſis eſt, quam Neſtoriana, cepitque propagari ineunte, quod ſcribimus, ſæculo, aut etiam ſub finem præcedentis.

a Semipelagiani mediam inter Pelagii & Auguſtini ſententiam tenebant, unde certamen de Prædeſtinatione exortum.

b Palæſtinæ hæc oppida ſunt, quorum ſcholæ Iudæis celebratiſſimæ.

tano: ſed cladibus tandem attriti in Babyloniam ſecedunt, & illuſtres ibi ſcholas condunt *a* Soræ, Pombedithæ, Nehardæ & Talmud illud maioris molis, quod Babylonium vocatur, conficiunt. In Creta vero mire eluſi ſunt a *b* Moſe quodam, qui reditum in patriam per mare exſiccatum pollicitus, in cauſſa fuit, ut ingens turba in aquas præcipitata periret.

SAE-

a Iuchaſimo. 120. col. 1. ואחר שנפטר רב בבבל על דרך א"י והיא ישיבת סורא עשו ישיבת *Poſtquam mortuus eſt Raf.* (Iudas Hakkadoſch) *academiam in Babylonia inſtituerunt ad modum terræ Iſrael, & hac academia Sorana*, cuius rector primus R. Huna fuit. Extremis temporibus ſucceſſoris eius (fuit is R. Hasda) condita fuit ab Raf Bar Nachmani ישיבה בומבדיתא *academia Pombeditana.* Vrbes hæ Euphrati appoſitæ, etiam Neharda, quam & *Schephitib in Nehardea* dicit R. Beniamin. *Itin. p.* 81.

b Accidit hæc tragœdia ſub Theodoſio II. quam Socrates Hiſt. eccl. lib. 7. cap. 38. ſcripſit.

SAECVLVM VI. CHRISTIANORVM.

§. I. Chlodouei Francorum regis victoriæ, & mors. Alaricus, Geſalicus, Amalaricus Veſigothorum reges.

CHlodoveus *a* Syagrii nuper & Alamannorum, nunc etiam *b* Burgundionum victor, Veſigothorum quoque regem *c* Alaricum prælio ad Pictavium vincit & in fuga obtruncat, cuius ſucceſſorem *d* Geſalicum, ex concubina geni-

C 6 tum,

a Syagrius, Ægidii magiſtri militum filius, Sueſſionum tyrannus, æmulus erat Chlodovei, quo victo hic Auguſtam Sueſſionum, illius ſedem, ſuam fecit regiam. *Gregor. Turon.* 2. 27. qui ibidem Syagrium vocat *regem Romanorum.*

b Burgundiones Lugdunenſem primam, Sequanos, maiorem partem Viennenſis provinciæ cum Peninis & Graiis Alpibus inſederant, quorum rex Gundiucus quatuor filiis regnum diviſum reliquerat, e quibus Gundobaldus Childericum, Chlodovei ſocerum, & Godomarum fratres ſuos, toto regno potiri conatus, ſummo ſcelere interfecit. Hinc belli cauſſa Chlodoveo contra Gundobaldum orta. *Aimoin.* 1. 19. & *Valeſ. lib.* 6. *p.* 272.

c Aimoinus lib. 1. c. 20. & 21.

d Valeſius lib. 6. & 7. p. 269 & 310.

tum, tertio, poſt anno Theodoricus rex Italiæ, ſocer Alarici exturbat, nepote ſuo Amalarico in eius locum ſuffecto, cuius ipſe, nec non regni curam, dum adoleſceret puer, in ſe ſuſcepit. Quinto poſt victoriam anno decedens Chlodoveus, *a* regnum filiis quadripartitum reliquit, qui *b* Gothos tandem ex Gallia in Hiſpaniam eiecerunt.

§. 2. Iuſtinus Thrax, & Iuſtinianus I. orientis imperatores, quorum hic Vandalos vincit per Beliſarium & Narſetem. *Finis Gothorum* in Italia *imperii* Leges in Codicem & Pandectas collectæ. Aphthartodocetæ. Sclavonici, Poloni & Bohœmi regnorum fundamenta. Sericum in Europa.

Inter

a Aimoinus lib. 2, ineunte: *Quatuor filii Chlodovei regnum inter ſe æqua lance dividunt, & Theodoricus quidem ſedem regni ſortitus eſt Metis: Chlodomeres Aurelianis: Chlotarius Sueſſionis: Childebertus Pariſiis.*

b Cum Amalaricus vxorem ſuam, Chlodovei filiam, inhumaniter tractauiſſet, quod ipſa catholica Arianam mariti fidem ſequi noluerat; a fratre eius Childeberto victus & interfectus eſt. Rebus ergo in Gallia graviter afflictis; qui ſucceſſere, Toletum Hiſpaniæ, iam ante a Gothis magnam partem ſubactæ, pro Narbone regiam fecerunt. *Valeſ. lib. 7. p. 367. ſeqq.*

Inter hæc defuncto Anaſtaſio per *a* IVSTINVM Thracem ad *b* IVSTINIANVM rerum ſumma devolvitur, qui Vandalis Beliſarii virtute victis *c* Africam denuo provinciam fecit, *d* Siciliam & Italiæ magnam partem Gothis eripuit, liberaſſetque omnem, niſi Beliſarium a curſu rerum feliciſſimo ad bellum *e* Perſicum revocaſſet. Tamen Narſes in Beliſarii lo-

a Iuſtinus, vulgo Thrax, rectius Illyricus Bederianites, ut ex Victore & Agathia Valeſius H. Fr. l. 7. p. 331. probat. Zonaræ dicitur in iuventute βουκόλος καὶ συφορβὸς fuiſſe *lib.* 14. *c.* 5. Imperavit annos IX.

b Iuſtinianus ſorore Iuſtini genitus quarto menſe ante Iuſtini obitum conſors imperii factus.

c Capto & Conſtantinopolin abducto vltimo rege Gelimere, Vandalicum in Africa regnum, cum ſteti ſſet annos xcv. everſum fuit. *Procop. Vand.* 2. *cap.* 3. & *lege* 1. *Cod. de Off. Pr. Pr. principio.*

d Siciliam ſupra p. 47. vexaverant magis Vandali incurſionibus, quam poſſederant. Facta ergo fuit iuris Gothici, excepto Lilybæo quod Theodoricus ſorori Amalfridæ dedit dotis loco, cum Traſamundo, Hunerici ſucceſſori, nuberet. *Idem Vand.* 1. 8.

e Procop. Perſ. 2. 14. Goth. 2. 30. Chosroes tum rex Perſarum erat.

cum miſſus, regem *a* *Totilam* eiusque ſucceſſorem *b* *Teiam* ſubegit, qui finis fuit Gothorum in Italia imperii, circiter annos LXX. vſurpati. Leges quoque diſperſas in Codicem & Pandectas colligi, & Inſtitutiones iuris Romani conſcribi iuſſit imperator immortali laude dignus, quæ haud imminui ab illis potuit, qui *c* Aphthartodocetis illum adnumerarunt, cum rectus eius de Chriſto Deo & Homine ſenſus *d* publicis monumen-

a Idem Goth. 4. cap. 32.

b Ibidem cap. vlt.

c Evagrius 4. 39. antiquiſſimus auctor eſt, qui *ἀφθαρσίας* errorem bono principi, iam ætate provecto, imputavit, quaſi edicto *ἄφθαρτον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου κέκληκε καὶ τῶν φυσικῶν καὶ ἀδιαβλήτων παθῶν ἀνεπίδεκτον.* Hunc alii, Græculi præſertim, ſequuntur Zonaras, Cedrenus, Nicephorus, Conſt. Manaſſes. Error, ex Eutychiano ortus, dicitur *αἵρεσις τῶν Ἀφθαρτοδοκητῶν*, *Zonar.* 14. 9.

d v. gr. epiſtolis ſynodicis, Mediolanenſi & Romana, Actis ſynodi VI. inſertis: illa (auctorem prodit P. Diac. 6. 4. Langob.) *chriſtianiſſimus* vocatur: hac Agatho papa cum CXXV. epiſcopis *pietatem* eius prædicat, ad cuius

mentis contra privatorum cenſuras defendatur. *a* Sclavi quoque hoc tempore ex Ruſſia & a Cimmerio Boſporo pars inter Dravum & Savum conſedere, pars in Poloniam progreſſi & Bohœmiam; quæ trium regnorum Sclavonici, Poloni & Bohœmi initium ſunt. Monachi etiam duo ex India reverſi, ſemina *b* bombycum detulerunt, rationem ſerici conficiendi citeriorem orbem perdocentes.

§. 3. Iuſtinus II. imperator tributum Perſis denegat. *Langobardici* in Italia *regni origo.* Exarchi.

Iuſti-

cuius exemplum Conſtantinus Pogonatus *eccleſiæ catholicæ ſuccurrat.* Et patres Quiniſextæ ſynodi τὸν τῆς θείας λήξεως, *beate defunctum*; ſicut Gregorius P. M. lib. 3. ep. 4. ad Theudelindam reginam adpellat *piæ memoriæ* principem, ſub quo *de fide Chalcedonenſis concilii nihil motum, nihil fuerit violatum.* Et ultimo iam imperii anno PIISSIMVS publica inſcriptione apud Grut. p. 161. n. 1. dictus eſt, ut taceam Paulum Diaconum, qui Langob. 1. 25. *principem fide catholicum* vocavit.

a Diverſa agmina Sclavorum erumpentium habet Procopius Goth. 3. c. 3. & 40. & lib. 4. c. 25. Σκλαβηνοὶ, *Sclaveni* ab eo vocantur.

b Lege Procop. 4. Goth. c. 17. & Zonar. 14.

Iuſtiniano XXXVIII. annos regnanti ſucceſſit IVSTINVS II. *a* Curopalates cognomine, qui pacem cum Perſis factam diſſolvit *b* tributo denegato, quod patres *c* Iuſtiniano regnante pependerant, indignum ratus, Romanos barbaris vectigales eſſe. Cum Narſetem, Gothorum in *d* Italia victorem, ad *e* gynæceum

a Curopalates a cura palatii dictus, ſumma aulæ Conſtantinopolitanæ dignitate. *τὴν φυλακὴν τῆς αὐλῆς ἐμπεπιστευμένος Enagr. H. E.* 5. 1. Et, *ἡ μετὰ βασιλέα πρώτη ἀρχὴ Κουροπαλάτην οἱ περὶ τὰ βασίλεια καλεῖν εἰώθασι. Nicephorus Patriarcha* p. 6. *ed. Pariſ.* Non ergo præfectus fabricæ palatii, ut apud Caſſiodorum 7. 5. ſed præfectus prætorianorum, ſive par præfecto prætorii poteſtas intelligitur. Adi Nic. Alamannum ad Procopii Hiſt arcan. c. 6. 21.

b Zonoras 14. 10.

c Procopius Perſ. 2. 10. extr. & Goth. 4. 15. tradit, quinque millia pondo auri in præſenti & quingenta in ſingulos annos data eſſe Choſroi ab Iuſtiniano, quod Perſæ interpretabantur, ac ſi pro excubiis limitis Romani acciperent, ſicut Gothi quoque & Hunni, & alii barbari accepiſſent.

d Narſes, devictis Gothis, Italiæ præfectus fuit.

e Sophia auguſta, vxor Iuſtini, Narſeti *fertur man-*

cerum (nam eunuchus erat) virtutis metu damnaturus eſſet; ille iniuriæ impatiens *Alboinum*, Langobardorum regem, ex Pannonia evocavit, qui Italiam Conſtantinopolitanis eriperet. Hæc initia ſunt Langobardorum in Italia imperii, quo Græcis nihil, præter *a* quinque vrbes, in Italia relictum fuit, longe lateque barbarorum potentia ſe diffundente, nec vnquam poſtea, quamvis *b* Francorum auxilio petito, recuperari Italia & ad Græcos reduci potuit. Ex eo tempore Italiæ partem a Langobardis reliquam per *c* *Exarchos*, quorum ſedes Ravennæ erat, rege-

mandaſſe, et eum puellis in gynaceo lanarum faceret penſa diuidere. Paul. Diac. 2. c. 5.

a Sunt Ravenna, Roma, Spoletum, Neapolis, Beneventum. Ravenna caput & ſedes Exarchi; ceterarum ſingulæ ſuum ducem habebant, ut mox de Exarchis dicemus.

b Francos aliquoties imperator Mauricius contra Langobardos concitavit, teſte eodem Paullo Diacono lib. 3. cap. 17. 22. 30. 31. & Aimoin. 3. 37.

c Evocatis a Narſete in Italiam Langobardis, qui ſedem regni Ticinum conſtituerunt; Iuſtinus II. Longinum cum *Exarchi* titulo miſit,

regebant Græci ad Conſtantinum vſque Copronymum, ſub quo Aiſtulfus, Langobardorum rex vltimo proximus, Ravenna expugnata, finem Exarchatus fecit.

§. 4. Tiberius II. & Mauricius imperator infelix.

Iuſtino II. poſt *a* XIII. annorum imperium TIBERIVS CONSTANTINVS, *b* Perſarum Mauricii ductu victor ſucceſſit: huic *c* a quinto anno ipſe MAVRICIVS ſuffectus eſt, infelix imperator tum bellis contra *d* Perſas & *e* Avaros Scythas, qui Danubii ripam inſederant,

ſit, qui Italiæ ſtatum formaret. Hic relictis vrbibus præfecit *duces*, qui antea comites, aut correctores erant, quorum caput exarchus fuit. Vide Paul. Diac. paſſim: & Pet. de Marca Conc. Sacerd. & Regn. lib. 3. cap. 10. n. 4. Nomina & tempora ſingulorum ἐξάρχων habet Scalig. Can. Iſag. p. 169.

a Zonaras 14. 10.

b Choſroes a Mauricio duce in campis Araxianis fugatus. *Agathias lib.* 4. *extr.*

c Zonaras 14. 11.

d Perſicum Mauricii bellum ſcripſit Theophylactus Simocatta libris prioribus.

e Hunnica gens erat, Auarum Scytharum nomen

ſederant; tum *a* defectione militum & ſuis tandem ſuorumque ſuppliciis, quippe a *b* PHOCA deiectus, cum filios omnes cædi vidiſſet in *c* Eutropii portu; ipſe quoque ſupplicium miſerabiliter ſuſtinuit. Cum filiorum cædi adſtaret, ſuam mox ſubiturus, clara voce exclamaſſe fertur: *d Iuſtus es Domine & iuſtum iudicium tuum.* Hæc in Oriente geſta ſunt.

§. 5. Gallici regni diviſiones, & motus civiles inter Chlodovei poſteros.

Gallia hereditatis ſorte & diviſionibus infelix motus inteſtinos & civile bellum experta fuit, nec Chlotarius, Chlodoveo genitus, quievit ante, quam *e* iugulatis

men ſimulans, unde ψευδαβάρους rectius dici cenſet idem Simocatta lib. 7. cap. 8.

a In bello adverſus Avaros, idem *l.* 7. *c.* 1. 2. & *l.* 8. *cap.* 7. ubi cauſſa tumultus dicitur τρόπος φιλάργυρος, *avaritia* Mauricii.

b Phocas in exercitu Mauricii fuerat ἔξαρχος ὁ ἑκατόνταρχος, *ibidem lib.* 8. *cap.* 7.

c Portus hic ad Chalcedonem *ibidem* 8. 11.

d Δίκαιος εἶ Κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου. *Theoph. Simoc c. l.*

e Gregor. Turon. 3, 18. Aimoin. 2. 12.

latis fratris ſui Chlodomeris filiis & Childeberto fratri, & Theodobaldo Theodorici maioris fratris *a* nepoti, ſuccederet. Sic ad unum redacta Francorum Gallia in Chlotarii filios rurſus *b* quadrifariam diviſa, cædibus nefariis & civili ſanguine ubique inquinatur.

§. 6. Res Eccleſiæ. Profligatus Arianiſmus, ſpeciatim apud Veſigothos, Burgundiones, Langobardos. Concilium œcumenicum V. Conſtantinopoli habitum, Origenes.

Eccleſia hoc ſæculo non mediocriter felix in eo fuit, quod Arianiſmum vidit undique profligari, cui barbari, in Romanum imperium infuſi, tenaci-

a Theodorici nepos, ex filio Theodeberto, itidem rege.

b Aimoinus lib. 4. ineunte: *totum regni corpus quadripartita ſectione ex æquo quatuor fratres partiuntur.* Pariſiorum urbs Chariberto; Guntramno Aurelianenſis: Childerico Sueſſionenſis: Sigeberto Mediomatricum ceſſit.

naciter adhuc inhæſerant, *a* Vandalis enim in Africa, & Gothis in Italia poſt exſtinctis Veſigothi quoque in *b* Hiſpaniam depulſi catholicam fidem *c* Reccaredo duce profeſſi ſunt, quem Toletana III. ſynodo confirmaverunt. Et *d* *Sigismundus* Burgundionum rex, do-

a Vandalos & Alanos Africæ, & Oſtrogothos Italiæ Arianos fuiſſe, ſupra dictum fuit.

b Galliam reliquere a Francis victi, *vide ſupra pag.* 60; parte tamen in Septimania remanente.

c Reccaredus rex Gothorum Toletanus, primo regni anno ex Ariano fit catholicus, quem Gothi in Hiſpania fere omnes, eorumque in Septimania reliqua; tum Suevi in Gallæcia, itidem adhuc Ariani, ſequuntur. *Vaſæus chron. Hiſp. ad an.* 586. *ex* Ioanne abbate: & *Aimoin.* 3. 77.

d Sigismundus Gundobaldi filius, Gundiuci nepos: victus tandem a Chlodomere Franco & cum filiis interfectus, fruſtra Alcimo Auito vitam eius deprecante. *Aimoin.* 2. 4. Cetera Gundiucum etiam quatuor filiis diviſum Burgundionum regnum reliquiſſe, ſupra p. 59. memoravimus.

doctore Alcimo Avito, ab Ariana ſecta ad *a* catholicam eccleſiam cum populo ſuo receſſit. Langobardi etiam, *b* Theudelindam imitati, reginam ſuam, quod rectum eſt, de Deo & Chriſto ſentire cœperunt. *c* Britannos, in paganitatem relapſos, chriſtianæ fidei reſtituit Gregorius Magnus, pontifex Romanorum. Ante medium huius ſæculi ſynodus Conſtantinopoli ab Iuſtiniano convocata, priorum decretis con-

a Catholici chriſtiani fuerunt Burgundiones, ſi fides Oroſio 7. 32. habenda; contagione autem Veſigothorum Ariani facti, Alcimi Aviti miniſterio ad veram fidem reducuntur. *Agobardus adv. leg Gundob.*

b Theudelinda Authari, deinde Agilulfi; Langobardicorum regum coniux, Chriſtum vere profeſſa, auctor ſuis fuit eandem fidem ſuſcipiendi. *Paulus Langob.* 4. *c.* 5. *& 6.*

c Britannos *Chriſto ſubditos* fuiſſe iam tum ſuo tempore, teſtis Tertullianus eſt adv. Iudæos cap. 7. relapſos ad deorum cultum convertit denuo, emiſſis eo monachis, ſanctus Gregorius. *Paul. Diac.* 3. 26. *Beda Hiſt. Angl.* I. 5. 23.

confirmatis, quædam dogmata *a* Origenis condemnavit. Et hæc quinta dicitur œcumenica.

§. 7. Res litteraria.

Nec defuerunt, qui literarum ſtudiis eccleſiam illuſtrarent: Fulgentius Ruſpenſis, epiſcopus in Africa: Ennodius Ticinenſis, & Alcimus Auitus Viennenſis antiſtes, qui non minus poetica clarus fuit, quam Venantius Fortunatus Pictavienſis

a Graves errores ſunt, quæ Origeni vulgo imputantur. Hieronym. 2. adv. Rufin. cap. 3. *Dei filium creaturam, Spiritum S. miniſtrum, mundos innumerabiles; angelos verſos in animas hominum; animam Salvatoris fuiſſe antequam naſceretur ex Maria: reſurrectionem noſtrorum corporum ſic futuram, ut eadem membra non habeant.* addit μετεμψύχωσιν epiſt. 59. ad Avitum cap. 1. Hæc & ſimilia an vere tribuantur Origeni, diſputat Huetius in Origenianis lib. 2. num in ipſa œcumenica ſynodo, non autem in particulari Conſtantinopolitana, quæ præceſſerit, damnata fuerint, dubitat Valeſius ad Evagr. 4. 38. quod aliis tamen certum eſt. Vide H. de Noris diſſert. de Synodo Quinta cap. 6. qui tum ibi, tum initio Hiſt. Pelag. probat, Origenem fuiſſe patrem Pelagianorum.

vienſis epiſcopus & Arator ſubdiaconus Romanus. Senatores quoque huc pertinent Boethius Severinus, & Aurelius Caſſiodorus, vterque ſub Theodorici regno clariſſimus, hic etiam ab regis huius epiſtolis; & hiſtoriarum conditores Evagrius Scholaſticus ac Gregorius epiſcopus Turonenſis. Nec Priſciani ſtudium, quo linguam Latinam apud *a* Conſtantinopolim vindicauit, ſine laude prætermittendum eſt. Præferri tamen his omnibus debet, qui *b* vertente ſæculo floruit, Gregorius eximiis in eccleſiam meritis Magnus cognominatus.

SAE-

a Paul. Diaconus Langob. I. 25. *Tunc* (Iuſtiniano imperante) *apud Conſtantinopolim Priſcianus Cæſarienſis grammaticæ artis profunda rimatus eſt.*

b Sub finem huius in ſeptimum usque ſæculum Gregorius papa florebat mortuus ann. DCIIII. Hinc eſt, quod Bellarminus de Script. eccl. ſeptimo illum ſæculo tranſcripſit.

SAECVLVM VII. CHRISTIANORVM.

§. 1. Phocas imperator, *papæ fautor.* Heraclius ſucceſſor, Monotheleta. *Muhammediſmi origo* & incrementa. Conſtantinus III. Conſtans, Conſtantinus IV. Pogonatus victor Saracenorum, & auctor Concilii œcumenici VI. Iuſtinianus II. *ῥινότμητος*, auctor Synodi Quiniſextæ.

PHOCAS, qui Mauricium occiderat, *a* Syriam & Palæſtinam inuaſoribus Perſis, qui *b* Chalcedonem vsque excurrebant; nec non papæ *c* Bonifacio III. honores & titulum epiſcopi vniver-

a Zonaras lib. 14. cap. 14.

b Idem c. l. quod pronius ad credendum eſt, quam ſub Heraclio eueniſſe, in quo principe id Chronicon Alexandrinum p. 882. notavit.

c Paulus Diaconus Langob. 4. 37. *Hic* (Phocas) *rogante papa Bonifacio ſtatuit ſedem Romanæ & apoſtolicæ eccleſiæ caput eſſe omnium eccleſiarum.* Fuit quidem titulus œcumenici epiſcopi ante Phocæ tempora, cum Iuſtinianus & alii imperatores vtriusque Romæ, veteris & novæ, præſules *univerſales patriarchas* in Codice & Nouellis ſæpenumero adpellaverunt: ſed tum reſtrictus erat ad alterutrius diœceſin propriam, in qua Oecumenicus erat epiſcopus: nunc autem imperator iuſſit

 totius

verſalis conceſſit. Hunc tyrannide, qua VIII. annos abuſus fuerat, *a* HERACLIVS deturbavit, quo imperante cum *b* Monotheletarum hæreſis, tum *c* *Mohammedis* infauſta religio, ſcelera-

totius eccleſiæ Chriſtianorum caput eſſe Rom. pontificem, & canonem XXVIII. concilii Chalcedonenſis, quo IↃCXXX. Patres *τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς νέας* Ῥώμης *θρόνῳ*, *aequalia priuilegio addixerant ſedi Conſtantinopolitanæ*; quantum in ſe fuit, abrogauit. Cauſſa autem decreti auguſtalis fuit, quod Cyriacus epiſcopus Conſtantinopolitanus improbabat Phocæ parricidium, reliquamque tyrannidem. *Theophanes chron.*

a Heraclius ex Africæ patris ſui præfectura tyrannum adgreſſus *Zonar.* 14. 14. *Chron. Alex. p.* 874.

b Fuit hæreſis de una Chriſti voluntate propago Eutychianiſmi quam Heraclio, cum Hierapoli belli Perſici cauſſa ageret, Iacobitarum patriarcha Athanaſius inſtillare primus cœpit, Sergius Conſtantinopolitanus & Cyrus Phaſidis ſeu Lazicæ provinciæ epiſcopi, quibus quæſtionem propoſuerat imperator, confirmarunt. Secuti Sergii ſucceſſores, & ipſe tandem Honorius pontifex Romanus. *Cedrenus p.* 345. & *Acta ſynodi* VI.

c Cedrenus p. 346, Zonaras 14. 17. Nomina *Mo-*

ſeratis auſpiciis, orta incredibili incremento potentiæ in dies aucta fuit. Etenim non ſolam Perſiam, devicto *a* Iazdigerde rege, ſubegerunt Mohammedani, ſed *b* Syriam quoque, Aegyptum, Palæſtinam, & quam paullo ante *c* Heraclio Choſroes ademerat, & reddiderat Siroes filius, Hieroſolymam ſuæ ditioni cum inſula *d* Rhodo adiece-

Mohammed & *Achmed* eiusdem originis *valde deſideratum* ſignificant.

a Vltimum Perſarum regem Cedrenus p. 345. & Hiſt. Miſcell. vocant *Hormisdam*; verius Tarich, Arabicum chronicon, *jazdigardi*. Vide Tarich Schickardi p. 170.

b Sub Omare, tertio a Mohammede chalipha. *Cedren. p.* 350. *ſeq.*

c Choſroes II, rex Perſarum, Hieroſolymam expugnauit, negans pacem Heraclio petenti: filius Siroes pacem cum Heraclio fecit captivis redditis & Hieroſolymorum urbe reſtituta. *Zonar.*

d Tunc coloſſum demoliti ſunt Saraceni, cuius æs Iudæus mercatus I ɔ c c c c camelis aſportaſſe dicitur. *Zonar.* 14, 19.

cerunt, Heraclii nepote *a* CONSTANTE, qui CONSTANTINO patri, ſed paucorum menſium imperatori, ſucceſſerat, nauali *b* pugna ſuperato. Quid? quod ipſam Conſtantinopolim adgreſſi Saraceni, &, quo minus caperent, vix *c* multis prœliis a CONSTANTINO Conſtantis filio, cui cognomen *d* Pogonati erat, prohibiti ſunt. Congregata eſt

a Heraclio, cum XXXI. annos imperaſſet, ſucceſſit filius Conſtantinus, & huic, nouercæ Martinæ fraude ſublato, Conſtans, Conſtantini filius, Heraclii nepos. *Zonar.*

b Iuxta Phœnicen, Lyciæ portum. Proxima ante prælium nocte ſomniavit Conſtans ſe Theſſalonicæ eſſe, quo coniector cladem protendi dixit, quaſi θὲς ἄλλῳ νίκην ſignificatum eſſet. *Zonar.* 24. 19.

c Per ſeptennium mari pugnatum fuit, hoſtibus Cyzicum, ſi quid accidiſſet, aut hieme refugientibus. Domiti tandem barbari *igne Græco*, quem vocant, ſub aquis ardente, *Zonar.* 14. 19.

d Quod prima lanugine profectus, ex Sicilia barbam promiſſam retulerat, *Pogonatus* cognominabatur. πώγον enim *barba* eſt. Ceterum ſucceſſit patri poſt XXVII. annorum imperium: ipſe imperavit annos XVII. *Zonar.*

eſt hoc principe ſynodus Conſtantinopoli, quæ ſexta œcumenica fuit, contra *a* Monotheletas: & ſub ſucceſſore IVSTINIANO II. ſiue Ῥινοτμήτῳ in *b* Trullo alia, *c* quæ Quiniſexta dicitur,

 quod

a Damnati hoc concilio Sergius Conſtantinopolitanus, Cyrus Phaſidis antea, poſt Alexandrinus patriarcha, eorumque ſectatores: & ipſe Honorius Romanus pontifex, qui in epiſtola ad Sergium ſcripſit. ἓν θέλημα ὁμολογοῦμεν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, *unam voluntatem Domini Ieſu Chriſti fatemur*, ut actione XII. Synodi VI refertur. Quomodo Pontificii id excuſare conentur, ex eorum libris notum eſt. Vide Hiſt. Monothel. 1679. Pariſiis editam.

b Trullum pars palatii imperatorii, ita dicta, quod faſtigium eius tectum & ornatum fuit *trullo*, ſive fornice hemicyclico. *Lambech Bibl. Vinn. Tom 8. p.* 407. Hinc *Trullanum* hoc concilium vocatur, quamuis & ipſum ſextum in eadem æde fuit habitum, ἐν τῷ σεκρέτῳ τοῦ θείου παλατίου τῷ οὕτως ἐπιλεγομένῳ τρούλλῳ, *in ſecretario ſacri palatii, quod cognominatur Trullum*, ut ſub initium actionis II. indicatur.

c Græce πενθέκτη, id eſt, quæ nec quinta eſſet, nec ſexta, ſed utrique canones adiiciat iuſſu imperatoris. Διὰ τοῦτο καὶ οὐδὲ ἕκτη κυρίως κατονομάζεται, ἀλλὰ πενθέκτη.

quod canones quintæ & ſextæ adiiciat de moribus, etiam *a* Romanæ eccleſiæ caſtigandis, quæ cauſſa eſt, ut iniquius hanc ſynodum Romani clientes ferant, nec

θέκλη. ἀνεπλήρωσε γὰρ τὸ ὑστέρημα τῆς τε πέμπτης καὶ τῆς ἕκτης συνόδου. *Propterea nec ſexta proprie nominatur, ſed Quiniſexta: nam, quod quinta & ſexta ſynodo deerat, ſuppleuit.* Balſamo *in Pandectas Canon. Beueregii p.* 154. An & hæc vniuerſalis fuerit, diſputatur. Negant Pontificii propter cauſſam mox indicandam: ait Balſamo c. l. ἔστι δὲ καὶ οἰκουμενική & ipſi patres CCXXVII. in ſermone προσφωνητικῷ ad imperatorem: τὴν ἁγίαν ταύτην καὶ θεόλεκτον οἰκουμενικὴν ἀθροισθῆναι σύνοδον ὥρισας, *ſanctam hanc & diuinitus electam ſynodum uniuerſalem congregari decreuiſti.* Adde Spanhem. Introd. Hiſtor. Sacr. p. 626.

a Balſamo p. 154. ed. Oxon. οἱ δυτικοὶ ἐπίσκοποι, Ἰταλοὶ δηλονότι καὶ Λατῖνοι ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς τοιαύτης συνόδου καιρίως πληττόμενοι, *Occidentales epiſcopi, Itali ſcilicet & Latini, ab huius ſynodi canonibus opportune icti,* v. g. Canon. XXXVI. confirmat Canonem XXVIII. Chalcedonenſis concilii de æqualitate Romani & Conſtantinopolitani epiſcopi. Adde Spanh. Introd. Hiſt. p. 628.

nec univerſalem eſſe concedunt. Cum adprobare eam papa *a* Sergius nollet, imperator miſit, qui eum Conſtantinopolim deportarent, quod factum fuiſſet, niſi interventu exarchi, qui pontificis partes tuebatur, ereptus fuiſſet.

§. 2. Leontius pellit Iuſtinianum, Leontium Tiberius III. ſ. Abſimarus, & hunc viciſſim exſul Iuſtinianus, Iuſtinianum Philippicus Bardanes.

Poſt hæc Iuſtinianus, victis Leontii ductu *b* Iberis & Bulgaris, victus ab Arabibus, qui Africam invadebant, & ab LEONTIO *c* naſo multatus *d* Cherſone exſulavit. Nihil autem tutum eſt, quod iniuſtum, & vix triennium exactum erat, cum Leontium APSIMARVS, qui & TIBERIVS III. vocatur, omnibus rebus exutum *e* naſo viciſſim, mu-

a Sergius papa Romanus: non ille antiquior Conſtantinopolitanus in VI. ſynodo damnatus. Rem narrat Paul. Diac. in Langob. 6. 11. nec qui Vitas pontificum ſcripſere, diffitentur.

b Zonaras 14. 22. hæc bella memorauit.

c Vnde cognomen *ῥινοτμήτου* nactus fuit.

d Zonaras cap. 22. extr. *εἰς Χερσῶνα ἐξεπέμφθη ὑπερόριον.* Tauricæ vrbs Cherſoneſi.

e Idem c. 23. *Λεόντιον ἀφείλετο τῆς ῥινὸς*

mutilaret. Apſimarum poſt VII. annorum tyrannidem exſul *a* Iuſtinianus Bulgarorum ope deiecit, & grauiſſimis ſuppliciis vna cum Leontio in regia vrbe necauit. Immoderate autem imperio poſt reditum vſus, inuidiam denuo incucurrit, qua factum eſt, ut novum æmulum inueniret, PHILIPPICVM BARDANEM, qui ipſum & filium eius Tiberium trucidavit.

§. 3. Neuſtriæ, Auſtraſiæ, Burgundiæ regna in Galliis. Maiores domus.

Trans Alpes noua rerum facies erat. Diviſionibus enim poſſeſſionum in filios factum, vt nunc nova regnorum nomina audirentur, *b* *Neuſtriæ* ad occaſum, Auſtriæ ſiue *Auſtraſiæ* ab ortu, Burgundico veteri etiam manente: & ex his quædam denuo diuiſa aut rurſus connexa pro numero principum fuerunt. Coniuncta triennio tenuit Chlotarius maior, Chlodouei filius, ut *c* ſupra prædiximus: etiam huius

a Idem Zonaras 14. 25.

b Neuſtriæ ſedes primaria Lutetia fuit, ſicut Auſtraſiæ Metis: Burgundiæ Vienna, Aurelianum aut Cabillonum, *Valeſ. lib.* 16. *ineunte.*

c Vide pag 63.

huius nepos CHLOTARIVS minor, *a* interfectis aut fato exſtinctis, qui Auſtraſiæ & Burgundiæ hæredes erant; atque ita DAGOBERTO filio reliquit, in cuius filiis rurſus diviſio facta, vt *b* SIGIBERTVS Auſtriæ, CHLODOVEVS ſive Ludovicus Burgundiæ atque Neuſtriæ imperaret. Nova etiam nunc dignitas in regnis Francorum nata. Cum enim Chlotarius minor Auſtriam atque Burgundiam in ditionem redegiſſet, ipſe in Neuſtria conſiſtens, *c* *Maioribus domus* nova regna adminiſtranda dedit, qui mos etiam ad ſucceſſores translatus fuit. Horum potentia nimium quantum inualuit, ut ex palatii præfectis regnorum procuratores, mox tutores ipſorum regum, ac poſtremo reges evaderent.

a Sigebertus, Chlotarii maioris filius, Auſtraſiæ regnum in filium Childebertum, patrui Guntramni, Burgundici regis poſt paullo heredem, transfuderat: hic diviſerat in Theodebertum & Theodoricum, quorum prole exſtincta Chlotarius minor omnia Franciæ regna conſecutus eſt. *Aimoin. lib.* 3.

b Idem Aimoinus 4. 27.

c De origine huius dignitatis & incremento conſulas Hadr. Valeſium Hiſt. Fr. Tom. 3. pag. 2.

§. 4. Res eccleſiæ, ſeu diſſidia inter Græcos & Latinos, & monachorum ruditas, eruditorum paucitas.

Eccleſiæ ſtatum in conciliis maiorem partem notavimus, qui non optimus hoc ſæculo erat, iam tum gliſcente Græcorum Romanorumque ſchismate, cuius potiſſima cauſſa erat primatus, quem Latini a Phocæ temporibus ſibi, ut debitum, vindicabant, Græcis iure repugnantibus, quod, Occidentis imperio deleto, apud ſe rerum ſedes & domus imperatrix eſſet. Sic dum papa æqualem, patriarcha ſuperiorem ferre non poteſt, magno eccleſiæ damno ſchisma irreparabile exortum fuit. Creuit etiam inſcitia monachorum ut poſt Gregorium, qui ineunte ſæculo defunctus eſt, paucos habuerit eccleſia & litterarum res publica, quorum ingenio illuſtrarentur. Iſidorus Hiſpalenſis in hoc numero fuit, & auctor *a* Alexandrini Chronici, & florere

a Vulgo Faſti Siculi vocantur, quia in Sicilia manuſcriptum hoc chronicon repertum fuit.

rere incipiens Anglorum Beda *a* venerabilis.

SAECVLVM VIII. CHRISTIANORVM.

§. 1. Philippicus Bardanes, Artemius, Theodoſius, Leo III. Conſtantinus V. Copronymus, Leo IV. imperatores. Iconomachia.

PHILIPPICVS Bardanes Iuſtiniano, quem confecit, non felicior fuit. Præter enim cladem, quam Bulgari aut Saraceni inferebant, *b* ARTEMIVS, qui nomen ANASTASII ſumſit, nondum XXX. menſium imperatorem expulit, & hic poſt XV. menſes a THEODOSIO expulſus fuit, quem vix biennio potitum rebus LEO Conon, gente Iſaurus fugavit, ut reliquum vitæ tempus, perinde ac Artemius, monachi habitu extra regiam privatus exegerit. Certamen illo tempore de imaginibus exortum eſt, quas deleri Leo

D 6 vo-

a Beda Anglus Saxo, morum grauitate & doctrina meruit, vt *venerabilis* cognominaretur.

b Quæ de Artemio & Theodoſio dicuntur, Zonaras lib. 14. extremo copioſius prodidit. Adde Suidam in *Ἀναστάσιος*.

veluit cum CONSTANTINO *a* Copronymo, patris poſt XXIIII. annos ſucceſſore, qui etiam concilio *b* Conſtantinopoli coacto illarum in eccleſiis vſum condemnauit; in qua ſententia etiam nepos LEO IIII. permanſit, ex matris gente *c* Chazarus cognominatus; hic quidem quinque tantum, pater autem Conſtantinus XXXIIII. annos imperio vſus Orientis. Non brevis ergo fuit imaginum tumultus.

§. 2. Irene imperatrix cum filio Conſtantino VI. Synodo Nicenæ II. oppoſita Francofurtenſis.

Mor-

a Pudendi cognominis origo fuit, *κόπρον αὐτὸν ἐκκρῖναι τῇ θείᾳ κολυμβήθρᾳ καταδυόμενον, quod ſanctam aquam, cum infans baptizaretur, polluerat.* Zonar. 15. 2.

b Hæc Conſtantinopolitana IIII. cui neminem ex Latinis interfuiſſe, Zonaras 15. 6. auctor eſt: immo ſi Theophani fides eſt p. 359. neque ex aliorum patriarcharum Alexandrini & Antiocheni diœceſi. Habita an. IↃCCLIIII. qui Conſtantini fuit XIII.

c Chazaria barbara regio circa Danubium, a Scythis Auaribus aut horum vicinis Chazaria habitata. *Zonar.* 14. 24. *In Iuſtiniano Rhinotmeto.* Adde infra pag. 88. ex Theophane dicenda.

Mortuis εἰκονομάχοις principibus, cum IRENE auguſta filii CONSTANTINI nomine rempublicam tractaret, *a* Niceæ coacta ſynodus eſt, quam falſo *b* œcumenicam VII. dicunt, qua non tantum reſtitui imagines, ſed *c* coli etiam publice præceptum fuit, ex quo tempore vulgata eſt iconolatria, cui *d* Græci ad hunc diem addicti ſunt, quamuis qui proximo ſæculo ſucceſſere, *e* Leo Armenius, *f* Theophilus aliique Byzantini imperatores grauiter in cultores imaginum animaduerterunt imitati forſan Caroli Magni pietatem,

 qui

a Niceæ in Bithynia, vnde ſynodus Nicena II. adpellatur.

b Romanis & aliis εἰκονοδούλοις œcumenica cenſetur, habita an. IↃCCLXXXVII. Indicta fuerat Conſtantinopoli ſuperiore anno, ſed diſturbata a ſcholariis & excubitoribus, qui ſuperiorum principum ſententiam tuebantur. *Theophanes p.* 389.

c Decretum enim eſt εἰκόνας σὺν τῷ σαυρῷ προσκυνεῖσθαι Cedren. *p.* 387. ſeu προσκυνεῖσθαι καὶ σέβεσθαι, *Zonar.* 15. 11.

d Critopol. Confeſſ. cap. 15.

e Zonaras 15. 20. ſiue p. 106. ed. Baſ.

f Cedrenus pag. 425.

qui, ſub finem octaui ſæculi *a* Franco-furti ſynodo coacta, abrogari curauit, quæ impie Nicena II. ſanxerat.

§. 3 Motus Saracenorum & Bulgarorum. Maiorum domus in Francia auctoritas. Turcorum aduentus in Aſia. *Exarchatus* in Italia *ſublatus* per Langobardos, *regnum Langobardicum* per CAROLVM Magnum, OCCIDENTIS inde IMPERATOREM.

Motus interea ingentes erant in publica re, *b* Saracenis Conſtantinopolim iterum oppugnantibus: & *c* Bulgaris ad *d* Longum Murum excurrendo ingentem prædam abigentibus. Saraceni

a Francofurti ad Mœnum habita ſynodus omnium fere Occidentis epiſcoporum an. IↃCCXCIIII quæ non tantum Felicis Vrgellitani & Elipandi Toletani de *filio adoptato* ſententiam; ſed etiam cauſſam *imaginum*, in Niceno II. concilio perperam definitam, condemnauit. *Adelmus ad ann.* 794.

b Zonar. 15. 1. Cedren. p. 371. ſub Leonis III. imperio.

c regnante Copronymo. *Cedren. p.* 381.

d Zonaras in Anaſtaſio 14. 4. Ἀναστάσιος ἔκτισε τὸ μακρὸν λεγόμενον τεῖχος· ἀπὸ τῆς μεγάλης θαλάσσης διῆκον ἄχρι τῆς Σηλυβρίας, διὰ τὰς ἐφόδους τῶν Μυσῶν ἢ Βουλγάρων, καὶ τῶν Σκυθῶν, id eſt Murus a Ponto Selymbriam vsque ductus, vt ager Byzantinus tutior eſſet ab incurſio-

ni quoque Hiſpaniæ domini in *a* Aquitaniam, & iterum in *b* Prouinciam excurrunt, bis tamen a Carolo Martello, Magni Caroli auo repulſi, & in altera expeditione ad internecionem apud Narbonam cæſi. Hic, & pater eius Pipinus, Maior domus erat iis temporibus, quibus curam imperii reges in præfectos transtulerunt, ſolo nomine ſibi reſeruato: cuius filii *c* Childericum, vltimum ex Pharamundi ſtirpe regem ſtatuerunt, eidemque exſtincto plena poſſeſſione ſucceſſerunt, quamvis nec antea illis, neque patri aut auo quidquam præter nomen, & ſecundum multorum ſententiam ne nomen quidem defuit. Carolomanno *d* religioſam vitam

curſionibus barbarorum. Longitudinem Procopius bidui itinere definit lib. 4. de Aedific. c. 9

a Aquitania illis temporibus proprios duces habebat, diremta Francia regia. Eudoni ergo duci in auxilium venit Carolus vicitque. *Paul Diac. Langob.* 6. 46.

b Ibidem 6. 54. Adde de vtroque prœlio Eginhardum in vita Caroli M. ab initio.

c Fit rex anno IↃCCXLIII. *Valeſ. p.* 553.

d Carolomannus, Caroli Magni patruus in Italia monaſterium ſubiit, primum in monte

tam imperio præferente, Pipino fratri acceſſit, quicquid ille ex paterna diviſione poſſederat, aut *a* Gripponi fratri rebelli, fuerat ademtum. *b* Turci ea tempeſtate, ex Tartaria per Caucaſias portas maiori mole prorumpentes, in Aſiæ luce verſari cœperunt, cum Saracenis poſt multa prœlia & pacem & religionis ſocietatem inituri. Exarchatum quoque

monte Soracte, deinde quod S. Benedicto dicatum in Samnio eſt, *Adelmus ad ann.* 746.

a Grippo, ſive Grifo; tertius Caroli filius non contentus parte, quam pater deſtinaverat, & conceſſerant fratres; ad Saxones fugit & Boiaros. *Idem ad ann.* 748.

b Turcorum nomen etiam antea non ignotum fuit, atque ita Theophyl. Simocatta in hiſt. Mauricii lib. 3. cap. 6. Οὔννους τοὺς πρὸς Βοῤῥᾶ τῆς ἕω, *Hunnos in Oriente boreales* memorat, οὓς Τούρκους ἔθος Πέρσαις ἀποκαλεῖν, *quos Turcos vocare Perſis mos eſt.* Theophanes *pag.* 264 hos eosdem ait eſſe, qui Chazari aliis dicuntur: & Heraclio contra Perſas militaſſe. Eſto omnes Turcos eiusdem originis eſſe, & per Caucaſias portas in Aſiam ac Europam diverſis temporibus irrupiſſe; iam vero famoſam illam & maiori mole irruptionem, non prædandi, ſed poſſidendi cauſſa factam intelligimus, de qua idem Theo-

quoque *a* tollebant Langobardi, & ipſum pontificem Roma eieciſſent, niſi Pipinus Francorum rex pacem inter ipſum & Aiſtulfum, regem Langobardorum conciliaſſet, qua Ravenna cum Exarchatu pontifici dicitur *b* dono data, quod initium eſt poteſtatis in regiones pontificiæ. Mortuo Pipino ſucceſſere filii CAROLVS & CAROLOMANNVS; hoc quoque *c* poſt triennium defuncto, ſolus CAROLVS, victoria contra *d* Deſiderium, Langobardorum vltimum regem, ac inſtauratione occidentalis imperii & chriſtianæ in Germanis fidei, vere MAGNVS, ob merita in Romanam eccleſiam in ipſa natalitiorum ſolennitate a pontifice & populo Romano *e* auguſtus & imperator adpellatus.

§. 4.

Theophanes pag. 366. ad annum incarnationis IↃCCLVI. & Ludov. Tubero, qui annales Scythicos inſpexit, *de Temp. ſuis* p. 140.

a Sigon de Regn. Ital. lib. 3, in Aiſtulfo.

b Adelmus ad ann. 756.

c Idem ad ann. 771.

d Eginhard. in vita Caroli.

e Ibidem fol. 442. quod factum eſt exſpirante ſæculo ſub finem anni IↃCCC.

§. 4. Res Eccleſiæ. Conuerſio quarundam gentium. Paucitas eruditorum. Schiſma inter Græcos & Latinos auctum.

De eccleſia horum temporum non eſt quod illis, quæ de conciliis diximus, adiiciamus, præter conuerſionem gentium quarundam in Germania, quam Caroli regis & Carolomanni expeditionibus imputamus. Tunc augeri epiſcopatus & collegia cœpere, & alibi quoque illuſtres ſcholæ inſtitui, in quibus primas tenet Pariſiana, præfectis ei Bedæ diſcipulis, Alcuino & Clemente, qui ſe nihil præter bonas litteras ex patria venum exportaſſe profitebantur. Bedæ enim illuſtris etiam hoc ſæculo fama erat, præterea Ioannis Damaſceni, & Paullini Aquileienſis: quibus addi par eſt hiſtoricos Georgium Syncellum & Paulum Diaconum, Warnefredi Langobardi filium. Minora concilia prouinciarum, vt Liptinenſe in Belgica ſecunda; Sueſſionenſe; Gentiliacum ſupra Pariſios in Pipini palatio habitum; Ratiſponenſe & alia nunc miſſa facimus ex Actis ſuis relegenda. De ſchiſmate Græcæ & Latinæ eccleſiæ, in dies creſcenti, dictum

dictum ſupra fuit: acceſſit hoc tempore controuerſia de *a* Symbolo & Spiritu Sancto, non leue momentum poſteriori-bus ſæculis certaminum & æmulationum futura.

SAECVLVM IX. CHRISTIANORVM.

§. 1. Imperatores orientales: infelix Nicephorus, occidentem Francis cedens, Michael Rangabe, Leo V. Armenius, Michael Balbus, (Saracenorum noui motus) Theophilus, Theodora cum filio Michaele, Baſilius, Leo VI. Philoſophus, Turcos & Vngros contra Bulgaros implorans.

CUm rebus præeſſet rex Carolus, quem Magnum vocant; *b* Irene Conſtantinopolitanis imperabat, eaque expul-

a hoc eſt, addita Conſtantinopolitano ſymbolo voce FILIOQVE. Adelmus ad ann. 767. *Orta queſtione de ſancta Trinitate inter orientalem & occidentalem eccleſiam*, niſi iam tum in VII. ſæculo hæc controuerſia gliſcebat, vt Spanhemius ad Hiſt. eccl. introd. p. 634. probauit, nondum quidem in apertum odium erumpens: futuris autem temporibus vehementius diſceptanda.

b Irene, filio excæcato ſuperſtes in imperio, dicitur in matrimonium expetita a Ca-

a expulſa NICEPHORVS, vel æquo animo, vel neceſſitate Occidentem Francis cedens, utpote haud par tuendo Orienti, nedum vindicandis occidentalibus prouinciis. Pacem enim annuo *b* tributo a Saracenis emit: a Bulgaris vero victus, captus, obtruncatus ex *c* cranio ſuo dedit victoribus poculum. Propter quam infelicitatem & filius *d* STAVRACIVS, a patre pridem coro-

a Carolo, *Zonar.* 15. 13. ſicut idem filius Conſtantinus Caroli filiam ambiiſſe, *Adelm. ad ann.* 788. certius, fœdus inter Carolum & Irenem ſancitum fuiſſe, *Adelm.* 802. Inſcia matre Conſtantinum excæcatum eſſe, docet ex chron. Græco MS. Carol. du Freſne ad Zonar, p. 73.

a Primum in monaſterium ſuburbanum, deinde ex eo in inſulam Lesbum. *Zonar.* 15. 14.

b Cedrenus fol, 393.

c Hoc conſtanter tradunt Zonaras 15. 15. *Cedren.* p. 393. Theophanes. p. 416. imperaverat annos IX.

d Stauracius, Nicephori filius, ex prœlio, quo pater occubuit, vulneratus fugiens, ſe imperatorem Adrianopoli dici paſſus eſt:

coronatus, imperio excidit. Succeſſor MICHAEL *a* Rangabe cum Carolo *b* fœdus renouat, poſt infelicem adverſus Bulgaros pugnam, cum biennium imperaſſet, in monaſterium ſecedens. Nec fœdus illud cum Carolo neglexit LEO Armenius, poſt ſeptennii imperium cæſus inſidiis MICHAELIS Balbi, ſub quo Saraceni iterum mouent, & Hiſpanienſes quidem *c* Cretam occupant, inde Cyclades & Pelopon-

eſt: Conſtantinopoli autem præteritus a ſenatu qui Michaelem præferebat, religioni ſe monachorum dicavit. *Zonar. & Cedren.*

a Ραγγαβὲ vel Ραγκαβὲ hoc cognomen ſcribitur a Græcis. Erat autem gener Nicephori. *Cedren.*

b Adelmus Benedictinus ad ann. 812. *Michael*, inquit, *pacem a Nicephoro inceptam* (cum Carolo M.) *per legatos confirmauit, Imperatorem eum & Baſileum adpellantes.* Eginhard. in Vita Caroli p. 438. *Imperatores Conſtantinopolitani Nicephorus, Michael & Leo, ultro amicitiam & ſocietatem eius expetentes, complures ad eum miſere legatos.*

c Zonaras lib. 15. cap. 24.

loponneſum infeſtantes, Africani vero *a* Siciliam inuadunt, & ipſas Italiæ oras, Calabriam præſertim & Apuliam, opprimunt, poſtquam *b* Dalmatia quoque a Byzantinis defecerat. Nam ciuili bello cum *c* Thoma quodam acerrime geſto ita confectæ vires imperii erant, vt barbaris reſiſti non potuerit. Nec felicior Saracenico bello *d* THEOPHILVS fuit, poſt IX fere annos ſuccedens patri Michaeli; poſt XII ſui imperii, exſtinctus mœrore, cuius vidua *e* THEODORA pro filio impubere *f* MICHAELE regnans pacem cum Bulgaris habuit, quod principis Bulgari ſoror capta, & Byzantii cuſtodita,

a Idem cit. loc.

b Præter Zonaram & Cedrenum etiam Ademus memorat ad ann. 806.

c Grauiſſimum hoc bellum Zonaras ſcripſit & Cedrenus.

d Idem Zonaras lib. 15. cap. 26. ſeqq.

e Idem lib. 16. ineunte.

f Etiam hic Michael adultior factus, imperauit ſolus, matre in monaſterium expulſa; oppreſſus tandem a ſucceſſore Baſilio. *Zonar.*

Digitized by Google

ta, *a* chriſtianæ ſe religioni addixerat, & ſuis reſtituta auctor fuerat, vt eandem fidem profiterentur. Non autem diutina pax Bulgarorum fuit, ſed quamuis *b* BASILIO imperante, cui Macedonis cognomen ex patria eſt, quietem Græcis præſtiterunt; tamen *c* LEONEM Philoſophum, filium Baſilii, denuo adgreſſi in fugam verterunt, qui *d* Turcos & Vngros, Iſtri accolas, ad opem ferendam arceſſens, triſti exem-

a Idem Zonaras 16, 2. Cedrenus p. 443.

b Imperauit Baſilius annos XIX. Periit in venationibus a ceruo ictus. *Zonar.* 16, 12.

c Idem lib. 16, cap. 12. Cognomen habuit ex philoſophiæ ſtudio. *Conſtantin. Manaſſ.*

d Idem Zonaras c. l. δώροις τοὺς Τούρκους ἔπεισε, τοὺς περὶ τῶν Ἴστρον, οἳ καὶ Οὔγγροι καλοῦνται, τοῖς Βουλγάροις ἐπεξελθεῖν, *Turcos Iſtrum accolentes, qui & Vngri vocantur, muneribus impulit, vt Bulgaros adgrederentur.* Turci hi Vngri ſiue Hungari vocantur, quod forſan ex eadem patria profecti ſunt: non autem confundendi cum Turcis orientalibus, ad quorum

emplo barbaris aperuit imperii Romani fores. Hæc facies rerum circa partes Orientes erat.

§. 2. CAROLVS Magnus, Saxonum victor. Curſus Evangelii per Germaniam & Septentrionem. Scholæ & Collegia inſtituta.

Carolus autem, *a* diuturno bello deuictis Saxonibus, omnem Germaniam cœleſti doctrina illuminari curauit, quæ in ſeptentrionem etiam ad *b* Danos & Sueones diffudit, ſplendorem, *c* ſcholis inſtitutis & cathedralibus

rum diſcrimen Zonaras 18. 27. (ſiue Baſil. ed. p. 243.) hoſce vocat Τούρκους πρὸς ἑσπέραν, *occidentales Turcos.*

a Non ſemel, ſed quartum, quintum, cum ſæpius rebellaſſent, deuicti a Carolo Saxones, vt vltra xxx. annos bellum extractum fuerit. *Adelmus.* De veteri autem Saxonia eiusque finibus vide Geographiam medii ævi.

b Hoc ſub Ludovico Pio, Caroli Magni filio euenit. *Alb. Cranzius Metropol.* 1. *cap.* 19.

c In Italia his temporibus Pauienſis, Patauina, & Bononienſis, niſi hæc eſt antiquior: in Gallia Pariſienſis; in Britannia Oxonienſis & Canterburienſis; in Germania Oſnabrugenſis, de qua Cranzius Metrop. 1. c. 2. & Canonicorum collegia plurima ſub Carolo & Ludouico filio inſtituta: item abbatiæ & monaſteria, vt eſſent officinæ litterarum.

libus eccleſiis, vt nunquam deeſſe poſſent, qui divinitus acceptam doctrinam ad poſteros propagarent.

§. 3. Hiſpaniæ miſerabilis conditio. Aſturiæ, Suprarbiæ & Nauarræ regna. Nordmannorum in Gallias excurſio.

Hiſpaniæ contra miſerabilis conditio erat, Saracenis maiorem eius partem tenentibus, qui hoc firmiorem in ea ſedem figebant, quo maior ſpes, diuiſo chalipharum imperio, poſſidendi illam & poſteris relinquendi adparebat. Ex vno enim ſupremo chaliphatu non *a* duo tantum ſurrexerunt, quorum ſedes Bagdadum & Cairo erant; ſed & horum vicarii in Perſide, Libya, Mauretania, Hiſpania, excuſſo iugo, quisque ſe pro rege geſſit, & prouinciam, quam acceperat, ut ſuam & nunquam amittendam confirmabat. Partem tamen Hiſpaniæ, quæ ſeptentriones ſpectat, & montibus impedita eſt, vtcunque potuere, Aſturiæ & Suprarbiæ reges defenderunt, nec qui ex his iſto ſæculo exorti ſunt, noui reges *b* Nauarræ

E negle-

a Scalig. Can. Iſagog. fol. 139.

b Qui ad Pyrenæi iuga refugerant Chriſtiani, regnum ibidem conſtituerunt, quod

neglexerunt. Nordmanni etiam prædones hoc primum tempore ex aquilone excurrentes Belgicæ litora & Neuſtriæ infeſtarunt, graviores ſub finem ſæculi Francorum prouinciis futuri, quæ nunc varie diuidi ſub Caroli nepotibus cœpere.

§. 4. Carolinæ ſtirpis imperatores a Ludouico Pio ad Arnulphum vſque: quorum ille vincit barbaros, vincitur a filiis. Lotharius poſt XV. annos religioni ſe dat. Ludouicus II. ſine liberis decedit. (Regnum Lotharingiæ) Carolus Caluus præripit fratri dignitatem imperatoriam. (Regnum Arelatenſe) Ludouicus Balbus, imperator ſine Roma & Italia. Carolus Craſſus, felix ſucceſſione, non imperio, in quo illi Arnulfus ſufficitur.

Mortuo enim ad aquas grani magno hoc victore, quod XLVII regni anno; decimo quarto auguſtæ dignitatis contigit; reliquis *a* filiis pridem exſtinctis LVDOVICVS ex aſſe hæres fit imperii & regnorum, præſertim cum *b* BERNARDVS, qui Italiam regundam ab auo acceperat, læſæ male-

Suprarbiæ, Pompelonenſe, & tandem Navarræ adpellatum fuit, Ennico Ariſta primum id nominis vſurpante anno 839. *Vaſaus cap. 17.*

a Carolo & Pipino.

b Nepos Magni ex Pipino filio, de quo Regino conſulatur ad annum ıↄ c c c x vıı ı.

maieſtatis crimine poſt paullo oppreſſus fuit. Hic imperator ab ſtudio religionis & in eccleſiam meritis PIVS cognominatus, *a* Sclauos, Danos, Britannos, Saracenos vincit, a filiis vero *b* nefario bello victus in monaſterium coniicitur, vnde ab optimatibus liberatus imperioque redditus, decedit illius anno XXVII, ætatis LXIIII. Filii poſt ciuile *c* bellum ita tandem poſſeſſiones diuiſerunt, vt LOTHARIVS Italiam *d* vtramque, Romanam & Langobardicam, cum Auſtraſia & Narbonenſi Gallia: LVDOVICVS Germanicum regnum cum Pannonia; CAROLVS, Caluus cognomine, Galliam reliquam acciperet ſiue occidentale regnum Francorum. Et Lothario poſt XV annos *e* religioni ſe dante, rurſus in filios diſtributa here-

a De his bellis & victoriis Adelmus ad ann. IↃCCCXV. & ſeq.

b Vide anonymum de vita Ludouici cap. 14.

c Prœlio acriter commiſſo ad Fontenetum Burgundiæ, victus eſt Lotharius a fratribus. *Herm. Contract.* ad an. IↃCCCXLI.

d Langobardia, quamquam ſubiugata erat a Carolo Magno: manſit tamen ſeparatum ab reliqua Italia regnum.

e anno IↃCCCLV. *Regino.*

hereditas, LVDOV. II. Italiam cum imperatoria dignitate: CAROLO Galliam Narbonenſem & Burgundiam: LOTHARIO ſortito Auſtraſiam ab ipſo vel patre nomen *Lotharingiæ* habentem. Primus decedens Carolus maiori fratri Prouinciam ſiue Galliam Narbonenſem; minori Burgundiam reliquit, quo mortuo Lotharingiæ regnum *a* diuiſum fuit, & pars Gallica Carolo patruo, qui Calui cognomen habuit; pars Germanica fratri Ludouico, Romano imperatori, ceſſit, cuius poſſeſſiones ſine liberis defuncti cum imperatoria dignitate CAROLVS Caluus fratri ſuo, defuncti maiori patruo, pontificis ope *b* præripuit, & abſciſſa Narbonenſi Gallia, cui *c* BOSONEM, vxoris fratrem, regem dedit, quæ initia ſunt Arelatenſis regni; cetera cuncta in filium LVDOVICVM *d* Balbum transferri voluit.

a Aimoini continuator cap. 25. ſingulas vrbes vtriusque partis recenſet.

b Aimoini contin. cap. 32. & Regino ad ann. IↃCCC LXXIIII.

c Idem Regino ad annum IↃCCCLXXII.

d Cognominatus inde fuit, quod *impeditioris & tardioris eſſet eloquii.* Regino.

luit, qui vero Imperator fuit *a* ſine Roma & Italia. Nam CAROLOMANNVS, Ludouici Germanici regis filius, inique ferens cum fratribus, præreptam patri hereditatem; *b* Italiam occupatam rexit, ſine tamen imperatorio nomine. Hic a patre acceperat *c* Bojariam & Pannoniam, ſicut frater LVDOVICVS orientalem Franciam, Thuringiam, Saxoniam, Friſiam & partem regni Lotharingici; CAROLVS autem Alemanniam & civitates transrhenanas: verum ita tribus regnis diuiſa Germania in vnum mox rediit, defunctis fratribus CAROLO ſuccedente, cui ventris obeſitas Craſſi cognomen dedit. Nec Germaniæ tantummodo regnum coniunxit, ſed in Italiæ quoque hereditatem venit, *d* Carolomanno, maio-

a Hæc cauſſa eſt, vt multi ex faſtis imperatoriis expugnant. Regino ait, tantum *in regnum* patri ſucceſſiſſe.

b Aimoini contin. cap. 32. & Regino.

c Hæc diuiſio ex Reginone eſt ad annum ıↄ ccc L xxxvi. extr.

d Anno ıↄ c c c L x x x mortuus eſt Carolomannus: ſequenti ↄ c c c L x x x i. Carolus

ri fratri, ſuccedens; & in *a* Gallicanam Ludouici Balbi filiis, Ludouico & Carolomanno, fataliter exſtinctis. Felix ſic ſucceſſione, non autem imperio fuit, quippe animo & corpore marceſcens diſplicuit. proceribus, Germanis *b* ARNVLFVM, Carolomanni nothum filium ſufficientibus; Italis ciuili diſcordia in factiones ſciſſis; & Neuſtriæ partem *c* Nordmannis ex pacto impetrantibus

§. 5. Italiæ facies ſub rege Berengario I.

Maio-

lus Italiam in deditionem accepit & Romæ imperator creatus eſt. *Regino.*

a Ludouicus, Ludouici Balbi filius & ſucceſſor, moritur Iↄ C C C L XXXIII, in eius locum ſufficitur frater Carolomannus, qui interea Burgundiam rexerat & Aquitanniam, nam & hæc per Magnum Carolum ad Galliam reducta erat. Hoc ab apro, ſequenti anno, inter venationes occiſo, optimates Carolum imperatorem in regnum inuitant, vt contra Nordmannos tueatur. *Aimoin. Contin. c. 40. & Regino.*

b Anno Iↄ ccc L xxxvII. Arnolfus ſubrogatur: pridie idus Ianuarias ſubſequentis anni moritur imperator Carolus. *Regino.*

c Sigebertus Gemblacenſis ad annum Iↄ ccc L xxxvIII: at Mich. Ritius refert ad tempora Caroli Simplicis.

Maiores ceteris turbæ in Italia erant, *a* BERENGARIO, Foroiulienſi; & *b* GVIDONE, Spoletino duce, de regno dimicantibus, illo Inſubrum, hoc Romanorum ſubnixo auxiliis. Pellitur Berengarius, reuertitur & vincit Arnulfi ope: rurſus a LVDOVICO, Boſonis filio, quem Itali arceſſiverant, fugatur: ſed brevi poſt capit, quem fugerat, & *c* luminibus privat. Gratum diſſidium hoc barbaris fuit, hinc Saracenis, illinc Vngris novo hoſte, Italiam ſpoliantibus.

§. 6. Res litteraria, ſeu eruditorum paucitas.

Non felicior fuit respublica litteraria, ad paucitatem redactis, qui conſultum ſtu-

a Berengarius bis fugatus a Guidone, bis reductus ab Arnulfo. *Regino.* adde *Boxhorn. p. 504. Hiſt. univ.*

b Pulſo Berengario Guido imperatoris nomen ſumſit. Ticinique ſedem potentiæ collocauit. Fugatus tandem cum filio Lamperto, quem etiam regnaſſe Regino tradit, ſanguinis vomitu exſtinguitur.

c Errant multi veteres & novi ſcriptores, qui hunc Boſonis Ludouicum excæcatum cum filio & ſucceſſore Arnulfi, eiusdem nominis, confundunt. Lege Reginonem, Sigebertum & Ottonem Friſing. lib. 6, c. 14. 15.

diis irent, vbique gentium barbarie invaleſcente, quamquam ſcholis inſtitutis in rectum nitebantur cordati imperatores. Aliquantum nomen ex litteris adepti ſunt *a* Eginhardus & *b* Theodulſus, Carolo Magno æquales, ille in aula eius verſatus; hic Aurelianenſis epiſcopus: Agobardus, Lugdunenſis antiſtes, ſub Ludouico Pio: Haymo diſcipulus Alcuini, Abbas Fuldenſis, & Halberſtadienſis epiſcopus: Rabanus Maurus, Haymonis in cœnobio contubernalis, abbas poſtea Fuldenſis, Moguntinus tandem archiepiſcopus: Seruatus Lupus, *c* Ferrarienſis abbas: Walafridus Strabus, abbas *d* Augienſis: Anaſtaſius Bibliothecarius, præter alia, pontificum vitas ſcribendo perſecutus: Hincmarus archiepiſcopus Rhemenſis: &

a Scriptor vitæ Caroli Magni, & ut quidam aiunt, gener.

b Theodulfi opuſcula Sirmondus vulgauit.

c Ferraria abbatia Galliæ in Vaſtinio tractu XXIII leucis a Lutetia in meridiem.

d Augia abbatia in inſula lacus, Acronio cohærentis prope Conſtantiam.

& *a* Aimoinus monachus, Francicarum rerum ſcriptor notiſſimus. Hi ita bonis litteris dederunt operam, vt irruentem barbariem haud potuerint propulſare, vt vel ſtylus eorundem argumento eſt. In Græcia inclaruerunt ſcriptis monumentis Theodorus *b* Studites, Nicephorus & Photius, Conſtantinopolitani patriarchæ, ille compendiariæ chronographiæ auctor; hic Bibliothecæ excerptæ Nomocanonis, & plurium epiſtolarum: & ipſe imperator Leo VI, philoſophi nomen a doctrina conſecutus, ſcriptor *Τακτικῶν* iuxta & *Βασιλικῶν*.

§. 7. Res Eccleſiæ. Photius. Controuerſia prædeſtinatiana.

Photius imprimis doctrina eminuit, quæ etiam tantam inuidiam, vt fit, contraxit, vt *c* tribus vix conciliis iudicari contro-

 ver-

a Voſſius IX, Spanhemius in xpouſt.

b Cognomen a Studio eſt, monaſterio Conſtantinopolitano *ἡ τοῦ Στουδίου μονή*. *Zonar.* 15. 14.

c Conſtantinopolitani Ignatium depoſuerant, ſuffecerant Photium. Reclamabant Romani & alii, qui Ignatio fauebant. Tria in regia vrbe concilia coguntur. Primo con-

ſir-

verſia potuerit, Romanis laicatum & neſcio quid obiicientibus. ' Nec leuior in Gallis controuerſia Praedeſtinatiana erat, occaſionem præcipuam, præbente Godeſchalcho, monacho in Rhemenſi diœceſi, etiam conciliis aliquot agitata, *a* vt Cariſiaco, Valentino III. & Lingonenſi II, Hincmaro Rhemenſi aduerſus Godeſchalci doctrinam pugnante: defendentibus contra Remigio Lugdunenſi, Seruato Lupo atque aliis. Cetera quæ ad eccleſiam pertinent horum temporum, ſupra in conciliis & certaminibus ſunt expoſita.

SAE-

firmatur. Photius, damnatur Ignatius: ſimul canones de moribus eduntur, quod inique ferunt Romani, qui ſummo ſtudio laborant, vt ſecundum concilium Ignatio plus, quam Photio, ſuccurrat: tertio iterum Photius confirmatur: reiicitur Ignatius, indignantibus, qui ſtudent partibus Romanis. Vide Acta & canones, & adde Spanhemium Hiſt. eccl. p. 861. ſeq.

a Cariſiacum villa & palatium ſupra Iſaram. Concilium habitum eſt anno ID CCCLVIII. *Valeſ. Notit. Gall.*

SAECVLVM X. CHRISTIANORVM.

§. I. Lacer ſtatus Hiſpaniæ & Galliæ. Carolinæ ſtirpis in Gallia reges vltimi. HVGO CAPETVS.

LAcer ſtatus Occidentis erat exorto nouo ſæculo. Late per Hiſpanias dominati Arabes in regnis ſuis. Toletano, Cordubenſi, *a* Cæſarauguſtano, perpetuis Chriſtianos bellis vexabant: nec Gallias vaſtare deſierant Nordmanni, quibus inualidi reges opponebantur CAROLVS Simplex, Balbi Ludouici filius, ODONIS, ſub finem ſuperioris ſæculi exſtincti, ſucceſſor, ab *b* Heberto ſeu Hugone captus & in carcerem coniectus: & RODVLFVS Burgundus, ac *c* Transmarinus LVDO-

E 6 VICVS

a Vt Cordubenſe & Toletanum Saracenorum regna vbique in Hiſpaniæ annalibus memorantur: ita Cæſarauguſtanum hoc demum ſæculo innotuit. *Vaſæus.*

b Mich. Ritius Reg. Franc. lib. I. extr. Hebertum vocat, Viromanduorum regulum, non autem ipſe regno potitus fuit, ſed Franci Rodulfum, Caroli Burgundici ducis filium, ſibi regem crearunt: Carolus autem mortuus in vinculis.

c In Angliam fugerat patre in vincula coniecto: vnde reductus, Rodulfo mortuo, *Trans-*

VICVS, Caroli Simplicis filius: & medio ſæculo *a* LOTHARIVS, Transmarini filius, & hunc ſecutus LVDOVICVS V, Lotharii filius, breuis rex imperii, & vltimus ſtirpis Carolinæ, quem HVGO CAPETVS excepit, novam ſtirpem inferens in domum regnatricem.

§. 2. Occidentis imperatores, Ludovicus IV, Conradus, & e gente Saxonum Henricus Auceps Vngrorum victor, Otto I. Berengarii victor, Otto II, & III.

Nec Germania intacta malis fuit, aut Britannia, hanc *b* Nordmannis æque adfligentibus ac Gallorum Franciam; illam Vngris incurrentibus primo ſtatim *c* anno LVDOVICI Imperatoris, Arnulfi filii, in quo poſt XII annos Germaniæ Reges ex Caroli Magni ſtirpe maſcula defecerunt, vno ſuccedente CONRADO, Franciæ

Transmarini nomen habuit. Sororem duxit Ottonis I, Rom. imperatoris, qui pulſum a ſuis reſtituit. *Ritius c. l. & Friſingenſ.* 6. 19.

a Lotharius XXXII. annos regnauit: mortuus 19 CCCC LXXXVII.

b Dani vocantur Matth. VVeſtmonaſterienſi & Flor. VVigornienſi, qui Britanniam inſederant & adfligebant.

c qui vltimus annus erat ſuperioris ſæculi.

cIæ orientalis duce, qui materno genere ad Magnum referri potuit, *a* bello autem inteſtino vexatus, curam Italiæ & imperatoriæ dignitatis poſthabuit, quemadmodum etiam ſucceſſor HENRICVS AVCEPS, qui primus in Saxonum gentem regium Germanorum nomen intulit, Vngrorum victor in campis *b* Merſeburgicis, & auuiſæ recuperator *c* Lotharingiæ, munitorque plurimarum in Saxonia vrbium. Filius autem OTTO Magnus priſtinam felicitatem Germaniæ reduxit victo *d* Berengario II, Italiæ rege, & *e* Sclauis Boiohœmi ſub iugum miſſis, adiecit quoque regno Cherſoneſum Cimbricam, & Belgicas prouincias in deditionem accepit, longeque remouit gentem

a Luithprandus lib. 2. cap. 9.
b Otto Friſing. 6. 18. Luithprand. 2. 9.
c Continuator Reginonis p. 75. ad A. 924. *Carolus & Henricus apud Bonnam pacem facientes fœdus ineunt, & Carolus nunquam ſibi amplius Lothärienſe regnum vſurpaturum promittens, regreditur.*
d Sigonius Regn. Ital. lib. 7. ann. 964.
e Friſingenſis 6, 19. qui etiam de Belgica deditione, & Vngrorum clade teſtis eſt,

Vngrorum. Eccleſiam quoque inſigniter iuuit archiepiſcopatum *a* Magdeburgi conſtituens, & plures epiſcopatus, Miſnenſem ad Albim, *b* Merſeburgenſem ad Salam, *c* Citicenſem ad Eliſtrum, defunctus tandem anno ſeculi DCCCCLXXIIII, cum XXXVI imperaſſet. Partam patriæ gloriam conſeruarent OTTONES II, & III, filius ac nepos, ille *d* Lotharii Galliæ regis, hic, *e* pontificiæ ſeditionis, non ſecus ac *f* auus, coercitor.

§. 3. Italiæ res, cuius nouum regnum in Berengario II. exſpirauit: etiam Calabria & Apulia ad occidentis imperium reductæ.

Italia ab Ottonis imperio in ſocietatem felicitatis Germanorum venit: antea miſere turbata & ab regibus ſuis dilacerata. Berengarii enim mirabila fata nunc

a Cranz. Metropoli lib. 6. c. 11.

b Botruf. lib. 2. Mutius lib. 13. extremo.

c præter annales etiam lapide cathedralis templi reſtante.

d Siffridus & Cranzius 4. Saxon. c. 18.

e Ioannem, vitio creatum pontificem exſecrando. *Idem Sax. 4. 24.*

f Otto I papam Ioannem depoſuit, & Leonem ſubſtituit. *Luitbprand. 6. c. 8. ſeqq Friſingenſ 6. 23.*

nunc ſolius regis, nunc exſulis, nunc cum hoſte diuiſum regnum habentis; ſuperiore ſeculo recenſuimus, quamvis etiam in hoc tempus pæne multa eius incurrant. Huius enim ætatis ſecundum Sigonium eſt, quod LVDOVICVS Boſonis eum grauiter adflixit, mox oculis ereptis ipſe adflictiſſimus; & *a* RODVLFVS Burgundus eum interemit Flamberto cædis adminiſtro. Nec vero Berengarii ſanguine exſtincta eſt Italorum diſcordia ſed contra Rodulfum arcesſitus HVGO comes Arelatenſis intutum regnum habuit, nunc Rodulfo ab Italis repetito; nunc Arnoldo Boiariæ duce in ſpem regni ſollicitato. His perfunctus ſeditionibus Hugo LOTHARIVM filium ſibi adiungit, qui, poſt XIIII. annos patre in prouinciam regreſſo & breui poſt mortuo, ſolus biennium regnauerat, cum morbo confectus ex vita quoque exceſſit. *b* Medium fere ſæculum erat, cum *c* BERENGARIVS II, primi

a Sigonius lib. 6. Reg. Ital. huius & ſequentium vitas accurate ſcripſit.

b Annus ſæculi XLIX. ſecundum Sigonium.

c De hoc & filio Sigonius ſub finem lib. 6. de regn. Ital.

mi ex filia nepos, Veronæ rex Italorum crearetur, quem duodecimo poſt anno, vna cum filio ADELBERTO, regni ſocio, OTTO I. Germanorum princeps oppreſſit, & patriæ ſuæ Italiam cum auguſti nominis dignitate coniunxit. Sic nouum Italorum regnum, Germanico oppoſitum, exſpirauit, cuius ſedes non Romæ, ſed Veronæ aut Ticini fuerat. Tunc quoque *a* Calabriæ & Apuliæ partes, quas Græci adhuc tenuerant, ad occidentis imperium reducuntur, & ſecure poſſeſſioni adfinitate conſulitur, Nicephori Byzantini imperatoris *b* priuigna in vxorem Ottoni filio petita, quamquam *c* male hic poſtmodo iisdem in locis a Græcis eſt exceptus. Sed altius res Græcorum nunc repetendæ ſunt.

§. 4. Orientis imperatores: Alexander, Conſtantinus VIII, Romanus Lacapenus (Croati & Serui) Romanus iunior, Nicephorus Phocas victor Saracenorum, Joannes Tzimiſca, augens res recuperatas, Baſilius non minus felix.

Leo-

a Sigonius lib. 7. ad ann. Ↄ CCCC L XIX. & Cranzius Metrop. 3. 31.

b Continuatio Reginon. extrem. & Cranzius c. 1.

c Sigebertus, & Sigonius lib. 7. p. 18.

Leoni philoſopho ſucceſſerat frater *a* ALEXANDER, huic altero anno *b* CONSTANTINVS VIII, filius Leonis, qui Bulgarorum bello ſuorumque inſidiis fatigatus, *c* ROMANVM Lacapenum ſocium imperii ſumit, ſub quo primum in hiſtoriis *d* Croati & Serui memorantur, qui paullo ante videntur in Illyrium & Mœſiam ex Scythia irrupiſſe, Croatiæ & Seruiæ regna in illis locis condituri. Pulſo *e* Lacapeno ſolus iterum *f* regnat Conſtantinus, filiumque ROMANVM ſucceſſo-

a Zonaras 16. 15.

b ibid. cap. 16. Dictus *Porphyrogennetus.*

c Idem Zonaras lib. 16. cap. 18. Cognomen Λακαπηνός. Erat ſocer Conſtantini.

d Zonaras in Lacapeno, de Simeone Bulgarorum principe: κατὰ τῶ ἔθνους τῶν Χρωβάτων ἐςράτευσε, & in Michaele Duca lib. 18. cap. 17. τὸ τῶν Χρωβάτων ἔθνος, ὅυς δὴ καὶ Σέρβους τινὲς καλοῦσι.

e XXVI. annos cum genero regnauerat. *Zonar.* 16. 22.

f Conſtantinus cum patruo & matre XIII, cum ſocero XXVI, ſolus XV annos, expulſo ſocero, regnauit, *Zonar. c. l.*

ceſſorem relinquit, quo poſt tres annos defuncto NICEPHORVS PHOCAS imperator factus *a* Cyprum, Ciliciam, & magnam Syriæ partem, victis & eiectis Agarenis, recuperat: percuſſor huius & ſucceſſor *b* IOANNES TZIMISCA, Ruſſorum, Scytharum, & Saracenorum terror, auxit res recuperatas; etiam *c* BASILIVS, Romani filius, Conſtantini nepos, Iberos, Phœnices, Syros, Bulgaros in poteſtatem Romanorum redegit, vt auſpicatum & felix fuerit externis bellis Græcorum vergente ſæculo imperium.

§. 5. Res Eccleſiæ. Plures barbarorum gentes ad Chriſtum conuerſæ.

Eſt quoque, quod eccleſia ſibi ex hoc tempore gratuletur. Non vna enim barbarorum gens ad Chriſtum nunc conuerſa dicitur: *d* Nordmanni, cum Carolus Simplex in Francia regnaret, Rollone duce nuptiis regis filiæ ad ciuile & ſacrum,

crum,

a Zanoras 16. 24.

b Zanoras, lib. 17. ineunte, huius Tzimiſcæ victorias enarrat. Veneno ſublatus eſt, cum ſex annos & dimidium imperaſſet.

c Baſilius Porphyrogennetus. *Zonar.* 17.5.

d Ritius de reg. Franc, lib. 1. extrem,

crûm religionis fœdus perducto: *a* Vngri, quos Turcos etiam ætatis illius ſcriptores vocant, cum Conſtantinus VIII. rebus Orientis præeſſet: *b* Ruſſorum quoque, qui nunc *c* Moſcoui vocantur; nec non Polonorum profeſſio chriſtiana ad hæc tempora potius, quam ſupe-

a Zonaras lib. 16. cap. 21. Adde quæ de Turcis ad ſæculum IX. pag. 95. diximus, Vngri autem ſunt Vngari ſiue Hungari. In Pannonia enim & ad Iſtrum ſedes habuiſſe tam Cedrenus, quam Zonaras teſtes ſunt. Ille f. 548. *οἱ πρὸς δύσιν ἐν Παννονίᾳ κατῳκημένοι Τοῦρκοι*: hic in Leone Philoſopho, *Τοῦρκοι, οἱ περὶ τὸν Ἴστρον, οἱ καὶ Οὔγγροι καλοῦνται.* Conuerſionem alii ad Henrici II. tempora reſeruant, cuius ſoror nupſit Vngarorum regi. *Gemblac. ad A.* CIↃ X.

b Idem Zonaras Ruſſorum conuerſionem in ſæculo IX. in Baſilio Macedone recenſuit: contra Spanhemius Hiſt. Eccleſ p. 769. & 910. diſputat, ſub finem X. ſæculi integram gentem ad Chriſtum adductam eſſe. Adde eundem de Polonis.

c Vel nomen hodie teſtatur Ruſſos & Moſcouos eosdem eſſe, vt adeo Luithprandus caute interpretandus ſit lib. 5. cap. 6. *gentem,* dicens, *quam a qualitate corporis Græci vocant Ruſſos, nos poſitione loci vocamus Nordmannos.*

ſuperiora pertinet, quamuis non negemus, raros chriſtianos etiam antea in illis gentibus fuiſſe. *a* Danos etiam boreales, & Liuones ac Sueonas maiori tum euangelii lumine perluſtratos eſſe, proditum in hiſtoriis eſt.

§. 6. Res Litteraria ſeu eruditorum paucitas.

Nec vero leuia damna erant, quæ eccleſiam premebant, inualeſcens in dies ſuperſtitio, impietas *b* pontificum, ruditas monachorum, & omnium qui ſacris operam addixerant, vt rari admodum fuerint, quorum litteraturam poſteritas commemoret. Oriens Conſtantinum habuit, Porphyrogennetum vulgo cognominatum, qui, neglectis fere imperii habenis, totus fuit in litteris: Alexandria Saido ſiue *c* Eutychio Batricide, vari-

a Sub Henrico & Ottone, *VVittichind. lib. 1. & 3 pag. 19. & 47.* Adde Spanhem. c. l.

b Adi vel ſolum Luithprandum lib. 6. cap. 6, quod nec Baronius diffitetur, intruſos fuiſſe in Romanam ſedem homines *monſtroſos, turpiſſimos, perditiſſimos, ſpurcos quaque fœdiſſimos* &c.

c Eutychius eſt Græcum nomen: gentile *Said*, quod *felicem* ſonat Arabice,

variis litterarum monumentis claro gloriata eſt. Occidens ſterilior fuit, nec fere quemquam habuit, qui ſcribendo adeptus nomen ſit, præter annalium rudi ſtilo conditores Reginonem & Frodoardum, abbates, Luithprandum, diaconum Ticinenſem, Wittichindum monachum Corbeienſem, & paucos alios.

SAECVLVM XI CHRISTIANORVM.

§. I. Imperatores orientales: Conſtantinus VIII. Romanus Argyropolus, Michael IV, Paphlago, Michael V Calaphates, Conſtantinus VIIII (cui Turci & Nordmanni graues fuerunt) Michael VI. Stratioticus, Iſaacis Comnenus, Conſtantinus X. Ducas, Romanus Diogenes, Michael Ducas, Nicephorus Botoniates, Alexius Comnenus, qui perdunt quod multis periculis recuperatum fuerat; invaleſcente inprimis Turcorum potentia.

SVperiore ſæculo virtus Græcis videbatur rediiſſe: nunc rurſus ignauia perduntur, quæcunque tot prœliis & periculis recepta fuerant. CONSTANTINVS, Baſilii Porphyrogenneti frater & in imperio collega, dum ſolus nunc rerum potitor, *a* Pazinacas & Saracenos vincit; at

a Frequens his temporibus Pazinacarum, Scythicæ gentis, mentio. Trans Danubium colebant ubi nunc Valachia eſt & Ruſſia minor.

at proximus ſucceſſor ROMANVS *a* Argyropolus ab iisdem barbaris grauiter adflictus Syriam perdit, *b* Chalepi principe quidquid Chriſtianorum erat, quoquouerſus occupante. Quod per *c* ſcelus inuaſerat MICHAEL IIII, natione Paphlago, imperium, poſt ſeptennium pietate deponit, in aſcetarum diſciplinam inuita vxore ſecedens. Nec MICHAEL V ſiue Calaphates quidquam egit imperatore dignum, & ne agere in poſterum poſſet, ſeditione deiectus eſt & luminibus priuatus. Sub CONSTANTINO monomacho *d* Turci, qui per Perſidem ſe infuderant, totum Orientem occupant, & ab Occaſu

a Ἀργυρόπωλος, quaſi argentarius.
b Vrbs Syriæ Χάλεπ: Aleppo nunc vocatur: tum ſedes Turcorum principis. Ceterum hæc & quæ dicentur, potiſſimum ex Zonaræ annalibus ſunt, quod ſemel indicaſſe ſufficiat.
c Adulterii ſcelus, ſuperſtite Romano.
d Turci orientales, quos ſolos hodie hoc nomine adpellamus: non occidentales & Iſtri accolæ, de quibus ſupra non ſemel dictum fuit.

Occaſu Nordmanni *a* Apuliam, Germanis nuper a Græcis extortam, inuadunt ac poſſident. MICHAEL Stratioticus, miles melior, quam imperator, altero anno abdicare ſe cogitur, ſicut ISAACIVS Comnenus poſt biennium palatio *b* Studienſe monaſterium, & purpuræ monachi habitum antepoſuit, CONSTANTINI DVCAE exercitum delent *c* Vzi, Scytharum gens, & ex Macedonia vsque prædam abigunt, quamquam mox omnes deleti ab Vngris ſunt ex Scythis Pazinacis. *d* ROMANVS quidem DIOGENES, quem auguſta maritum legerat Conſtantino mortuo, aliquamdiu repreſſerat Sultanum, victricibus armis ad Euphratem progreſſus: grauia tamen poſt hæc paſſus

a Apuliam & Calabriam Germanos recuperaſſe amiſiſſeque, ſupra in Ottonibus dictum eſt. De Nordmannorum inuaſione Sigonius lib. 8.

b Vide ſupra pag. 105.

c Zonaras lib. 18. c. 9. in hoc imperatore.

d Huius Romani victorias lege apud Zonaram 18. 11.

paſſus eſt, nec Iconium ſolum, futuram Turcorum regiam, aut ſolos *a* archiſtrategos interceptos vidit, ſed ipſe quoque captus a Turcis, *b* ſuis autem crudeliſſime excæcatus fuit, *c* mitiorem ſic hoſtem, quam domeſticos expertus. Ex illo tempore cum MICHAEL *d* DVCAE imperaret, non amplius prædandi cauſſa prouincias Turci inuadebant, ſed ſubacturi & poſſeſſuri, cum nemo eſſet, qui reſiſteret. Non a longinquo nunc hoſtis

a Erant Manuel Comnenus, Imperatoris fratre genitus: & Baſilacius. *Zonar.*

b Captus a Turcis, liberaliter habitus, atque dimiſſus pace facta: redux ex captiuitate in itinere a Conſtantinopolitanis, Andronico auctore, opprimitur, & oculis priuatur. *Zonar.* 18. 15.

c Conſtantinus Manaſſes p. 254. ed. Meurſ.

Βλέγχει γὰρ αὐτογενεῖς τῷ βασιλεῖ προδότας
Ῥωμαίους ὁ τριβάρβαρος, ἀλλόφυλος συμφύλους·
Γίνεται προμηθέστερος αὐτῷ ἢ τῶν οἰκείων
Καὶ ἐνδημονικώτερος αὐτὸς τῶν ὁμογενῶν.

d Conſtantini Ducæ filius, ὁ τοῦ Δούκα

hoſtis terrebat, ſed Bithyniam ingreſſus, *a* Niceam & alia oppida occupauit, nec ALEXIVS Comnenus, qui *b* NICEPHORVM Botoniatem deiecit, prohibere potuit, ne *c* inſulæ partim deficerent, partim ab hoſtibus ſubigerentur. Non enim a Turcis ſolis premebatur, ſed a Francis quoque ſiue *d* Nordmannis ad Epidamnum victus & caſtris exutus fuit.

§. 2. Imperatores occidentis Henricus II. Sanctus, Conradus II. Salicus, Henricus III, Henricus IV. longo, ſed infelici imperio uſus.

In Occidente Ottonibus ſucceſſerat HENRICVS Sanctus, dux Boiariæ, conditor Bambergenſis epiſcopatus qui *e* Nordmannorum auxilio Apuliam Græcis

F ereptu-

a Vnde eſt, quod ſacri belli militibus hæc vrbs in tranſitu expugnanda fuit.

b Nicephorus ſucceſſit Michael: Nicephoro Alexius.

c Cyprus, Creta, Chios, Lesbus, Samus, Rhodus: quamquam poſtea recuperatæ a Græcis, *Zonar*. 18. 22.

d Robertus Apuliæ & Calabriæ dux, contra Alexium in Græcia bellum geſſit. *Zonar. c. l.* & *Sigon. lib 9.*

e Herman. Contractus ad annum CIↃXXII, & Bertoldus Conſtantienſis principio continuationis.

erepturus male conſuluit Italiæ ſecuritati, ſedem in ea & dominationem figentibus, qui auxilio venerant, CONRADVS II ſiue Saliquus, Francus genere, *a* Burgundiam, quæ per annos plus quam CXXX ſuæ gentis reges habuerat, imperio adiungit, ex pacto vel teſtamento Rodulfi III, regum ex illa gente vltimi. HENRICVS III, ſiue Niger, *b* Vngaros, Polonos, Bohœmos compeſcit, & tres vitio creatos *c* pontifices & de ſacerdotio alter-

a Idem ad ann. CIↃXXXII, & Sigeb. Gemblac, ad ann. CIↃXXXIIII, & Otto Friſing. 6. 30.

b Immo regnum Vngriæ Henrico traditum fuiſſe, idem Hermannus Contractus, grauis ſcriptor illorum temporum, refert ad annum CIↃXLV. *Petrus*, inquit, *Vngrorum, Henricum regem ad ſe inuitatum magno paratu ſuſcepit, eique regnum Pannoniarum principibus Vngrorum fidelitatem illi & ſucceſſoribus iuramento firmantibus, reddidit.*

c Sigebertus ad ann. CIↃXLVI, *Roma vno contra duos, & duobus contra vnum de papatu contendentibus, rex Henricus contra eos Romam vadit, & eis canonica & imperiali cenſura depoſitis &c.*

altercantes deponit *a* totidem nouos conſtituit, iure iurando pollicentibus Romanis, ſe *b* ſine imperatoris conſenſu nunquam electuros eſſe antiſtitem. Quem vltimum conſtituit & contra Nordmannos defendit, Leo IX fuit; *c* primus pontificum, qui armis ſe tueri & bellum gerere, quamquam infelici ſucceſſu, auſus eſt. Quinquennium ſupra medietatem ſæculi erat, cum HENRICVS IIII, puer admodum, patri ſucceſſit, *d* longo quidem, ſed infelici imperio vſus, a papa Hildebrando, qui Gregorius VII dici volebat, & RVDOLFO anticæſare *e* atrociter agitatus, & a ſuo tandem *f* filio, exacto ſæculo, depulſus in exſilium.

F 2 §. 3. Pauca

a Bambergenſem primo epiſcopum, Clementem II; deinde hoc mortuo Damaſum II, & tandem Leonem IX.

b ſunt verba Sigeberti Gemblacenſis c. l.

c Hoc accurate, vt ſolet, expoſuit Caſp. Zieglerus in *Epiſcopo milite in Vet. eccleſ. inuiſo*, cap. XI.

d quinquaginta annorum, ſed tumultuum pleno & aduerſarum rerum. *Sigebert.*

e Vide anonymum de Vita Henrici IIII.

f Henrico V. qui poſtea imperauit.

§.3. Pauca de regnis Angliæ (quam Nordmanni regunt) Franciæ (vbi regnant Hugonis Capeti poſteri) & vtriusque Hiſpaniæ, quæ ſub Sanctio Maiore coaleſcit, poſtquam Caſtella regni nomen acceperat.

Cetera Europæ regna minore hiſtoriarum luce illuſtrata ſunt, præſertim ſeptentrionalia. Angli ex Neuſtriæ Nordmannis nunc nouos reges accipiunt. In Francia Hugonem Capetum, nouæ familiæ conditorem, ROBERTVS filius, ſub initium ſæculi excepit, hunc a XXXIII annis filius HENRICVS, & poſt XXIX annos huic ſucceſſit filius *a* PHILIPPVS, quem rebus in ſecuturum vſque ſæculum præfuiſſe, ſuo loco dicemus. Hiſpania citerior, quæ Chriſtianis parebat, Aragoniæ & Nauarræ regna *b* coniuncta vidit: vlterior hoc memorabile habuit, quod, cum *c* Pelagius, Gothicus genere, Saracenis Hiſpaniam inuadentibus, non rex Gothorum, ſed Legionis & Aſturiarum, quo confugerant Chriſtiani, cum ſucceſſoribus adpellatus fuerit; hoc

a Sigebertus ad ann. cIↃLX.
b Vide Vaſæi annales.
c Idem Vaſæus cap. 16. prolegom. & Alfonſus a Carthagena cap. 69

hoc ſæculo Caſtella, a comitibus adhuc recta, regni nomen acceperit, Sanctio Maiore Nauarræ rege, matrimonii iure eam prouinciam conſecuto, quam filio *a* FERDINANDO dedit, qui Legionis regnum connubio adiunxit, vt ex hoc tempore non amplius Legionis & Aſturiæ, ſed Legionis & Caſtellæ reges, oblitterato Aſturiarum nomine, dicerentur. Hunc Ferdinandum Imperatoris titulum adfectaſſe, ſed cohibitum fuiſſe ab Henrico III, Germaniæ rege & Romano imperatore, ipſis Hiſpanorum *b* hiſtoriis proditum eſt.

§.4. Belli ſacri initia duce Godofredo Bullionæo.

Exeunte hoc ſæculo *Bellum Sacrum*, ſeu expeditio in terram ſanctam, in concilio *c* Claromontano decreta fuit. Multi ergo principes duce *d* GODOFREDO Bullionæo ex Europa in Aſiam traiecerunt, &

a Vaſæus c. 1. & Tarapha ad ann. CIↃ XXV.

b Ioann. Marianæ lib. 9. cap. 5.

c Clarus Mons ciuitas Aluerniæ, vbi concilium coactum fuit anno CIↃ XCV. *Robertus Monachus lib. 1. VVilhelm. Tyr.* I. 14.

d principe tractus Lotharingici.

Nicea Bithyniæ *a* operoſo obſidione capta, per Piſidiam & Lycaoniam, non ſemel cum Turcis confligentes, tranſeunt, & *b* Tarſum cum aliis Ciliciæ oppidis expugnant. *c* Edeſſeni Balduinum, ducis fratrem inuitabant, vrbem regiam ipſi dedentes, cum maior exercitus pars Antiochiam, quæ ad Orontem eſt, obſiderent, & poſt multos labores inexpugnabilem proditione *d* ciuis Chriſtiani caperent, eamque contra Turcos, qui recuperatum ibant, turpem quamuis famem perpeſſi, fortiter defenderent. Inde *e* Hieroſolyma expugnata Godofredum, qui dux militiæ fuerat, *f* regem conſtituunt, cui poſt annum defunſto

a nauibus per terram e mari Conſtantinopolitano in lacum (*Plin. 10. epiſt. 50.*) deductis, qui occidentale vrbis latus tutum præſtabat, *Guil. Tyr.* 3. 6.

b Idem lib. 3. cap. 22.

c Idem lib. 4. cap. 2.

d Albertus Aquenſis lib. 4. Robertus Monachus lib. 5. Guil. Tyrius lib. 5. cap. 21.

e Idem Guilelmus lib. 8. cap. 18. Robertus lib. 8. Aquenſis lib. 6.

f Guil. Tyr. lib. 9. cap. 2. Aquenſis lib. 6. cap. 33.

defuncto frater *a* BALDVINVS ſucceſſit princeps Edeſſenorum. Hæc origo eſt Chriſtianorum Hieroſolymitani regni, quod octo tantum regibus manſit, durauitque annos LXXXVIII.

§. 5. Hildebrandi pontificis ſuperbia & impietas.

Dum ita creſcere res in Oriente videbantur, damnum haud leue ſenſit in Occidente eccleſia, Hildebrando pontificiam poteſtatem *b* ſupra reges & imperatores extollente, quæ eo plus roboris in dies accepit, quo pauciores in Europa relicti principes erant, optimo quoque ad ſacram ſe militiam addicente, qua vel exſtinctus fuit, vel procul ab Europæ finibus ſubmotus.

F f 4 §. 6. Res

a Idem Alb Aquenſis lib 6. cap. 30. & 42.

b Notus ex Sigeberto ad annum cIↄ LXXVII & aliis, faſtus hominis, qui cum Rudolphum contra Henricum inauguraret, coronam ei miſit inſcriptam,

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolfo.

De hoc papa morituro idem Sigebertus ad ann. cIↄ LXXXV refert, *Deo, Petro & toti eccleſiæ* confeſſum eſſe, *ſe valde peccaſſe in paſtorali cura*, quod Baronius quidem mendacium vocat, Sigebertus autem teſtatur: *De hoc ita ſcriptum reperi.*

§. 6. Res litteraria.

Litterariam rem, vt tempora ferebant, iuuerunt apud Græcos *a* Theophylactus, Achridenſis Bulgarorum metropolitanus, qui æque ac Oecumenius, eiusdem fere temporis ſcriptor, Chryſoſtomi monumenta diligentiſſime expreſſit, vt fere epitomen illorum feciſſe videantur; Georgius Cedrenus monachus, & Ioannes Curopalata, conditores hiſtoriarum: in Occidente Fulbertus & Iuo, Carnotenſes epiſcopi; Lanfrancus, Cantaurienſis archiepiſcopus, qui Berengario, *b* Turonenſis eccleſiæ vel Andegavienſis diacono, de *c* ſacra Euchariſtia contra antiquam fidem ſentienti, tam ſcripto libro, quam voce & ſuffragio in *d* Romana ſynodo cum primis reſtitit: & annalium ſcriptores Hermannus

a Dubia multis, aliis paullo antiquior Theophylacti & Oecumenii ætas. Conſule præter alios & Spanhem. ad ſæcul. x.

b Sigebertus ab ann. cIↃ L I. Turonenſis eccleſiæ, ceteri Andegauienſis diaconum vocant.

c Idem Sigebertus c. l.

d ſub papa Nicolao II, anno cIↃ L I X.

nus Contractus, Augienſis monachus, *a* nobili genere; Bertoldus Conſtantienſis, Lambertus Schafnaburgenſis. Ingulphus Anglus,& MarianusScotus,monachusFuldenſis.

SAECVLVM XII CHRISTIANORVM.

§. 1. *Belli ſacri* ſucceſſus, & reges Hieroſolymitani à Balduino I. ad Guidonem vſque, qui a Saladino fugatus eſt.

CVm Balduinus I. Hieroſolymæ regnaret, noua *b* expeditio in Palæſtinam ex Occidente ſuſcipitur, ſed fraude Alexii imperatoris *c* quinquaginta millia hominum in Aſia minore cæduntur. Regno poſt hæc acceſſerunt *d* Antipatris, Cæſarea, Ptolemais, Tripolis, Berytus, & auxiliantibus Danorum *e* Norwagorumque nauigiis valida vrbs Sidon, Saracenis aliquoties in-

F 5 fu-

a Ex illuſtri comitum Veringenſium genere, quorum poſſeſſiones nunc Hohenzolleriani tenent.

b Guilielm. Tyrius lib. 10. cap. 12.

c Idem cit. lib. cap. 13.

d Obſidionales has expeditiones ſcripſit idem Guilielmus lib. 10. cap. 14. & lib. 11. cap. 10. 13.

e Idem lib. 11. cap. 14.

fugam conuerſis, quos cum in Ægyptum vſque perſequeretur, ipſi expeditioni rex *a* immoritur. Sufficitur BALDVINVS II, *b* ancipiti Marte cum Turcis ad Antiochiam pugnans & tandem *c* captus, ſed poſt XVIII menſes, datis obſidibus & ingenti redemtionis precio promiſſo, libertati redditus. Antequam vero liberaretur, Venetorum ope, qui nunc potentes mari erant, *d* Tyrus in deditionem redacta fuit, Mortuo Balduino Andegauenſis comes *e* FVLCO, gener illius, ſucceſſor datus eſt, qui vndecimo regni anno equo præcipitatus, dum *f* leporem venatur,

a Balduino II, filio comitis Retelii, Euſtachius, frater Godofredi & Balduini I, regnum ceſſit. Conſanguineus Bullionæorum erat, etiam antea ſucceſſor Balduini I. in ducatu Edeſſeno per XVIII. annos: ſuccedit in regno anno cIↃCXVIII. *Tyrenſis lib. 12, c.1. & 3.*

b vincitur & vincit, lib.12. cap.10. & 12.

c Bis capitur, lib.12.c.17. & 19.

d Idem Guil. Tyrius lib.13. cap.6. ſeq.

e) Idem lib.14. cap.1.

f Idem lib.15. cap.27. & Robertus de Monte ad A 1143.

tur, animam exhalauit. Filius BALDVINVS III, tredecim annorum puer, *a* Edeſſam amittit, quo tempore *b* Conradus III imperator, & *c* Ludouicus VII rex Galliæ in Palæſtinam moturi, ille ad Iconium, hic inter Laodiceam & Attaleam Turcorum inſidiis tantummodo opprimuntur. Qui euaſerant periculo, *d* Damaſcum obſident, ſed, ducibus pecunia corruptis, ſoluitur obſidio, & infectis rebus *e* Conradus in patriam reuertitur. Rex Balduinus III, Aſcalone in poteſtatem redacta, apud Tripolim *f* medici, vt putabatur, perfidia exſtinguitur, regnum fratri AMALRICO relinquens,

F 6 qui

a lib. 16. cap. 5.

b ibidem cap. 20 ſeq. Robertus de Monte ad ann. cIↃ CXLVII. & Sanutus lib. 3 part. 6. cap. 19.

c Guilelmus Tyr. cap. 23. ſeq. & Robertus c. l.

d Guil. Tyr lib. 17. cap. 4. ſeq.

e ibidem cap. 8.

f Pillulas venenatas medicus a Chriſti cultu alienus dederat. Mortuus an. cIↃ CLXII. *Guil. Tyr. 18. extrimo.*

qui *a* Aegyptiis ad petendam pacem coactis fato conceſſit, cuius filius BALDVINVS IIII, Saladinum Ægypti dominum, *b* aliquoties vicit, tandem ab eodem ad Sidona victus, rerum ſummam, quam per morbum adminiſtrare nequibat, comitibus commiſit, & tandem ſororis filium *c* BALDVINVM V, quinque annorum puerum, ſucceſſorem conſtituit, qui *d* vnum tantummodo annum ſuperſtes fuit auunculo. Vitricus ergo *e* GVIDO, matre pueri nitente, inuitis aliis, rex factus eas turbas diſcordiæ concitauit, quibus regnum breui poſt tempore euerſum eſt penitus. Saladinus enim *f* fugato Gui-

a Idem lib. 19. cap. 5. & 26. ſeq. captis nempe præcipuis oppidis Cayro & Damiata. *Marinus Sanutus lib. 3. part. 6. cap. 22.*

b Mar. Sanutus lib. 3. part. 6. extrem.

c Vide Tyrium lib. 22. cap. 25. & 29. & Marinum Sanutum lib. 3. part. 6. extrem.

d Mortuus Balduinus IIII anno CIↃ CLXXXV; puer Balduinus CIↃ CLXXXVI. *Sanut. c. l.*

e Sanutus lib. 3. part. 6. cap. 24.

f Guido pulſus a Saladino in Cyprum refugit.

Guidone *a* Hieroſolymam cum præcipuis vrbibus occupauit, & actum fuiſſet de Chriſtianorum rebus, niſi ex Europa auxilia opportuna ſubueniſſent, quibus Ptolemais, Tyrus & aliæ chriſtiani regni partes ſunt recuperatæ. Hieroſolyma adhuc manebat in poteſtate barbarorum.

§. 2. Orientis imperatores: Joannes Comnenus, non infelix, Manuel, ſubdolus, Andronicus Comnenus Alexii pueri percuſſor, Iſaacius Angelus Saracenis amicior, quam ſacræ militiæ, Alexius Ducas, Murzuflus cognomine, imperii raptor.

Dum hæc in Palæſtina geruntur, Byzantii patri Alexio ſucceſſerat IOANNES Comnenus, Hunnorum in *b* Pannonia victor, Scytharum quoque, Thraciam inuadentium repreſſor, qui in Cilicia, ex Syria redux, inter *c* venandum vulneratus interiit. Hunc excepit filius MANVEL, Conrado III, Romano imperato-

fugit, quam inſulam ab Richardo, Angliæ rege, qui proxime ſubegerat, poſſidendam accepit. *Nicetas de Iſaac. Ang. lib. 2. extremo.*

a Idem Sanutus lib. 3. part. 9. cap. 6. Amiſſa autem Hieroſolyma anno CIↃ C LXXXVIII.

b Nicetas Choniates in Ioanne cap. 4. & 5.

c Guil. Tyrius lib. 15. cap. 23.

ri *a* adfinitate iunctus, ſed ſubdolus & fraudulentus, ſacræ expeditionis milites panibus ex farina & *b* gypſo compoſitis occidens, poſtea *c* victus a Sultano Iconienſi. Nec alio in militiam hanc animo ſucceſſores ſunt, quippe ANDRONICVS Comnenus, pueri Alexii pro tutore *d* percuſſor Conſtantinopoli *e* Latinos alios in fugam pellit, trucidat alios: & ISAACIVS ANGELVS, *f* fœdere cum Saracenis percuſſo, *g* infidus eſt in ſacros milites, ſub Friderico enobarbo in Palæſtinam proficiſcentes: nec ALEXIVS DVCAS, Murtzuflus cognomento, im-

a Comes enim Sulbacenſis Berengarius duos imperatores, Orientis & Occidentis, habuit generos. *Otto Friſing. l. 23. Geſt. Frider. & Tyrenſ.* 16. 23.

b Nicetas lib. 1. de Manuele cap. 5. p. 74. *τοῖς ἀλφίτοις ἐμφύροντες τίτανον ἐποίουν τὰ σῖτα ὀλέθρια.* Sibi autem non conſtare ait, an imperatore jubente, *ὡς ἐλέγετο, ut fama erat*, hoc factum ſit.

c Idem Nicetas lib. 6. vitæ Manuelis.

d Nicetas in vita Alexii hujus cap. 18.

e Idem c. l. cap. 11.

f Idem in Iſaacio Angelo cap. 5.

g ibidem cap. 3.

imperii raptor, aliter adfectus erat. Nulli horum impune perfidia ceſſit, ſed iſte *a* horribili vitæ exitu; ille *b* oculorum orbitate; hic *c* exſilio ac fuga Latinis pœnas dedit.

§. 3. Occidentis imperatores: Henricus V, qui *inueſtituram eccleſiaſticam* pontifici cedit, vt Lotharius Saxo patrimonium Petri, Conradus III, *Sueuus*, Fridericus Barbaroſſa ſacræ expeditioni immortuus, Henricus VI. filius, Siciliæ rex, cognomento Aſper.

In Germania poſt initium ſæculi HENRICVS V. imperabat, *d* impius in patrem pontificum inſtinctu, quibus *e* ius inueſtituræ clericorum ceſſit, ſicut ſucceſſor LOTHARIVS Saxo poſſeſſiones *f* Mathildianas, quod Petri patrimonium adpel-

a Verberibus enim ſane multis adfectus, manu & altero oculo truncatus, ſcabioſo camelo per vrbem vectus & ſtercore contaminatus, tandem pedibus ſuſpenſus eſt, vt lenta morte extingueretur. *Nicetas in Andronico lib. 2. c. 12.*

b Idem lib 3. cap. 9. de Iſaacio Angelo.

c Vide initium ſæculi ſequentis.

d Vide ſupra dicta pag. 123.

e Appendix ad Chron. Mariani Scoti.

f Mathildis, partis Hetruriæ domina, fertur poſſeſſiones ſuas pontifici teſtamento donauiſſe, mortua circa annum CIↃ CXV.

Suſpe-

adpellatur. CONRADVS III, euerſo æmulo HENRICO Superbo, ſacræ militiæ, vt prædiximus, ſe dedit, quamquam aliorum diſcordia impeditus infectis rebus ex Palæſtina domum reuertit. Nec felicior eo bello fratris filius FRIDERICVS Barbaroſſa, *a* victor quidem Iconienſis Sultani, in limite autem *b* Armeniæ Minoris, aut Syriæ, non magno flumine ſubmerſus, inopinato fato maximum ſui deſiderium reliquit. Nam patriæ rebus haud male conſuluerat, cuius & hæc memoranda facta ſunt, quod *c* Bohœmis regem pro duce dedit, & *d* Franconiæ ducatum Herbipolitano epiſcopo donauit. Filius FRIDERICVS, conſors militiæ, Phœnice & Cœleſyria recuperatis:

Suſpectam vero donationem reddit, quod an. CIↃ CXV, Conrado Abbate Vrſpergenſi teſte, *ab Italia directi nuntii ad defunctæ prædiorum terras ampliſſimas hæreditario iure poſſidendas cæſarem* Henricum *inuitarunt.*

a Nicetas Choniates in Iſaac. Ang. lib. 2. cap. 6. & 7.

b Idem cap. 8. & Siffridus ad ann. CIↃ C X C.

c Guntherus 6. Ligur. v. 446.

d Trithemius chron. Hirſaugienſ. ad annum [illegible].

ratis expeditioni *a* immoritur: alter filius HENRICVS VI. *b* Siciliæ quoque regnum cum Italiæ parte matrimonii iure, quod filiam Rogerii regis vxorem duxerat, conſecutus eſt cum *c* Aſperi cognomine, quod durius in eos, qui regnum occupauerant, conſuluiſſe videbatur.

§. 4. Siciliæ reges ex Nordmannis, in Rogerio II. exſtincti.

Siciliam enim, quam Græcis Saraceni eripuerant, *d* Rogerius Nordmannus vindicauit, filioque reliquit Simoni, ſine tamen regio nomine, cui frater *e* ROGERIVS cum ſucceſſiſſet, Calabria & Apulia auctus, rex Siciliæ creatur, regnique ſedem Panormi primus conſtituit. Ab huius filio & nepote *f* GVILELMIS ad *g* TANCREDVM, Rogerii nothum filium, Siciliæ regnum translatum fuit, cuius filium

a Nicetas c. I. cap. 8.

b Thom. Fazellus de Reb. Sic. dec. poſt lib. 8. cap. 1.

c Idem Fazellus c. I.

d Idem Fazellus lib. 7. cap. 1.

e ibidem cap. 3.

f filius *Malus*, nepos *Bonus* cognominatus. *Fazell.* cap. 4. & 5.

g ibidem cap. 6.

lium ROGERIVM II. ſub auſpicium regni imperator HENRICVS *a* dolo oppreſſit, atque ita Siciliam cum magna parte Italiæ circa *b* Neapolim & Apuliam dotis titulo, vxori debitæ, Tancredi familiæ & Nordmannorum genti extorſit anno humanæ ſalutis MCXCV.

§. 5. Galliæ reges Ludouicus VI, & VII, Philippus II; & Angliæ, Guilielmi, Henricus I, Stephanus, Henricus II, & Richardus, Cyprum Græcis eripiens.

Gallia longæuos reges his temporibus vidit. Philippo enim *c* XLIX. annorum regi, & LVDOV. VI. annorum XXVIII. ſucceſſit *d* LVDOV. VII, filius ſexti, & huic poſt XLII. annos filius *e* PHILIPPVS II, vterque ſacra militia nobilitatus, ille Conradi III. temporibus, hic *f* vna cum Richardo rege Anglorum. Nam

etiam

a quaſi partiturus cum eo regnum eſſet: imprudenter conſentientem cepit & in exſilium miſit. *Idem lib. 7. cap. 7.*

b inde nomen natum eſt regni Neapolitani, quod cum Siciliensi coniunctum fuit.

c Mortuus Philippus I. ann. CIↃ C VIII.

d Robertus de Monte ad annum CIↃ C XXXVII.

e Idem Robertus ad ann CIↃ C L XXXI.

f Sanutus lib. 3. parte 10. c. 4.

etiam Anglia nunc reges ſuos oſtentat, ex Galliæ Nordmannis ortos, pactis, & victoriis potitos regno, *a* GVILIELMOS patrem & filium, ſed hos ſub finem ſæculi prioris, HENRICVM fratrem minoris Guilielmi, & *b* STEPHANVM ſorore eius genitum, quem HENRICVS II, itidem dux Nordmanniæ, & tandem vergente ſæculo filius Henrici RICHARDVS, excepit, qui in Hieroſolymitano itinere Cyprum *d* Græcis ereptam Guidone *e* conceſſit, Palæſtinæ regno ab Saracenis nuper expulſo.

§. 6. Res Hiſpaniarum & Portugalliæ.

Hiſpania nouos Alfonſos, Sanctios, Ferdin. nume-

a Guilielmus, dux Nordmanniæ, ex pacto, quod cum Heraldo fecerat, ſucceſſurus erat Eadwardo Angliæ regi; cum vero Heraldus pactis non ſtaret, acie victus occidit, & Guilelmus regnum ſibi ac poſteris adquiſiuit, coniunctamque tenuit Nordmanniam. *Matth. VVeſtmonaſt. ab anno* CIↃ L IX. *pag.* 218. *ſeqq.*

b Rob. de Monte ad ann. CIↃCXXXV.

c VVeſtmonaſt. ad ann. CIↃ CLIIII.

d Præfectus inſulæ erat Iſaacius Comnenus, iniquus ſacræ militiæ, a Richardo captus. *Nicetas lib. 2. extrem. de Iſaac. Angelo.*

e ἐδωρήσατο ὡς σφετέραν χώραν τὴν Κύπρον τῷ Ἱεροσολύμων ἡγήτορι ῥηγί. *Nicetas c. l.*

numerauit. ALFONSVS VI. *a* Toletum Saracenis inclinato ſæculo ſuperiori eripuerat; & ALFONSVS VII. *b* Aragoniæ primum, deinde etiam Caſtellæ & Legionis rex matrimonii iure, Cæſaraugu- ſtam, Tudelam, Bilbilim recuperauit, prohibere autem non potuit, quo minus ingens vis barbarorum ex Africa in *c* Bæticam ſe denuo infunderet, Granatenſis regni fundamentum altero ſæculo poſitura. Filium SANCTIVM Caſtellæ, FERDINANDVM Legionis heredem fecit, *d* diuidens regna, non prius, quam in Ferdinando III coniungenda. Portugallia etiam nunc reges habere cœpit, ALFONSO, Alfonſi VI, Caſtellæ & Legionis regis progenero, a militibus, cum contra Saracenos pugnaret, rege ſalutato, cum antea dux, pater vero Hen-

a Roderic. Sanctius part. 3. cap. 29. & Franciſc. Tarapha ad ann. CIↃ LXXIX.

b Idem Tarapha ad ann. CIↃ C VI, & in Alfonſo IX.

c Rodericus Sanctius part. 3. c. 31.

d Vaſæus prolegom. c. 19.

Henricus Lotharingius, gener Alfonſi VI, comes Portugalliæ adpellaretur.

§. 7. Res Eccleſiæ (Anſelmus & Bernhardus) & litterarum.

Eccleſia piiſſimos patres admirata eſt, *a* Anſelmum Cantuarienſem archiepiſcopum, & *b* Bernhardum, abbatem Clareuallenſem, quibus accedunt Petrus Cluniacenſis abbas, Hugo & Richardus, vterque de Sancto victore cognominatus. Hi editis in lucem libris plus chriſtianæ rei bonisque moribus contulerunt, Bernhardus præſertim & Anſelmus; quam qui æquales ferme eisdem fuerunt Petrus Lombardus & Gratianus, ſententiarum aut canonum collectores. Hiſtoriis ſcribendis operam dederunt Sigebertus, Gemblacenſis monachus; Otto epiſcopus Friſingenſis, Godofredus Viterbienſis, & belli ſacri ſcriptorum præcipui Albertus *c* Aquenſis ac Guilel-

a Anſelmus mortuus anno CIↃ C I X, *Sigebert.* vnde in ſuperiore ſæculo ab aliis ſcribitur, quo maxime floruit.

b Bernhardus fit monachus CIↃ C X I I I, moritur CIↃ C L III. *Rob. de Monte.*

c Ab Aquisgrano hoc nomen deduci, Barthius

Guilelmus *a* Tyrenſis archiepiſcopus. In Græcis clari erant Ioannes Zonaras ab orbe condito ad ſua tempora hiſtoriam perſecutus; & Theodorus Balſamo, illuſtrator canonum ſynodicorum, quam viam etiam ingreſſus eſt ipſe Zonaras. Iudæorum diu ſepulta ſtudia hoc tempore excitabantur a Salomone Iſacide Trecenſi, quem *b* Iarchi vulgo cognominant, R. Abrahamo Ben Eſra; tribus Kimchiis, patre Ioſepho, filiis Moſe & Dauide; R. Moſe Maimonide, & Moſe Gerundenſi, quibus celebrem peregrinatorem adiungo R. *c* Beniamin Tudelenſem: & auctores

res

thius auctor eſt MS. commentario. Germanum certe fuiſſe, ex ſtilo non obſcura indicia ſunt.

a Dicitur VVilhelmus Tyrius & VVillermus Tyrenſis, aliis Germanus eſt natione, Gallus aliis, Voſſio Syrus videtur, quem vide de Hiſt. Lat.

b De hoc falſo cognomine *jarchi* in Rabbiniſmo noſtro diſputamus.

c Finiuit orbis terrarum iter R. Beniamin anno ClƆ C LXXIII: eodem etiam mortuus eſt. *Iuchaſin pag.* 134. & *Zemach David p.* 55.

res *a* Aruch, Coſri, & Seder Olam. Sub idem tempus *b* Dauid el Dauid, falſus Meſſias, multos in Perſia decepit, fabulam tandem capitali ſupplicio finiens.

SAECVLVM XIII.
CHRISTIANORVM.

§. 1. Orientis imperium ſublato per Murzuflum Alexio V, ab illo *ad Latinos translatum*, recuperat tandem Michael Palæologus, cui ſuccedit Andronicus filius. Imperium Trapezuntinum.

FRanci & Veneti auxilia in Palæſtinam deducentes obuium habebant in itinere *c* Alexium puerum Iſaacii Angeli filium, de iniuriis Alexio patrui, qui fratre ſuppreſſo imperium inuaſerat,

a De his, vt & ceteris idem R. Gans & Zemach Dauid p. 54.

b De hoc in Schefet Iehuda cap. 21. copioſe, vnde excerpta in Rabiniſmo dedimus. In Zemach Dauid pag. 54. euentus Dauidis el Dauid, qui עשה את עצמו משיח *ſeipſum Meſſiam fecerat*, ita deſcribitur, לסוף נכרת ראשו׃ והיהודים נענשו מאה ככרי זהב *tandem præſectum eſt caput eius & Iudæi multati ſunt centum talentis auri.* Ponit hoc R. Gans in anno חת״צה, qui Chriſtianorum eſt cıɔ c xxxv.

c Nicetas lib 3 de Alexio Comneno cap. 9. Sabellicus Hiſt. Venet. Decad. 1. lib. 8.

rat, grauiter conquerentem. Moti in dignitate rei principes Conſtantinopolim expugnant, & ALEXIO V. paternum ſolium reſtituunt. Poſt hæc puero imperatore per *a* ALEXIVM MVRTZUFLVM ſublato, Franciſcum Venetis denuo *b* expugnant Conſtantinopolim, & BALDVINO Flandriæ comite in ſolium euecto, Græcum Imperium ad Latinos ſub initium ſæculi transferunt. Contra hunc Niceæ in Aſia imperator ſalutatus eſt *c* THEODORVS LASCARIS, Alexii fugitiui gener: DAVID vero & ALEXIVS, Andronici tyranni nepotes, *d* Ponticam Aſiam occuparunt, ille quidem Hera-

a Idem Nicetas in Vita huius pueri ſub finem. *Murtzuſli* cognomen ibidem cap. 4. ita explicatur, ὁ Δούκας Ἀλέξιος, ὃς ἐκ τοῦ συνεσπᾶσθαι τὰς ὀφρῦς, καὶ οἷον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπικρέμασθαι πρὸς συνεφήβων Μούρτζουφλος.

b Nicetas in Mortzuflo cap. 2. & Sabellicus c. 1.

c Nicephorus Gregoras lib. 1. & Nicetas in Balduino cap. 10.

d Nicetas Choniates c. 1.

Heracleam & Paphlagoniam: Hic Trapezuntem, Sinopen & Colchidem, quæ initia ſunt imperii Trapezuntini, poſt C C L. circiter annos a Turcis deſtruendi. Laſcari Niceæ ſedem figenti Bithynia, Lydia, Smyrna & Epheſus parebant, & his interiecta oppida, & plures Aegæi maris inſulæ, qui verò *a* Manueli Maurozomæ, ſocero Iconienſis Sultani, Chonas & Phrygiæ Laodiceam cum aliis ad Mæandrum ſitis oppidis conceſſit, vt Sultanum amicum & ſocium haberet contra Latinos. Sic diuiſum erat Orientis imperium, vt tamen primæ partes & regia Conſtantini vrbs penes Latinos ad quartum ſucceſſorem manerent. Balduino enim a *b* Bulgaris capto & crudeliſſimo necato ſuffectus eſt frater

G *a* HEN-

a Nicetas Choniates in Balduino cap. 10. hæc prodidit & præcedentia.

b Nicetas c. I. ἐν τῷ Σκυθικῷ πολέμῳ, *Scythico bello*: Gregoras l. 1. c. 5. ait ab Aſane, *Bulgarorum* principe, victum captumque fuiſſe: addit vero, eum μισθοφορικὸν οὐκ ὀλίγον ἐκ τῶν παρὰ τὰ Βόρεια μέρη τοῦ Ἴστρου Σκυθῶν habuiſſe.

a HENRICVS, & huic exſtincto *b* PETRVS, Altiſiodorenſis comes, & huic quoque, a Laſcarinis intercepto, *c* ROBERTVS, Petri filius; ſorore Balduini & Henrici Iolenta genitus, & tandem frater illius *d* BALDVINVS II, qui a Palæologo pulſus in Galliam *e* fugit, nec vel *f* Caroli Siciliæ regis adfinitate recuperare potuit, quem locum & dignitatem amiſerat, Niceæ poſt Theodorum

a Nicetas & Gregoras c. I.

b Gregoras lib. 4. cap. de ἁλώσει vrbis, non cenſet Petrum in numero Latinorum imperatorum, forſan, quod interceptus a Laſcarinis fuit, antequam in vrbem veniret: Romæ autem a papa Honorio coronatum fuiſſe, in vitis pontificum refertur. Plura de illo in Chron. Hirſaug. T. I. p. 528.

c Niceph. Gregoras lib. 1. & 4.

d Mich. Ritius lib. de Regib. Hieroſol. extremo, interponit Ioannem Brennum, Hieroſolymitanum quondam regem, cui ex pacto Balduinus imperium ad tempus ceſſerit.

e Pachymeres lib. 2. c. 27.

f Pulſus, vbique terrarum auxilia quæſiuit ad recuperandum perdita, apud pontificem, Venetos, Gallos, Siculos; verum nec data

dorum *a* IOANNES gener, & hoc defuncto *b* THEODORVS II, nepos primi ex filia, imperauerat, cum MICHAEL PALAEOLOGVS, *c* filio Theodori oppreſſo, Conſtantinopolim nocturnis inſidiis recuperavit. Annos *d* XXI. in vrbe recepta regnaverat Palæologus ſuccedente in patris defuncti locum ANDRONICO filio,

data nec negata auxilia. *Sabellic. de Venet. dec. 1. lib. 10. p.* 168. Solus Carolus, Siciliæ rex, pronior erat ad opem ferendam, cui id vero haud permiſit pontifex Romanus. *Georg. Pachymeres, lib. 2, c. 32. & lib. 4. cap. 29. lib 5. cap. 8. & 26.*

a Laſcaris cum XVIII. annos imperaſſet, diem ſuum obiit, imperium relinquens Ioanni Ducæ, genero ſuo, *Gregoras. lib. 2. pr.*

b Hic etiam *Laſcaris* ex matre cognominatur, imperio admotus anno CIↃ CC LV, mortuus CIↃ CC LIX. *Poſſinus ad Pachymerem.*

c Ioanni nomen puero erat, quem Palæologus excæcauit. *Pachymeres lib. 2. c. 9. & lib. 8. c. 10.*

d Recepta Conſtantinopolis ann. CIↃ CC LXI. mortuus Palæologus CIↃ CC LXXII, *Poſſinus in chronol. Pachymeris.*

lio, de quo ſequenti etiam ſeculo dicturi ſumus.

§. 2. *Hieroſolymitani imperii* reges vltimi, *& interitus.*

His temporibus deſperatæ res Chriſtianorum in Palæſtina erant, & vix nomen regni reliquum, quod GVIDO fratri *a* ALMARICO, hic genero *b* IOANNI Brenno reliquerat, quo cedente *c* FRIDERICVS II. Romanus Imperator & rex Siciliæ vſurpauit, Hieroſolymam barbaris denuo extorquens, quæ vero breui poſt tempore cum Tripoli, Sidone, Beryto, & ceteris oppidis *d* amiſſa rurſus fuit: quemadmodum paullo ante *e* Ludouicus IX, rex Galliæ, Damiatam quam ceperat, ipſe mox *f* captus cum ingenti pecu-

a Sanutus Torſellus lib. 3. part. 10. c. 8. extr.

b Idem part. 11. cap. 3. & 4.

c Fazellus de Sicul. lib. 8. in Friderico, & Ritius de Reg. Hieroſ.

d Vide Sanutum Torſellum lib. 3. part. 12.

e Idem c. l. cap. 2. & Siffridus ad ann. CIↃCCXLIX.

f Solos fratres regis captos Aemilius Veronenſis lib. 7. ſcribit: Siffridus autem c. l. & Sanutus c. 3. ipſum quoque regem; & Ritius lib. 2. & regem & fratrem; non fratres.

pecunia, vt cum fratribus liberaretur, reddere coactus fuit. Sic cunctis deperditis ſola Ptolemais reſtabat, arx belli & Tyrus, cum paucis caſtris Chriſtianorum: *a* Ptolemaide autem a Saracenis expugnata, *b* Tyrus quoque & caſtella cetera metu deſeruntur. Chriſtianis, qui ſupererant, in Armeniam, Ciliciam & Cyprum diffugientibus: & exſpirauit Chriſtianorum in Oriente imperium anno poſt Bullionæi victoriam cxcvi; ſæculi vero, quod ſcribimus, xci. Certarunt tamen aliquamdiu de inani nomine amiſſi regni reges Cypri & Siciliæ, vel genus ducentes ex *c* Iſabella regina, vel *d* Mariæ heredis cauſſati donationem.

§. 3. Veſperæ Siculæ, regesque Siciliæ, quæ ad Aragonios tandem delata.

Siciliæ clades, quæ *Veſperis Siculis* nomen dedit, nouennio anteceſſerat ſupremam Chriſtianorum in Palæſtina calamitatem.

a Sanutus Torſellus lib. 3. part. 12. cap. 21.
b ibidem cap. 22.
c Mich. Ritius lib. extr. de Reg. Hieroſolym. Fuit ſoror Balduini IV, matertera quint.
d Sanutus Torſellus part. 12. cap. 15. 16. Carolum Siciliæ regem intelligens.

tem. Diximus Henricum VI. Romanum imperatorem, Siciliam Nordmannis eripuiſſe, a quo filius *a* FRIDERICVS II. acceptam ſuo filio *b* CONRADO reliquit, quem frater MANFREDVS, Apuliæ princeps, veneno, ut creditur, ſubuertit, ipſe vero parum proceribus carus, *c* CAROLVM, fratrem Ludouici regis, ex Gallia euocantibus, qui non modo Manfredum prœlio vicit, quo is etiam occubuit; ſed CONRADINVM quoque, Conradi filium, qui paternum regnum recuperatum ibat, ſecuri in Neapolitana ciuitate percuſſit. Cum vero *d* ſuperbius Galli Siceliotis imperarent, fruſtraque illi apud regem, in Italia agentem, conqueſti fuiſſent; tanta coniuratio, Archyta duce, facta in cunctis ciuitatibus

a Facellus lib. 8. cap. 2.
b Ibidem cap. 3. ubi etiam de Manfredo, qui nothus filius Friderici erat, & Conradino agitur.
c Ibidem cap. 3 & 4.
d Lege Fazellum in Carolo pag. 450. iniurias Gallorum egregie ſcribentem.

tibus eſt, vt *III.* paſchatis feria anni MCCLXXXII. ſigno campana æneа dato, per totam inſulam *a* omnes Galli trucidarentur, PETRO, Aragoniæ rege, qui aduocatus fuerat, in regnum ſuccedente, nec recuperare illud *b* Carolus, omnia quamuis auſus, unquam potuit. Sic cum Aragonia tandem Sicilia quoque ad Caſtilianos delata fuit, qui hodieque poſſident.

§. 4. Aragoniæ & Nauarræ regna ſeiuncta; Caſtellae & Legionis coniuncta ſub Ferdinando III.

Nunc enim Aragoniæ & Nauarræ regna ſeiuncta erant, & IACOBVS *c* annis LXII. ſine exemplo regnans, *d* Baleares insulas & Murciæ ac Valentiæ regna

a Idem Fazellus lib. 8. cap. 4. p. 452. *duarum horarum ſpatio octo Francorum millia occiſa fuiſſe, conſtat.*

b Fazellus in Petro lib. 9. cap. 1.

c Vaſæus proleg. cap. 18.

d Vaſæus ibidem, & Lucius Marineus lib. 10. p. 382. Baleares autem inſulas filio Iacobo reliquit, quem Petrus frater eiecit, & propterea a Philippo, Ludouici IX. filio, ad quem Iacobus confugerat, oppugnatus, fratri moriturus reſtituit, qui inde *rex Balearium* vocatus fuit. *Fazell. 9. 1. extr.* & *Æmilius Veron. l. 7. p. 159.*

gna a Mauris recepit heredem relinquens PETRVM filium, *a* Manfredi generum, vt vel vxoris titulo, etiamſi non vocatus eſſet, ius in regnum Siciliæ habuerit. Mortuum excepit in Aragonia *b* ALFONSVS, filiorum natu maximus; in Sicilia IACOBVS, ſecundo genitus; qui poſt ſexennium fratri in Aragonia ſuccedens, Siciliæ regnum minori fratri FRIDERICO II. ceſſit. Ex Nauarræ regibus TIBALDVS II. clariſſimus fuit, ſocerum Ludouicum IX. Francorum regem *c* novennio in Palæſtinam antegreſſus, & in eiusdem Tunetenſi expeditione peſtilenti *d* morbo exſtinctus Drepani, cum ex Africa domum rediret. Separata Caſtellæ & Legionis regna *a* FER-

a Idem Luc. Marineus ineunte lib. 11. & Fazellus ſub initium lib. 9.

b Fazellus lib. 9. c. 1. extremo; aliter quodammodo L. Marineus lib. 11.

c Sanutus Torſellus lib. 3. part. II. cap. 15. Scribitur etiam *Theobaldus*.

d P. Æmilius Veron. lib. 7. in extremo Ludouici IX. vita.

a FERDINANDVS III. coniunxit, nunquam rurſus ſeiungenda: Cordubam quoque & Hiſpalim, diuturna Maurorum domicilia, recuperauit, auctumque regnum ſucceſſoribus reliquit *b* ALFONSO X, in imperium Romanum deſtinato, SANCTIO III, & tandem ſub finem ſæculi FERDINANDO IV.

§. 5. Angliæ & Galliæ reges. Fundamentum coniungendæ cum Gallia Nauarræ iecit Philippus Pulcher.

In Angliæ regno Richardum ſecutus eſt frater *c* IOANNES, ignauia regnum pæne amittens: hunc filius *d* HENRIC. III. victor Francorum, & poſt LVI. annos *e* EADVVARDVS ex Palæſtina reuertens cum pater moreretur. In Gallia Philippo

a Fr. Tarapha ad ann. CIↃ CC XVII, E. Vaſæus cap. 16.

b Alfonſus mathematicis diſciplinis inſigniter eruditus, auctor fuit, vt Tabulæ conſtruerentur, quæ Alfonſinæ dicuntur. Regnauit annos XXXII, mortuus CIↃ CC LXXXIII.

c Matth. VVeſtmonaſt. p. 263. ſeq.

d Idem VVeſtmonaſt. pag. 277. ad annum CIↃ CC XVII. Mortuus Henricus anno CIↃ CC LXXII.

e Idem p. 402. & 407.

Auguſto, quem ſupra memorauimus, ſucceſſit LVDOVICVS VIII, filius Auguſti; & tertio poſt anno huius filius *a* LVDOVICVS IX, puer XII. annorum, qui adultior factus res præclaras geſſit, diu in Palæſtina & Aegypto verſatus, in Africa tandem, cum Tunetum oppugnaret, mortalitati ereptus: poſt funera etiam adeo beatus, ut in *b* Sanctorum numero a pontifice Bonifacio poneretur. PHILIPPVM filium, XV. annis regno potitum, Hiſpaniæ fatum interemit, cum *c* Tarraconenſe regnum Petro Aragoni, pontificis iuſſu, ereptum iret. Qui patri ſucceſſit PHILIPPVS Pulcher, Nauarræ regis filia in uxorem ducta, fundamentum iecit, quo *d* Nauarræ regnum cum Francico coniungeretur, quamquam ad Hiſpanos poſtea reductum fuit. §. 6. Ger-

a Paul. Æmilius in vita S. Ludouici.

b Tilius in chronico ad ann. CIↃ CC XCVIII.

c Petro propter Sicilienſem cauſſam excommunicato, pontifex Tarraconenſe regnum Carolo Valeſio, Francici regis ex Petri ſorore filio adiudicauit, quod dum occupaturus eſt Francus, in expeditione tam Petrus, quam Philippus rex Franciæ moriuntur *P. Æmil. lib* 7. *p.* 159.

d Vaſæus prolegom. c. 17.

§. 6. Germaniæ triſtior facies, ob fulmina pontificum, & Scytharum inuaſiones. Imperatores Philippus & Otto IV, Fridericus II. Interregnum. Rudolfus Habsburgenſis, Adolfus Naſſouius, Albertus Auſtriacus.

Germaniæ triſtior facies erat pontificum fulmine non ſemel, ſed ſaepius in imperatores coniecto, quibus diſſidiis effectum eſt, vt non modo Italia diuiſa eſſet in *a* Guelphos & Gibellinos, illis pontifici, his imperio atque cæſari ſtudentibus; ſed orbis etiam concuteretur, & *b* Scythæ ſpem conciperent Europam opprimendi. Etenim Moſcouiam, Poloniam, Hungariam & Sileſiam irruentes omnia ferro flammaque vaſtant, nec niſi incredibili ſtrage edita in patriam regreſſi ſunt, Henrico VI. ſub exitum ſæculi gener Iſaaci Angeli PHILIPPVS frater ſuffectus erat, quem *c* OTTO IV. Saxo, in vita æmulus, poſt mortem ſucceſſor ſe-

 cutus

a De his factionibus Sigonius lib. 11. de Regn. Ital. & Kranzius in Sax. lib. 8. cap. 8.

b Auentinus lib. 7. annal. Boior. p. 545. has excurſiones Scytharum notabiliter ſcripſit.

c Vide annales Vrſpergenſ. & Trithemienſ. Interfectus autem Philippus ſicarii manu Bambergæ. *Siffrid. ad ann.* CIↃ CC VIII.

cutus eſt, *a* Ottonem FRIDERICVS II, Henrici VI. filius, rex *S*iciliæ, qui in Palæſtinam profectus, *b* Ioannis Brenni filia ducta, titulum Hieroſolymitani regni cum *S*iciliẽſi coniunxit. *c* Trium pontificum anathemata expertus eſt, Honorii III. Gregorii IX. & Innocentii IV. qui modo Apuliam regi ſuo erepturi erant, modo Lombardos ad rebellionem ſollicitabant, quibus vero haudquaquam ceſſit, ſed forti animo imperii iura ad extremum halitum defendit, quæ exſtincto Friderico non lente, ſed præcipite lapſu concidebant. Quantas turbas enim Germania paſſa a morte illius? ſex candidati de imperio certabant, qui vel mutuo ſe ſubuerterunt, vel alio caſu exſtincti ſunt, vel ſponte ceſſerunt dignioribus.

a Obiit Otto dyſenteria anno CIↃ CCXXIII. *Siffrid.*

b Th. Fazellus lib. 8. Sicil. c. 2. Ritius de Reg. Hieroſol. Io. Brennus autem gener Iſabellæ fuit.

c Facellus c. l. & Trithemius Sponh. chron. ad an. CIↃ CC XXVII. & Vitæ PP.

ribus, *a* CONRADVM filium ipſe Fridericus viuus deſignauerat, quem frater *b* Manfredus vt Sicilia potiretur, veneno peremit: *c* HENRICVM, Haſſorum Thuringorumque Landgrauium, obſidionale telum ad Vlmam vel, quod verius, dyſenteria Iſenaci confecit: *d* GVILIELMVM, Hollandiæ comitem, à Conrado victum Friſiones oppreſſerunt: *e* RICHARDVS Cornubienſis, effuſis in Germania theſau-

G 7

a Trithemius chron. Hirſaug. ad an. CIↃCC XLVI.

b Dixi ſupra in Siciliæ regibus.

c Idem Trithemius c. l. qui quidem S. Eliſabethæ filium vocat, ſed verius dixiſſet ad finem. Nam Hermanni primogenitus Ludouicus duxit Eliſabetham, Andreæ, Vngariæ regis, filiam, obiitque Brunduſii cum Friderico II. in Palæſtinam iturus; ſecundo genitus, Henricus, Raſpo cognomine, frater Ludouici, à quibusdam principibus imperator electus fuit. *Siffrid. lib. 2.* De morbo & morte Henrici quæ traduntur, diſcuſſit V. CL. Caſp. Sagittarius ſingulari diſſertatione c. 3.

d Idem Siffridus ad annum CIↃCC LVIII. Adde Meurſii Athen. Batav. 1. c. 24.

e Matth. VVeſtmonaſt. ad annum CIↃ CC LVII. Erat autem frater Henrici III. regis Anglorum, Ioannis regis filius.

ſauris, vacuus reuertit in Angliam: *a* ALFONSVS denique, Caſtellæ rex & Legionis, ſponte Rudolfo ceſſit, quod electores & papa contulerant. Nec turbæ deſierunt, deſinente ſtudio competentium, ſed fatale interregnum proſtrauit rempublicam, quæ erigi non potuit, priusquam Habsburgenſis *b* RVDOLFVS fauſtis auſpiciis regendam illam capeſſeret, qui pacatis quæ turbulenta erant, filio *c* Auſtriam Stiriamque adquiſiuit, fundator celſiſſimæ & regnatricis domus Auſtriacæ. Defuncto patri cum filius Albertus, nouus dux Auſtriæ ſufficiendus eſſet, præfertur *d* ADOLFVS Naſſo-

a Alfonſus a Carthagena cap. 88. Trithemius chr. Hirſaug. ad ann. cIↃ cc LVII.

b Siffridus ad ann. cIↃ cc LXXIII.

c Vltimus ſtirpis Auſtriacæ vel ſine liberis deceſſerat, vel vendiderat Bohœmo Auſtriam, Carinthiam & adiacentes regiones. Has inuaſit rex Bohœmiæ Odocarus: Rudolfus, vt feudum imperii, repetiit armis & filio Alberto dedit. *Aen. Siluius Hiſt. Bob. c. 27. Tritbem. Hirſaug.* cIↃ cc LXXV.

d Siffridus ad annum cIↃ cc XCII. ſcribit electum Adolfum fuiſſe, *epiſcopo Moguntino*

Naſſouius, & male re geſta *a* abdicatur, prœlioque, dum repugnat, interficitur. Sic ſeptimo a patris morte anno imperium ALBERTO confertur, qui ſæculo ſequenti potius, quam *b* hoc præcipitato res ſuas geſſit.

§. 7. Res eccleſiæ adflictæ. Schiſma inter Græcos & latinos auctum, Lugdunenſi concilio non ſublatum.

Eccleſiæ ſtatus ex diſſidiis pontificum & imperatorum non ignotus poteſt eſſe. Schiſma quoque inter Græcos Latinosque in dies creſcebat, cuius præcipua cauſſa fuit *c* primatus, quem Roma-

no alios principes ad eiusmodi electionis conſenſum attrahente.

a Idem Siffridus ad ann. CIↃ CC XCVI, & CIↃ CC XCVIII.

b Erat enim annus prope CIↃ CC XCVIII. cum eligeretur Albertus. *Tritbem. Hirſaug.*

c Præcipuam cauſam ſchiſmatis fuiſſe primatum, patet ex mutuis epiſtolis papæ Gregorii & Germani patriarchæ, quas etiam Mornæus *Hiſtor. Pap. p.* 845. omnium oculis proponit. De Symboli additamento leuius tum temporis contendebatur, mirante & obſeruante Nicephoro Gregora lib. 5. cap. 1. περὶ τῆς προσθήκης ἣν ἐκεῖνοι περὶ τὸ ἱερὸν καινοτομοῦσι σύμβολον, ἀναγκαστική τις ἔρις οὐ συνηνέχθη.

Romani præſules præ ſe ferebant cum imperio in uniuerſam Chriſti eccleſiam. Acceſſit, quod Latini patres inconſultis Græcis œcumenico ſymbolo adiecerant FILIOQVE; res quidem *a* dudum animadverſa, nondum autem atrociter, ut *b* nunc fieri cœpit, diſceptata. Nihil profecit *c* Lugdunenſe concilium, nihil mutuæ inter imperatorem & papam *d* legationes: in fumum

a Vide ſupra p 91.

b Nunc, id eſt circa hæc tempora, quamuis, ut ex Gregora modo percepimus, Palæologus callide illam controuerſiam prætermiſerit.

c Concilium habitum eſt anno cIↃ cc LXXIV. Vide Acta, & VVeſtmonaſterienſem, qui copioſus eſt in eius deſcriptione.

d Tria legati pontificis poſtularunt τὸν πάπαν εἰς τὰ δίπτυχα μνημονεύεσθαι, *papa in liturgiis Græcorum mentionem fieri*: deinde ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ καθάπερ εἰς μεῖζον καὶ ἐντελέστερον ἀνατρέχειν δικαστήριον τὸ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης, *ut liceat ex Græcia adpellare*: καὶ τρίτον τοῦ πρωτεύειν ἐν ἅπασι, *primatum in omnibus*. Sed clerus Byzantinus auerſatus eſt has pacis & unionis conditiones. *Gregoras lib.5. c. 1.*

mum abiit omnis conciliatio, quod nimis rigide primatum Romani pontifices vrgerent.

§. 8. Res litteraria.

Litterarum rem iuuerunt Conſtantinopolitanæ hiſtoriæ ſcriptores, *a* Nicetas Choniates, Georgius Acropolita, Georgius Pachymeres, & ſub finem ſæculi Nicephorus Gregoras: nec fere plures in Occidente nec clariores ſunt Conradus abbas Vrſpergenſis, Matthæus Pariſienſis, Robertus de Monte, Martianus Polonus, & Alanus Inſulenſis. Omne enim nunc ſtudium litterarum ſcholaſtica theologia ad ſe corripiebat ducibus Thoma Aquinate, Alberto magno, Bonauentura, & Aegidio Romano, vt nullus locus relinqueretur humanioribus litteris; exiguus diuinis & ſacris ſtudiis, quæ ſophiſtarum tenebris in dies magis magisque obſcurabantur.

SAE-

a Nicetas de Comnenis imperatoribus ſcripſit: Acropolita de Laſcarinis, Pachymeres de primis Palæologis: de Gregora ſequenti ſæculo plura p. 191.

SAECVLVM XIV. CHRISTIANORVM.

§. 1. Equites Rhodii ſ. Maltenſes.

EUerſum funditus erat Hieroſolymitanum Chriſtianorum regnum, *a* Hoſpitalarii ergo, S. Ioannis milites, Templariorum aucti opibus, amiſſa Ptolemaide nouam ſedem circumſpiciunt, parataque non inualida claſſe, Rhodum inſulam, IX. ſæculi huius anno, Turcis eripiunt, in eaque res ſuas ſacra-

a Hieroſolymæ, belli ſacri temporibus, tres ordines ſacrorum equitum inſtituti ſunt; Hoſpitalariorum ſiue Ioannitarum; Templariorum, & Teutonum, qui amiſſa Hieroſolyma, ſedem ſuam habuerunt Ptolemaide. Inde quoque expulſi, nec tota Palæſtina tuti, Ioannitæ Hoſpitalarii Rhodum occuparunt, ex eo tempore Equites Rhodii adpellati, antequam, amiſſa Rhodo, a Malta, quam nunc colunt, Maltenſes dicerentur: Teutonici, qui etiam Crucigeri dicuntur, in Germaniam redierunt, ubi adhuc ſuum Magiſtrum habent: Templarii pridem ab ipſis Chriſtianis exſtincti ſunt, cum deſertæ religionis ſuſpecti fuiſſent. *Theodor. Adamaus ad Fontani bellum Rhod. & Grutler. de Templ.*

c[t]atamque militiam aduerſus barbaros ſtabiliunt.

§. 2. Orientis imperatores, Andronicus auus & nepos, Cantacuzenus: cuius tempore OTMAN, *domus regnatricis Turcorum fundator*, auget ſuorum potentiam, duobus interiectis ſucceſſorem nactus Amuradem, Ioannis Palæologi ſocium. Andronicus III. & Emanuel adiuti a Baiazete, Sigismundi ad Nicopolim victore. Conſtantinopolis per decennium obſeſſa. Tamerlanes Turcorum terror.

Interea Conſtantinopoli ANDRONICVS, Michaelis Palæologi filius, imperabat, cui in ſenectute graues controuerſiæ cum *a* nepote ANDRONICO fuere, de imperio atrociter litigante, a quo etiam adactus fuit, ut monachus moreretur. Nepotem, cum aliquandiu ſolus imperaſſet, excepit CANTACVZENVS, tutor *b* Ioannis Palæologi, in illud tempus

a Andronici ſenioris filius Michael II. exſtinctus eſt ante patrem relicto filio Andronico II, qui auo imperium auferre maluit, quam ex illius morte exſpectare. De diſcordiis aui & nepotis Gregoras lib. 8. & 9. legatur.

b Ioannes hic filius erat Andronici iunioris, qui adultior factus Cantacuzenum, ex tutore iam imperatorem, bello petiuit, quo varie tracto, pertæſus tandem rerum Cantacuzenus, monachi habitu induto, totum ſe ſcribendis hiſtoriis dedit, quæ tribus voluminibus ſuperſunt.

pus incidens, quo mira incrementa capiebat Turcorum potentia. *a* OTMAN enim domus regnatricis *b* fundator Pruſiam ceperat, ut regia eſſet Turcorum: filius ORCHANES *c* Niceam expugnauerat: nepos SOLEIMAN *d* ſubegerat Callipolin Cherſoneſi, ut tanquam ex arce & ſpecula toti Thraciæ inſidiari poſſet. Sed hic eadem cum patre tempeſtate exſtinctus reliquit regnum fratri AMVRADI, qui ab IOANNE Palæologo, Andronici iunioris filio, in *e* ſocietatem admiſſus perpulchram inuenit opprimendæ Europæ occaſionem, nec Bulgaros ſolum & Seruos adflixit grauiter, ſed regni quo-

que

a Otman & Oſman pro diuerſa litteræ Arabicæ pronunciatione, Burſam ſiue Pruſiam cepit cIↃ cc xxv. *Scalig.*

b Chalcocondyles lib. 1. fol. 9. ed. Pariſ. & Annales Turc. a Io. Bapt. Podeſta latine verſi cap. 2.

c Regnante Andronico iuniore. *Gregoras lib. 9. cap. penult.*

d Podeſta Annal. Turc. cap. 3. extremo. Capta autem anno cIↃ ccc LVI. *Scalig.*

e Occaſione rebellium vtriusque regis filiorum, in Europa aduerſus parentes ſe munientium. *Chalcocondyl. lib. 1. f. 19.*

que ſedem, quæ Pruſiæ adhuc fuerat, *a* Hadrianopoli fixam conſtituit. Sero pœnituit imperatorem ſocietatis, & in Italiam Galliamque profectus, pro auxilio, quod petierat, *b* captiuitatem inuenit, æris alieni cauſſa apud Venetos retentus: nec filius ANDRONICVS III. de liberando patre cogitavit, a quo luminum vſu, ſed leuius, ob *c* rebellionem multatus fuerat. Auxit Turcorum res Græcorum diſcordia, quam *d* aluit BAIAZETES, vt omnes ſub iugum redigeret. Etenim Andronicum adiuuit, vt patri, *e* Emanuelis filii ope liberato, imperium auferret, & cum fratre in cuſtodiam daret. EMANVEL autem e cuſtodia elapſus fratrem, *f* eiuſdem Turci ope de ſolio rur-

a Annales Turc. cap. 4.
b Laonic. Chalcocondyles ſub fin. lib. 1.
c De qua modo diximus cum Amuradis filio conſpiraſſe.
d De artibus Baiazetis Chalcocondyles lib. 2. f. 32. ſeq.
e Idem lib. 1. ſub finem.
f Baiazetis. Omnem hiſtoriam fuſius perſequitur Chalcocondyles lib. 2.

rurſus deiecit, vere precarius imperator, qui a nutu Turcorum pendebat, ingens illis tributum & bellorum ſocietatem pollicitus. Cum vero grave iugum non ferret Emanuel, Græciam Baiazetes ſubiugabat, longius progreſſurus, niſi nuntius adlatus fuiſſet, Sigismundum Vngariæ regem cum magnis copiis in Mœſiam aduentare. Adcurrit ergo tyrannus, *a* vincit Sigiſmundum ad Nicopolim, Mœſiæ propter Danubium urbem, & elatior victoria factus, Conſtantinopolim *b* decennii obſidione clauſit, & citra dubium cepiſſet tandem, niſi ſingulari fato Scytharum Perſarumque rex *c* TIMVRI (vulgo Tamer-

a Laonicus Chalcocondyles lib. 2. f. 39. & Bonfinius Rer. Vng. dec. 3. lib. 2. ad ann. CIƆ CCC XCVI. & P. Lang. chron. Cizenſ. p. 845.

b Hæc ex fide Laonici fol. 43. qui *μακρὰν πολιορκίαν ἐπὶ ἔτη δέκα* vocat.

c Qui *Tamerlanes* vulgo, Arabibus eſt *Timuri*, Laonico ὁ Τεμήρης, Ducæ, Michaelis nepoti ὁ Τεμύρ. Sedem regiam habuit Samarcandæ in Vsbek ſiue veteri Sogdiana.

Tamerlanes eſt) in *a* Armeniam & Cappadociam irruptionem feciſſet, cui obviam factus Baiazetes tanta clade proſternitur ad *b* Ancyram Galatiæ oppidum, vt ipſe non ſolum captus & *c* clathris ferreis incluſus, ſed de Turcorum etiam rebus deſperatum ſit penitus. Victor Tamerlanes Aſiam ad mare

a Ægæ-

a Euocatus erat Tamerlanes ab Aſiæ ducibus, quibus ſua Baiazetes eripuerat. *Chalcocondyl. l. 2.*

b Οὔγκραν τῆς Φρυγίας vocat Laonicus lib. 3. f. 8. Annales Turc. *Ankuriam:* clariſſime Ducas Michaelis Hiſt. Byzant. cap. 16. Baiazetes *προσήγγισε τοῖς μέρεσι Γαλατίας, ἔμαθεν ὅτι Τεμὺρ ἐν Ἀγκύρᾳ τῇ πόλει πληκεύων ἦν.*

c Satis liberaliter primum habitus fuit a Tamerlane Baiazetes. Nam dicitur illum *ψυχαγωγήσας καὶ παρηγορήσας*, *miti ſermone conſolatus eſſe*, quod Duca Michaelis refert cap. 16. Poſtea læſus ab illo verbis inſolentibus, iiſdem clathris eum cinxit, quibus ipſe Tamerlanem, ſi cepiſſet, ſe incluſurum fuiſſe dixerat. Sic ſeuerius cuſtoditus, altero anno vitam mœrore finiuit, *Bœcler. diſſert. de Timuri.*

a Aegæum vsque, deinde Syriam & circumiacentes regiones ſubegit. Tandem orbis terror vel *b* intemperantia, vel *c* hiemali expeditione, ſub ſæculi, quod proxime ſequetur, initium exſpiravit.

§. 3. Regni Vngarici ab origine repetita, & continuata ad Sigismundum imperatorem hiſtoria.

Mentione facta Vngariæ regni, quod in obſcuris adhuc relictum fuerat; eius originem breuiter indicamus. Vngros, Scyticam gentem, circa Danubium conſediſſe, aliquoties a nobis prædictum fuit. His duces erant, vsque ad *d* STEPHANVM, primum regem & chriſtianum, cuius propterea nomen ſacroſanctum genti Vngarorum eſt. Succeſſores habuit *e* Petrum, Belas, Salomonem, Geizas, Stephanos, Ladislaos, Andreas, plerosque Ger-

a Non enim Pruſiam ſolum, ſed etiam Smyrnam expugnauit, *Ducas cap. 17. Laonic. lib 3.*

b Ita Laon. Chalcocondyles lib. 3. extremo.

c Lege Bœcleri laudatam diſſertationem.

d Tvvroczius chron. vng. part. 2. cap. 27. Mortuus eſt Stephanus anno CIↃ XXXVIII, cum regnaſſet annos XXXVII.

e Idem a cap. 34.

Germanici imperii clientes, ſed a Tartaris haud ſemel grauiſſime vexatos *a* ANDREAM II. cum peregrinatio Hieroſolymitana belli ſacri temporibus; tum filia S. Eliſabetha, Ludouico Thuringo locata, ceteris nobiliorem fecit, cuius ſucceſſores ad WENCESLAVM Bohœmum fuerunt Bela IV. Stephanus V, Ladislaus IV; Andreas III, *b*. Wenceslao autem propter diſſidia in Bohœmiam recedente, alii *c* Ottonem Bauarum; alii Carolum, Neapolitani nepotem, ſibi regem crearunt. Ottone a Tranſiluanis oppreſſo, *d* CAROLVS firmauit auxitque regnum, filioque *e* LVDOVICO reliquit, qui *f* Poloniæ regno ſimul præfuit, a Caſimiro auunculo, vltimo Piaſtorum, adoptatus. Ludouici filia Hedwigis Iagelloni Lithuano re-

H gnum

a Idem cap. 72. 73.

b Idem Thvvroczius part. 2. cap. 85.

c Idem cap. 87.

d Idem cap. 90. ſeqq.

e Idem parte 3. cap. 1 ſqq.

f Guagninus in Sarmatia pagin. 18. Anno CIↃ CCC LXX. factus eſt rex Poloniæ, cum Vngariæ iam XXVIII. annos præfuiſſet: mortuus anno CIↃ CCC LXXXII.

gnum Poloniæ: *a* Maria, oppreſſo, qui contra illam electus fuerat, CAROLO Paruo, Neapolitano rege, SIGISMVNDO Vngariam nuptiarum iure attulit.

§. 4. Occidentis imperatores Henricus VII. Luzzenburgicus, Ludouicus Bauarus, victor Friderici Auſtriaci æmuli ſui, Carolus IV. auctor AVREÆ BVLLÆ, VVenceslaus, (Fridericus Brunſuicenſis) Rupertus Palatinus.

In Germania Alberto HENRICVS Luzzenburgicus ſucceſſit; poſtea monachi *b* veneno inter auguſtiſſima ſacra ſublatus: huic LVDOVICVS Bavarus, victor *c* FRIDERICI Auſtriaci, Alberto imperatore geniti, quem alii elegerant; ſed ipſe per XXXIII. annos (totidem imperauit) a tribus *d* pontificibus vexatus, quamquam nec

a Thwroczius parte 4. cap. 1. ſeqq.

b Bernhardus Politianus, Prædicatorii ordinis monachus, venenata ſacramenti hoſtia fortiſſimum imperatorem, in Italia apud Senas neceaſſe dicitur. *Auentin. lib. 7. f.* 598. *Trithem. chr. Hirſaug. ad ann.* CIↃ CCCXIII. & *Kranz Sax. 9. 7. & Albert. Argentor. ad A. eundem.*

c Trithemius chr. Hirſaug. ad annum huius sæculi XIV, XV, XVI, XVIII, Auentinus lib. 7. pag. 600.

d Idem ad annum CIↃ CCCXXIV. & ſeqq. Aventinus lib. 7. p. 608. ſeqq.

nec his quidquam ceſſit, ſed ad extremam vitam imperii iura *a* fortiter defendit. Diſpar anteceſſori CAROLVS IV. Ioannis Bohœmiæ regis filius, non ſine multorum *b* diſſenſu electus, auctor quidem *c* Bullæ Aureæ, ſed redituum iuriumque imperii non diligens conſeruator. Vt enim filium *d* VVENCESLAVM ſucceſſorem relinqueret, vix magnis largitionibus in pontifices & electores perfecit, vrbes, vectigalia, reditus offerendo, ſi pecunia promiſſa non ſufficeret. Potitus filius imperio cum detrimento reipublicæ etiam ſine aliquo gloriæ fructu, quia cum illud indigne vſurpaſſet, pro-

H 2 cerum

a Conuentibus habitis, virisque diuini humanique iuris peritisſimis conſultis, qui etiam pro cæſare contra pontificem ſcripſerunt.

b Tres Carolo eligendo opponebantur, *Edvardus* rex Angliæ; *Fridericus* marchio Miſniæ, & *Guntherus* comes Schvvartzburgicus, *Aventin. 7. p. 634. & Hiſt. Landgr. Thur. apud Piſtor. T. 1. p. 941.*

c quæ leges fundamentales, maxime de imperatore eligendo, continet.

d Auentinus 7. p. 639.

cerum conſenſu *a* abrogatus *b* FRIDERICVM Brunſuicenſem, aut hoc ſtatim in publica via occiſo, *c* RVPERTVM Palatinum in faſtigio vidit, vnde ipſe per ignauiam exciderat.

§. 5. Hiſpanorum & Portugallorum ſtudium proferendi regnorum limites.

Hiſpaniæ reges pergebant Saracenos vincere, qui quo anguſtius in Bætica continebantur, eo firmius communierant, quod ſolum ſupererat, regnum Granatenſe, vnde ut penitus eiicerentur, huius ætatis fata non conceſſerunt, Chriſtianis inter ſe, Aragonios puta & Caſtellanos, *d* bellum ciuile gerentibus. *e* Sardiniam tamen, quæ ad Piſanos defecerat, ad Aragonios reduxit ALFONSVS, Iacobi II, cui poſtea ſucceſſit, ſecundo genitus filius: & Portugalli, vt regni ſui limites proferrent, in

a Diploma exauctorationis eſt apud Goldaſtum T. I. p. 379. & ſumma eius apud Trithem, chron. Sponhem. ad annum CIↃ CCCC.

b Kranzius Saxon. lib. 10. 19. & Metrop. lin. 11, c. 2. Serarius Hiſt. Mogunt. lib. 5 p. 868.

c Kranzius c. l. Trithem. chr. Sponhem. c. l.

d Ioann. Mariana lib. 17.

e Lucius Marineus lib. 11. p. 395.

in Africa *a* res gerere cœperunt Ioanne notho regnante; & in Athlantico mari, *b* nouas inſulas inueſtigare, ſicut inclinato ſæculo nobilis Venetus, *c* Antonius Zeni, Americam ſeptentrionalem in litoribus; & ſub finem ſæculi præcedentis Marcus Paullus Venetus Orientis & Auſtri regiones incognitas antea, luſtraſſe perhibentur.

§ 6. Galliæ & Nauarræ regna coniuncta; ſeiuncta cum Philippus Valeſius rex fieret. Bonifacius VIII. papa a Gallo captus. Papæ ſedes Auenione. Delphinatus Gallis conceſſus. Leo rex Armeniæ a Turcis pulſus.

Franciæ occidentali per XXX. huius ſæculi annos coniuncta *d* Nauarra fuit poſſidentibus vtrumque regnum Philippi

H 3 Pulchri

a Ioannes Petri nothus filius Septam Africæ ciuitatem, Mauris ademtam, Luſitanis dedit, *Vaſæus cap. 19.*

b Franciſcus Tarapha ad annum CIↃ CCC LXXVII, qui *Maderam* inter alias nunc inuentam commendat.

c Operoſus in hoc declarando eſt Vitalis Terra Roſſa, Parmenſis, in *Refleſſioni Geografiche*, ante biennium Paduæ impreſſis, parte I.

d Quæ de Nauarrena ſucceſſione traduntur, ex Franciſci Taraphæ narratione ſunt, quam in Sanctio II. profert ad annum CIↃ L XXIII. p. 696.

Pulchri tribus filiis, LVDOVICO Hutino, & poſt eum PHILIPPO Longo, & tandem CAROLO Pulchro, quibus ſine virili prole defunctis Ioanna Ludouici Hutini filia ad PHILIPPUM, Aureliæ comitem, Nauarrenum regnum transtulit, a quo uterque CAROLUS, filius & nepos, acceperunt: quod nepotis filia Blanca rurſus ſequenti ſæculo ad Aragonios portauit Ioanni nupta, patri regis Ferdinandi Catholici. Ceteri in Francia reges, PHILIPPUS Valeſius, Philippi Pulchri fratre Carolo, Valeſio comite, genitus: IOANNES filius Philippi: Carolus V. ſiue Sapiens, & CAROLVS VI. annos XX. in hoc, totidem aut plures in altero ſæculo regnans. Inprimis Philipporum, Pulchri & Valeſii, hiſtoria memorabilis eſt. Pulcher enim papam Bonifacium VIII, qui Ludouicum IX. conſecrauerat, Anagniæ *a* capi & abduci iuſſit, anathematis fulmen armis & vinculis retundens; & *b* Clementi V. perſuaſit, vt apoſtolicam ſe-

a Dominicus Tempeſta in vita Bonifacii Paul, Langius chr. Ciz. ad ann. cIↃ CCC III.

b Gallus natione ex Vaſconibus fuit, & Philippi regis auxilio pontificatum ad-

ſedem Roma Auenionem transferret, vbi vltra Annos LXX. ſub quinque ſucceſſoribus permanſit: Valeſius autem *a* Delphinatum, partem Arelatenſis regni, ea lege ab Humberto comite accepit, vt primogenito regis Franciæ filio ſemper cederet Delphinatus, isque inde DELPHINVS adpellaretur. Sub Carolo VI. *b* Leo rex Armeniæ, a Turcis expulſus, in Galliam venit auxilium

H4 peti-

eptus anno cIↃ cccv, quo etiam ſedem in fauorem regis, & ut tutior a Gibellinis eſſet, tranſtulit. ***Demin, Tempeſta, & Chron. Hirſaug.***

a Æmilius Veronenſis lib. IX. *Humbertus, Delphinatium princeps, dolore amiſſi vnici filii ſtatuebat cœnobio Prædicatorum ſe ſacrare, dominatumque ſuum, cuius caput eſt Vienna Allobrogum, eccleſiæ ac pontificibus non magno pretio addicere: gentis autem nobilitas regum, quam pontificum ſigna ſequi maluit. Placuit, filii regum, vt quique in proximam ſpem regni ſuſcepti eſſent,* DELPHINI *vocarentur, iuraque Delphinatibus redderent.*

Io. Tilius chron. regum Franc. ad annum cIↃ ccc LXXXV. & Froſſard, lib. 2. extremo.

petiturus, quod vt validius eſſet, in Angliam nauigauit, vt, pace inter reges conciliata, vtriusque copiis coniunctis reduceretur. Sed ſpe fruſtratus rediit in Galliam, noua bellorum cauſa auxilium impediente.

§. 7. Angliæ reges regni Francici inſignia vſurpant, cum ad Valeſios perueniret imperium. Heluetiorum libertas.

EADWARDVS III. enim, qui ſecundo & primo huius nominis ſucceſſerat, genitus Iſabella, filia Philippi Pulchri, regis Galliarum, Carolo Pulchro ſine filiis decedente, *a* nomen & inſignia regni Francorum vſurpauerat, quod nec ſucceſſor RICHARDVS II, neglexit, quæ origo tituli eſt ad noſtram memoriam permanentis. Etiam huic ætati originem debet *b* Heluetiorum libertas, in quam ſe Auſtriacorum iugo preſſi adſeruerunt, ſocietatem XIII. pagorum, non vno quidem tempore, religione ſacramenti ineuntes. Ec-

Chriſtianorum autem in Armenia regnum etiam a Sanuto Torſello memoratur lib. 3. part. 12. c. 4. & part. 13. c. 6. quo etiam pars Chriſtianorum, cum Palæſtina eiicerentur, confugit, vt ſupra diximus.

a Boxhornius Hiſt. vniverſal. p. 847.
b vide Chronol. Heluet. Suizeri.

§. 8. Res eccleſiæ: Schiſma pontificum. VValdenſes.

Eccleſiam pontificum *a* ſchiſma & vibrata in reges ac imperatores excommunicationis telæ lacerarunt. Gregorio enim XI. Auenione Romam, in veterem ſedem regreſſo, Galli renuentes papæ Italo parere, alium pontificem Auenione ſtatuerunt, qui æque ac Romanus ſucceſſores ad Conſtantienſe vſque concilium habuit. Non potuit non ſcindi eccleſia, *b* aliis Romanum, *c* aliis Auenionenſem: *d* multis etiam neutrum papam ſequentibus. In tantis tenebris lux clara emerſit, maiori, auorum memoria oritura, haud vano augurio proludens. *e* VValdenſes enim cœleſtem veritatem dudum in Gallia profeſſi,

a Schiſma hoc accurate ſcribit Theodorus a Niem, libro de Schiſmate.

b Italis, Germanis, Polonis.

c Gallis, Hiſpanis, Britannis.

d vt rex Aragoniæ, aliique duces & comites, quibus ſe Carolus VI. rex Franciæ aliquando adiunxit. *Horn Hiſt. eccleſ.*

e VValdenſium origo ad ſæculum XII. pertinet, quo *Petrus VValdo*, ciuis Lugdunenſis, in veritatis profeſſione ſectatores habere

ſi, in Angliam & Bohœmiam diuinum lumen diffuderunt. Horum enim diſcipulus *a* VViclefus fuit, in Oxonienſi ſchola publice papam Antichriſtum adpellans, eaque de cauſſa ab Richardo II. eiectus, plures in Bohœmia, quo diſceſſit, ſectatores inuenit.

§. 9. Res litteraria. Nouæ academiæ. Scotiſtarum ſecta. Lyranus & Taulerus Theologi; Bartolus & Baldus JCti. Surgentium litterarum quædam initia, inprimis poeſeos.

Academiæ nunc multæ condebantur, Aureliani, Ferraræ, Piſæ, Andegaui, Heidelbergæ, Vindebonæ, Pragæ, Senæ Cracouiæ, Erfurti, quæ documento ſunt, cupidum litterarum hoc æuum fuiſſe, etſi perpauci eſſent, qui vere illas & ſcite perdocerent. Theologiam noua ſecta ſcholaſticorum, ab Ioanne *b* Scoto nomen trahentium, fatigabat: nec Durandus,

bere cœpit, a quo *VValdenſes* & *Pauperes de Lugduno* adpellati ſunt; etiam ab oppido Albi in Toloſano agro, *Albigenſes*. Sed tum ſcintilla erat: nunc lux clarior effulget & radios longius diffundit. *Philipp. Mornay Hiſt. Pap.* & *Boxhorn. Hiſt. Vniverſ.*

a De VViclefo lege Knygthoni Hiſt. Angl. lib. 5. & Mornay Hiſt. Pap. p. 1077.

b Ioannes Duns, natione Scotus, pater Scotiſtarum, circa initium XIIII. ſæculi.

dus, Occam & horum æquales plus lucis adferebant, *a* Nicolao Lyrano & *b* Ioanni Taulero, illi ſcripturarum interpreti, huic pietatis commendatori, publicæ vtilitatis gloria cedentes. Bartolus & Baldus, vt ferebant tempora, ius confuſe docebant: poeſis prima fuit ex humanitatis ſtudiis, quæ inter barbariei caliginem eluceret, auctore *c* Dante Aligherio, aut potius Franciſco Petrarcha, cuius ingenium pro, præſertim his temporibus, mirandum erat, cum priora ſæcula vix vnum & alterum mediocris notæ poetam, *d* Guntherum for-

a Nicolaus de Lyra, ex Iudæo Chriſtianus monachus, præter alia gloſſas ſcripſit in vniuerſam S. Scripturam.

b Io. Taulerus piiſſimus concionator eccleſiæ Argentoratenſis.

c De Dante Aligherio, Florentino poeta, & de Petrarcha Io. Picus Mirandulanus epiſt. 3. conſulatur. Patrio autem ſermone magis, quam Latino, clarus fuit Aligherius, quæ cauſſa eſt, cur Petrarchæ prima gloria ab aliis deferatur.

d Gunthèrus Friderico I. æqualis, cuius res ſcripſit carmine, cui nomen *Ligurino* eſt.

ſan aliquem, aut *a* Guilielmum Britonem protuliſſent. Acceſſit Manuel *b* Chryſoloras, Græcæ linguæ in Occidente phoſphorus, quam Imperatoris legatione defunctus, in Italia Romæ, Venetiis, Florentiæ, & Ticini multo cum ſucceſſu docuit. Rarum ingenium vel in ipſa Græcia, quæ hoc æuo non plures habuit, quos poſteritati oſtenderet, quam Nicephorus duo, *a* Gre-

a Guil. Brito Aremoricus Philippi Auguſti Adeodati res geſtas ſcripſit XII. libris *Philippides*, quos Barthius illuſtrauit.

b Manuel Chryſoloras ab Ioanne Palæologo, Andronici iunioris filio ad Europæ principes auxilii contra Turcos implorandi cauſſa miſſus, abſoluta peregrinatione in Italia ſubſtitit, cum ſæculum hoc ad finem declinaret. Ex ſchola eius clariſſimi viri prodierunt Leonardus Aretinus, Franciſcus Barbarus, Franciſcus Philelphus, Baptiſta Guarinus & Poggius. *Lambec. Tom. VI. Biblioth. Vindob.* p. 276. qui iconem eius adfert cum epigraphe:

EMANVEL CHRTSOLORAS
GRAMM. GRAECVS.

Patria Roma noua eſt; Vetus altera patria Roma:
In Latium per me Græcia docta venit.

a Gregoram ciuilium rerum; & *b* Calliſtum, eccleſiaſticarum ſcriptorem; & *c* Ioannem Cantacuzenum, ex imperatore hiſtoricum: ſaltem plurium monumenta ad noſtram ætatem non transmiſit. Nec in Occidente erant, qui hiſtorias conſignarent, præter paucos, in quibus *d* Siffridus eſt, Miſnenſis presbyter, cuius ſæpe numero vſi fide ſumus.

§. 10. Pyxidis nauticæ, & pulueris pyrii inuentio. Ordo Templariorum deletus.

Paucitatem ſcribentium aliarum rerum inuentores penſant, vt *e* pyxidis nauticæ in Italia; *f* pulueris

H 7 pyrii

a Nicephorus Gregoras a Theodoro Laſcari ſeniore vſque ad Andronici Palæologi iunioris obitum res perſequitur.

b Nicephorus Calliſtus Hiſtorias eccleſiaſticas Euſebii, Socratis, Philoſtorgii aliorumque compilauit, fabulis quoque ſæpenumero admixtis.

c Grauiſſimus rerum ſcriptor, quibus ipſe maiorem partem præfuerat, vt tutor Andronici, dein ut collega & imperator.

d Perduxit annales ab anno CCCCLVIII. ad annum cIↃCCCLVII.

e Guido Pancirollus de Repertis tit. 11. Ciuis Melphitanus fuit inuentor.

f Ibibem tit. 18. Monachus fuiſſe fertur, qui reperit. *Camerar. Hor. Succiſ. 28.*

pyrii & bombardarum in noſtra Germania; vt de repertis *a* vltra Oceanum terris nihil repetamus: periit contra *b* Templariorum ordo, durius in eos cenſente *c* Vienneſi concilio, cuius decreto bona illorum confiſcata, ipſique atrociter ad unum omnes interfecti ſunt.

SAECVLVM XV.
CHRISTIANORVM.

§. I. Sæculi infelicitas. Eccleſiæ res adflictæ. Concilium Piſanum, Conſtantienſe (quo Huſſus combuſtus) Baſileenſe (quo nouum ſchiſma pontificum ortum) Florentinum (quo fruſtra tentata inter Græcos & Latinos concordia.) Beſſarion.

Filiorum Tamerlanis *d* diſcordia accidit, vt ſubiugati populi ſenſim deficerent, inprimis Turci potentiam priſtinam & nominis famam recuperarent. Eccleſiæ res

a Vide ſupra pag. 173.

b De hoc diximus in annotatis ad pag 162. adde Acta Concil. Vienn.

c Sub Clemente v, primo Auenionenſi papa, habitum concilium ccc epiſcoporum, quo de bello ſacro, de reformatione eccleſiæ, & de excidio Templariorum actum fuit, Deleti ſunt anno CIↃ CCC XI.

d Chalcocondyles lib. 3. exeunte.

res erant adflictiſſimæ, & in peius ſemper ruebant, quo plura ab Romanis præſulibus concilia congregabantur. Piſano tolli pontificum ſchiſma non potuit, *a* duobus quamlibet exauctoratis: *b* Conſtantienſi ſublatum quidem ſchiſma *c* tribus deiectis, qui vitio creati cenſebantur; læſa tamen imperatoris fides, & Ioannes Huſſus, purioris doctrinæ inſtaurator, contra *d* fidem datam damnatus & combuſtus eſt, quo ſupplicii genere eodem in

a Gregorio XII, Romano; & Benedicto XIII. Auenionenſi deiectis, vnus Alexander V. ad tollendum ſchiſma creatus eſt, qui toti eccleſiæ præeſſet. Cum vero exauctorati nollent credere, auctum eſt ſchiſma, & triceps facta eccleſia. *Acta Concil.* & *Niem.* Piſis autem concilium coactum fuit anno CIↃ CCCC IX.

b Cogi cœpit anno CIↃ CCCC XIII.

c Gregorio, vetere Romano, Benedicto Auenionenſi, & Ioanne XXIII. qui mortuo Alexandro V. ſucceſſerat. Suffectus eſt, redintegrato ſchiſmate, Martinus V.

d Fide publica Huſſo ab imperatore Sigiſmundo cautum fuiſſe notiſſimum eſt: ſed tum peſſima nata eſt opinio, *hæreticis fidem ſeruandam non eſſe.*

in loco etiam *a* Hieronymus Pragenſis, Huſſi amicus & collega altero anno periit: Baſileenſi *b* nouum ſchiſma factum, & Felix v Eugenio IIII. oppoſitus: Florentino, cui IOHANNES II. Palæologus cum *c* patriarcha interfuit, tentata quidem fuit *d* concordia inter Græcos & Latinos, imperatore auxilii ſpe, contra Turcas impetrandi, largiter *e* concedente:

a De eruditione, conſtantia & ſupplicio Hieronymi lectu digniſſima eſt epiſtola Poggii Florentini, qui concilio interfuit, ad Leonardum Aretinum.

b Acta concilii & Vitæ horum pontificum. Ibi diſputari cœpit, *concilium ſupra papam eſſe.*

c Patriarcha mortuus *in* concilio, *Ducas Mich. cap.* 31.

d Idem c. l. & Chalcocondyles lib. 6. p. 155. Difficultatem conciliationi in limine attulit papæ ſuperbia, pedum exoſculationem rigide a Græcis poſtulantis. Vide Acta concilii Græca, quæ Mornæus ex bibliotheca regia ſuæ Hiſtoriæ Pap. p. 1221. inſeruit.

e Etiam de ſymboli additamenta *καὶ υἱοῦ* conventum eſt, ſolo Marco Epheſino reclamante, *Ducas Michaelis cap.* 31.

dente : ſed in irritum reciderunt omnia, Marco, Epheſino epiſcopo, fortiſſime tam in concilio, (ſed tum ſolus erat) quam cum plurimis cum domum rediiſſent, renitente, etiam illos, qui in ſynodo ſubſcripſerant, ſubeunte *a* pœnitentia *b* Beſſarion, tumultu præuiſo, in Italia manſit cardinalis dignitatem adeptus.

§. 2. Græcorum res deſperatæ; Turcorum ſtabilitæ in primis per Amuradem II, Vladislai victorem. Remorata eſt illum Scanderbegi virtus.

Deſperatæ tum res Græcorum erant, quibus *c* Baiazetes, Manuele expulſo,

IO.

a Quærentibus ciuibus Conſtantinopolitanis, quid concilio pro Græcis effectum fuerit; reſponderunt, *πεπράκαμεν τὴν πίςιν ἡμῶν*, *fidem noſtram pretio vendidimus*. Mich. c. l.

b Beſſarion, Nicenus archiepiſcopus, patria Trapezuntinus, ab Eugenio IIII Florentiæ cardinalis creatus, ex præcipuis inſtauratoribus litterarum in Occidente fuit, doctorum undique ad ipſum confluentium patronus. *Lambec. Tom.* VI. *Biblioth. Vindeb. p.* 274. ubi icon exhibetur, cui ſubſcriptum eſt:

Gracia me genuit: fouet Italis ora, galero
Roma colit, vita ſum Numa, & arte Plato.

c Turbata heic eſt Græcorum hiſtoria. Secuti ſumus Ducam Michaelis cap. 14. ſeq. Phran-

IOANNEM, filium Andronici III, præfecerat, Manuele interea in Italiam & Galliam, auxilii petendi cauſſa, excurrente, & cum nihil impetraſſet, redeunte ad priuatam vitam. Turcorum res poſt Baiazetis cladem reſtituebat filius MOHAMMEDI, & poſt hunc nepos MVRAD ſiue AMVRADES II, græcis ea cauſſa offenſus quod a partibus *a* Muſtapharum, patrui & fratris, qui regnum ambiebant, non occulte ſtetiſſent. Hic *b* Senderouiam, Seruiæ caput, vi & armis expugnauit: Taurunum vero, ferme iam captum, deſere-

Phranzes contra lib. I. cap. 20. Ioannem a patruo ſuo Manuele in Italiam diſcedente rebus Conſtantinopoleos adminiſtrandis præfectum fuiſſe refert, non autem a Baiazete Sultano in ſolium imperatorium collocatum. Laonicus omnia confuſe lib. 2. deſcribit, *Iſmael Bullialdus Notis ad Duca c.* 14. *p. 219.*

a Muſtapha patruus, fictus & mentitus erat, vero huius nominis Baiazetis filio acie pridem interfecto: frater autem erat genuinus: *Chalcocond. l.* 5. *ineunte,* & *p. 114.* & *Leunclav. Pandect. c. 64.*

b Poſt multam oppugnationem deditione capta fuit. *Chalcocond, lib. 5. f. 131.*

ſerere coactus eſt, *a* Hunniadis etiam virtute non ſemel prœlio victus. Igitur pace cum Vladislao facta, in Aſiam contra *b* Caramanum, Turcicas prouincias infeſtantem, profectus, perfidia Hungariæ regis, qui bellum *c* contra fœdus renouabat, reuocatus eſt, & ad *d* Varnam acerrime pugnando ita attriuit Chriſtianorum copias, vt triſti documento omnibus fuerint, nunquam fidem impune frangi. Victor in Græciam regreſſus omnia ſibi ſubiiciebat, nec quicquam reliquum feciſſet, niſi *e* SCANDERBEGI virtus moræ & impedimento fuiſſet. Is filius erat Epirotæ

a Idem lib. 5. & 6.

b Ciliciæ deſpotam.

c Legatus Pontificius (Iulianus cardinalis) Pannonios ad bellum contra Turcos cohortabatur, & ὅρκον, ὃς μέγιστος ἦν αὐτοῖς ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἐλύσατο ἐπιτροπῇ τοῦ ἀρχιερέως, *iusiurandum, quod maximum erat in fœdere, ex Pontificis mandato ſolbebat* Chalcocondyl. lib. 6. extr.

d Varnenſe prœlium ſcripſit idem Chalcocondyles lib. 7. ineunte.

e Georgius Caſtriotus a Turcis propter felicitatem bellicum *Scanderbeg*, hoc eſt, Alexan-

tæ principis, obſes Turcis datus, & invitis parentibus Mohammedana religione imbutus. Poſt hæc exercitui præfectus potentiam Turcorum incredibili felicitate augebat. Tandem memor chriſtianæ originis & auitæ libertatis, in bello aduerſus Hunniadem fugam ſimulans, paternum munimentum Croiam arte & dolo recuperauit. Vnde per XXIV. annos Macedoniam, Epirum, & Illyrici partem feliciter rexit, & contra Turcorum incurſiones fortiſſime defendit. Sed cum vita Scanderbegi ipſum quoque regnum eius exſtinctum fuit.

§. 3. CONSTANTINOPOLIS EXPVGNATA a Mohammede II. tempore Conſtantini XI, nec non regnum Trapezuntinum, & plures inſulæ, Venetorum potentia.

Inter hæc Amuradi filius MOHAMMED II. ſucceſſit, natus in excidium chriſtiani Græcorum imperii. Etenim a Conſtan-

lexander Magnus adpellatus eſt. Eius res geſtas attingit Chalcocondyles lib. 7. fuſius narrat Martinus Barletius libris XIII, a quo Boxhornius mutuatus eſt.

a Expugnationem anno CIↃ CCCCLIII. factam deſcribunt Laonicus lib. 8. & Ducas cap. 39.

ſtantinopoli expugnata CONSTANTINVM Palæologum, vltimum imperatorem, obtruncavit, & orientale imperium, ab Romano auulſum, Turcorum ſubiecit poteſtati. Supererat Trapezuntinum regnum, cui præfuit id temporis DAVID COMNENVS, ſubnixus adfinitate Vſumcaſani, Armeniæ & Cappadociæ domini, cui *a* conſobrinam in matrimonium dederat. Verum Sinope capta munitiſſima huius regionis vrbe, & Vſumcaſano ad *b* pacis fœdera compulſo, ipſam Trapezuntem potius *c* minis & fraudibus quam vi & armis ad deditionem coegit, & regem Dauidem cum liberis Byzantium miſit, qui poſtea *d* Hadrianopoli

a Idem Laonicus lib. 9.

b Ita Laonicus idem f. 262, matre Vſumcaſani pacem impetrante: at annales Turcici acie victum Vſumcaſanum referunt cap. 11.

c Ita Ducæ hiſtoria Byzantina cap. 45. at ſuburbia incenſa ab hoſte fuiſſe, tradit Chalcocondyles lib. 9. f. 262, in ceteris Ducæ conſentiens: ſed Boxhornius p. 1003. annales Perſicos citat, qui terra marique infeſtiſſime oppugnatam Trapezuntem dicunt.

d Chalcocondyles lib. 9. p. 264.

poli ſupplicio eſt adfectus. Turcus eodem victoriæ curſu Ciliciam ſubegit, ac Lesbo, Lemno & Eubœa inſulis potitus, ipſam Italiam, *a* Hydrunte expugnata, terrore oppleuit, & pluribus *b* caſtellis Hungariæ everſis, *c* Moldaviam quoque, fuſo Waiwodæ exercitu, vaſtauit, maiora mala Chriſtianis illaturus, niſi repentina morte ad Nicomediam præuentus eſſet. Sic mirum in modum creuit Turcorum potentia, maius in ſequenti ſæculo incrementum acceptura. Ne tamen illa immodica fieret, Deo bene iuuante, Venetorum res publi-

a Tangunt obſidionem annales Turcici tam Io. Baptiſtæ Podeſta cap. 11. extr. quam Leunclauii num. 152. copioſius illam deſcribit Bonfinius Hiſt. Vng. dec. 4. lib. 6. p. 616. Capta autem fuit an. CIↃ CCCC LXXXX, ſequenti anno recuperata ab Alphonſo Calabriæ duce auſpiciis Ferdinandi, Neapolitani regis, auxilio Matthiæ regis Vngariæ, qui ſocero Ferdinando M M validiſſimorum equitum ſubmiſit. *Bonfin. c. l. p.* 617.

b Annales Turc. a Podeſta verſi *c. l.*

c Ibidem.

publica non mediocriter obſtitit, de cuius origine ſupra diximus, nunc pauca de creſcente potentia & geſtis rebus addemus. *a* Hunnici belli temporibus orta; ita proximo & ſequente creuit ſæculo, ut poſthac cum *b* Pipino, Francorum rege, bello decertare, & ſuam libertatem contra quoscunque tueri potuerit, *c* Saracenos quoque Mauros, qui Italiæ partem tenebant, haud verita adgredi & Italia exterminare. Hanc libertatem imperatores Carolus & Nicephorus *d* confirmarunt, rempublicam Venetam eximentes, cum de imperii diviſione tranſigerent. Imprimis auctæ ſunt Venetorum res ſacro, quod dicitur, bello, quo non ſolum mercatura orientalis ſtabilita fuit, ſed plurimæ etiam Aegæi maris *e* inſulæ cum Creta & Corcyra iisdem ſunt occupa-

tæ,

a vide ſupra pag. 45.

b Sabellicus Hiſt. Ven. decad. I. lib. 2.

c Idem Sabellicus lib. 3. p. 38. quamuis cum ſunt a Mauris victi navali prælio.

d Idem Sabellicus decad. lib. 2. p. 22.

e Idem dec. 1. lib. 8. p. 134.

tæ, tanquam præmium *a* bis captæ Conſtantinopoleos & imperii Græcorum ad Latinos tranſlati. *b* Peloponneſi etiam partem tenebant, & Cyprum *c* hereditate nacti, non minus in Occidente valuerunt, Dalmatiæ plurimum, etiam Italiæ transpadanæ in ditionem ſuam redigentes, & *d* Genuenſis belli non infelices tandem victores. Sic viribus aucta Venetorum reſſpublica moræ ſæpe

a Primum pro Alexio puero reſtituendo: deinde pro vlciſcendo eodem, interfecto Murtzufli fraude. Vide initium ſæculi XIII.

b Cum Turci ſubegiſſent Conſtantinopolitanum imperium, Veneti Peloponneſi vrbes & portus ſibi vindicarunt. *Idem Sabell. dec. 3. lib. 8.*

c Vltimus rex Cypri Iacobus duxerat Cornarii Veneti filiam, quam ſenatus vt reipublicæ filiam adoptauerat. Defuncto ergo ſine liberis rege, Venetam reginam vt ſuam tutabantur & illius iure ſibi inſulam ſubiiciebant, qua etiam LXXX. annos vſi ſunt. *Sabellic. decad. 3. lib. 9.*

d Genuenſes de maris dominio diu cum Venetis certauerunt. Ortum bellum ex Ptolemaide in ſacra expeditione, & ancipiti fortuna longiſſime tractum fuit. *Sabellic. dec. 1. lib. 10. & decad. 2.*

pe & impedimento fuit claſſe inſtructiſſima, ne nimium excreſceret Turcorum potentia, nec tantum in *a* mari eosdem ſæpenumero, verum etiam *b* terreſtribus prœliis aliquoties vicit, quamuis non paruis interdum cladibus adfecta, & ſecuturo ſæculo m[illegible] [illegible]nſulis & portubus ſpolianda.

§. 4. Vngariæ reges, e quibus Vladislaus ad Varnam, Ludouicus II. ad Mohazium cæſus.

His temporibus Vngariæ quoque reges Turcorum vires non modicum cohibuerunt. *c* ALBERTO enim, Sigismundi genero, qui ſucceſſerat *d* VLADISLAVS Polonus, inter medias regni

I tur-

a Qualis fuit illa celebris in Ionio mari victoria Petro Zeno duce, de qua Boxhornius Hiſtor. vniu. p. 859. circa ann. cIↄ CCC XLVI: & alterum prœlium ad Callipolim commiſſum, ſcriptore Duca Michaelis Hiſt. Byz. cap. 2. p. 61.

b Quale geminum prœlium fuit ad Neapolim Peloponneſi, quod ſcripſit Sabellicus dec. 3. lib. 8.

c Albertus Auſtriacus breue tempus regnauit, relinquens uxorem prægnantem. *Thuroczius part. 4. cap. 25. ſeq.*

d Regis Caſimiri frater, poſtea ſucceſſor, *ibidem cap. 31.*

turbas, Ioannis *a* Hunniadis virtute obtinuit, vt Amurades *b* pacem vltro peteret, qua etiam rex frui diutius potuiſſet, niſi papæ conſiliis rupti fœderis pœnam ſua ſuorumque clade apud *c* Varnam luiſſet. Nec infelicior fuit Hunniades, cum *d* pro Alberti filio LADISLAO regnum adminiſtraret, biennio exſtinctus ante regem LA-

a Ibidem cap. 36. ſeq. Integre adpellatur *Ioannes Coruinus de Hunniad.* Aiunt enim ex antiquis Romanorum *Coruinis* genus ſuum duxiſſe. Pater pagum VValachiæ *Coruinum* poſſederat, quod nomen ex colonia Romanorum ſupereſt. *Bonſin. decad.* 3. *lib.* 9. *p.* 514.

b Idem c. l. cap. 41.

c Diximus ſupra pag. 187.

d Albertus imperator & rex Vngariæ ac Bohœmiæ poſtumum reliquit Ladislaum, quem in infantia coronatum mater cum corona ad Fridericum III. in Auſtriam ſubduxit, Vladislao Polono interea Pannoniis imperitante: quo ad Varnam cæſo Ioannes Coruinus, cognomine Hunniades, fit gubernator regni. *Thvvrocz. part.* 4. *c.* 19. & 44.

LADISLAVM, cui *a* MATTIAS Coruinus ſuccesſit, non minor bellis *b* Turcicis, quam pater fuerat Ioannes: *c* Auſtriaca etiam victoria longe clarisſimus. Cum hoc videtur felicitas Vngariæ exſpiraſſe. Succeſſor enim VLADISLAVS II, rex Bohœmiæ, nihil contra Turcos geſſit: filii *d* LVDOVICI II. clades Mohazinenſis multas calamitates regno intulit, quæ vero, ut alio ſæculo acciderunt; ad illius expoſitionem reſeruantur.

§. 5. Poloniæ regnum ab Vngarico modo disiunctum, modo cum illo coniunctum.

Poloniæ regnum cum Vngarico con-

I 2

a filius Ioannis Coruini Hunniadis. *Bonfin. dec. 3. lib. 9.*

b Raſciam, & Boſniam, & huius caput Iayczam, quæ Stephano rege fraude oppreſſo, Turci occupauerant, recepit Matthias multorum præliorum contra Turcos victor. *Bonfin. extrema decade 3.*

c Totam pœne Auſtriam Friderico III. eripuit Coruinus, captis vrbibus potioribus, Vienna, Neapoli, & aliis, quas Maximilianus recuperauit. *Bonfin. dec. 4. lib. 6, 8. & 10.*

d Obiit Matthias anno CIↃ CCCC XC. Inteſtinum bellum, ex ſucceſſione ortum, reſedit electo Vladislao Bohœmo. *Bonfin dec. 4. lib. 8. & 9.*

coniunctum in Ludouico fuiſſe *a* ſupra memorauimus. *b* IAGELLO, Ludouici gener, Lithuaniam adiecit, Vngaria autem caruit: rurſus Iagellonis filius *c* VLADISLAVS Vngaricum regnum Polonico coniunxit, M CCCC XXXIV, patri defuncto ſuccedens; poſt triennium Alberto (qui & imperator fuit & Bohœmiæ rex) in regno Vngarico. Hoc ad Varnam cæſo, poſt *d* interregnum breve & cum Boleslao contentiones, CASIMIRVS, Iagellonis alter filius, regno Poloniæ potitus eſt, quem tres filii, alter poſt alterum, in proximum vſque æuum ſecuti ſunt *e* IO-

a vide pag. 169.

b ibidem p. 170. Hic Iagello Lithuanus dux, cum ſacro baptiſmate ablueretur, adpellatus eſt Vladislaus. *Guagninus in Sarmatica pag.* 18.

c Idem Guagninus pag. 19. Præfuit autem Poloniæ regno decem, Vngariæ quatuor annis.

d Triennium caruit Polonia rege, & anno CIↃ CCCC XLVII. Caſimirus ſucceſſit Vladislao, qui CIↃ CCCC XLIIII. ad Varnam cæſus fuerat. Mortuus Caſimirus anno CIↃ CCCC XC. *Guagnin.*

e Guagninus c. l.

IOANNES ALBERTVS ab anno M CCCC XCII. vſque in annum MDI. & *a* ALEXANDER: cui SIGISMVNDVS ſuffectus eſt, pater SIGISMVNDI AVGVSTI, in quo familia Iagellonidarum *b* defecit, in locum peregrinis ſuccedentibus. Sed miſſis, quæ aliorum temporum ſunt, ad noſtrum ſæculum, cui deſtinata enarratio eſt, recurrimus.

§. 6. Occidentis imperatores Sigismundus, a cuius exceſſu fixa imperii ſedes in domo Auſtriaca conſtituta. Succeſſerunt enim Albertus II. Auſtriacus, Fridericus III, Maximilianus I, maritus Mariæ Burgundicæ.

In Germania RVPERTO, ſub finem ſæculi ſuperioris creato, ſuccesſit poſt decennium SIGISMVNDVS, Caroli IV. filius, Vngariæ rex & Bohœmiæ, in tollendo pontificum ſchiſmate *c* laborioſus, cuius tamen gloriam Huſſi ſupplicium fracta fide, quæ publice data fuerat, & antehac, cum Vngariæ rex eſſet,

I 3 *a* cla-

a Quatuor annos, octo menſes Guagninus Alexandro tribuit pag. 21. Alii aliter annos numerant. Frater Sigismundus, Alexandri ſucceſſor obiit CIↃ IↃ XL VIII.

b Mortuus Sigismundus Auguſtus anno CIↃ IↃ L XXII. *Guagn.*

c concilio præſertim Conſtantienſi.

a clades ad Nicopolim non leuiter macu-
lauit. Ab huius exceſſu, (in annum
M CCCC XXXVII. inciderat) fixam imperii
ſedem in domo Auſtriaca propitium fa-
tum conſtituit, & ad noſtra tempora ſine
interruptione perduxit. Nam ALBER-
TVS Auſtriacus, Sigiſmundi gener, Ger-
maniæ, Bohœmiæ, & Vngariæ rex, a bien-
nio fratrem ſuum FRIDERICVM III.
ſucceſſorem per LIII. annos raro exemplo
habuit, Vngarorum bellis *b* infeſtatum,
quorum pupillum regem Ladislaum edu-
cauerat. Patri M CCCC XCIII. ſucceſſit
c MAXIMILIANVS filius, in incre-
mentum domus Auſtriacæ natus, qui
Burgundiam & Belgicas prouincias nu-
ptiis *d* Mariæ, vnicæ heredis, adqui-
ſiuit,

a Vide ſupra pag. 166.

b a Coruinis, Matthia præſertim, qui fere omnem Auſtriam expugnauit. Cauſſa belli, quod regina puerum Ladislaum cum corona regni Viennam ad Fridericum abduxerat. *Thwrocz. part. 4 cap. 219.*

c Cuſpinianus in cæſ. p. 485.

d Maria filia Caroli Burgundi, qui prœlio ad

ſuit, filioque per nuptias filiæ Ferdinandi Catholici ad ampliſſimam hereditatem iter, a poſteris (nam fata Philippum eripiebant) magno cum fructu poſſidendam parauit.

§. 7. Hiſpaniarum regna IV, coniuncta tandem & aucta ſub Ferdinando Catholico.

Nam Hiſpania omnis Chriſtianorum in IV. regna diuiſa erat, Nauarrenum, Aragonium, Caſtellanum & Portugallicum. Navarræ & Aragonum reges *a* ſupra vſque ad IOANNEM, Ferdinandi Catholici patrem, deduximus, qui anno MCCCCLXXIX. deceſſit. FERDINANDVS autem, patre ſuperſtite, duxit *b* Iſabellam, HENRICI IV. regis Caſtellani ſororem, quem an. MCCCCLXXVII. exſtinctum in Caſtellæ & Legionis regno ſecutus eſt vxorio iure, & poſt paul.

ad Nancium, contra Heluetios commiſſo, ceciderat. Ex Maria genuit Philippum, Ferdinandi Catholici generum, patrem Caroli V. *Cuſpinian. c. l.*

a Vide pag. 174. & infra Tabulam regum Navarr. & Aragon.

b Adi Vaſæum & Tarapham.

paullo a Ioanne patre relicta Aragoniæ & Siciliæ regna accepit, non autem Navarræ, quod etiam pater ex *a* Blancæ matrimonio poſſederat. Id enim per filiam Leonoram *b* GASTONO, comiti Foxano, ceſſit, qui vero *c* vix guſtatum nepoti PHOEBO reliquit, a quo ſoror Catharina acceptum *d* IOANNI Albretio dotali iure attulit, cui *e* papa Iulius II. vt ſocio Ludouici Galli, ademit, & Ferdinando, iam tum IV. aut V. regnorum poſſeſſori, poſt initium ſequentis ſæculi adiudicauit. Nam etiam *f* Granatenſe regnum Saracenis eripuerat,

a Diximus ibidem pag. 174.

b Hæc FranciſcusTarapha in Henrico IV. p.738. copioſius enarrat.

c XV. tantum diebus regno vſus. *Vaſæus cap.*17. Quapropter in ſerie regum Nauarræ non ponitur ab omnibus Gaſtonus. *Tarapha c. l.*

d Idem Tarapha c. l.

e Arnoldus Ferronus in Ludouico XII. Sed hoc in alio ſæculo factum, nam Iulius anno CIↃ IↃ III. pontifex maximus renunciatus eſt.

f Lucius Marineus lib. 20. extremo, & Carolus Verardus libro ſingulari de Expugnatione Granatæ. Capta eſt Granata anno CIↃ CCCC XCII.

erat, quod vltimum fuerat barbarorum in Hiſpania, *a Catholici* cognomen inde ſibi & poſteris adeptus, eiectis Mauris & Iudæis, qui nollent Chriſtum confiteri. Sic auctus regnis Hiſpaniarum ſe regem vocari iusſit, veteresque tituli Caſtellæ, Legionis & Aragoniæ ſenſim euanuerunt.

§. 8. Portugallorum reges & felices nauigationes, quibus via in Indiam orientalem aperta.

Sola Portugallia intra veteris Hiſpaniæ fines Ferdinando non parebat, per hoc ſæculum ab IOANNE, de quo *b* prædiximus, & EDVARDO recta, cui ALFONSVS V. ſuccesſit, *c* Africani cognomine, perinde ac Scipiones, ex victoriis dignus. Hunc excepit IOANNES II, & ſub finem ſæculi EMANVEL, nepos Eduardi, Saracenorum exterminator, vterque nauigationibus felix, quibus fines regni

I 5 lon-

a Duardus Nonius cenſura 65. *Summi pontificis & patrum decreto ob Granatam debellatam adpellatus eſt Catholicus.*

b pag. 173. Regnauit Ioannes annos quinquaginta; mortuus CIↃ CCCC XXXIII.

c Vaſæus cap. 19. *Africani titulum meruit, multis magnisque in Africa victoriis potitus.* Regnauit ab anno XXXVIII huius ſæculi ad LXXXI.

longiſſime ſunt propagati. Ioannis enim auſpiciis ditiſſimum regnum [a] Congi inuentum fuit & Chriſtianis ſacris initiatum: ſub Emanuele Luſitani extremum Africæ [b] promontorium, cui a Bona ſpe nomen dederunt, præteruecti, feliciter viam ſibi in Indiam orientalem aperuerunt, qua Venetorum diuitiæ non mediocriter acciſæ ſunt, qui ſoli adhuc merces Indicas ex Perſia in Europam exportauerant.

§. 9. America reperta. Hiſpania viris exhauſta.

Felicor Ferdinandus erat & Iſabella, quorum ſumtu & auſpiciis

[a] Reſendius Antiquit. Luſit. lib. 2.

[b] Iam tum ſub Ioanne II. Aethiopiæ litora claſſis perluſtrans, in promontorium illud inciderat, cuius flexu explorato rex lætiſſimus, ex ſpe Indiæ adeundæ *Bonæ ſpei* promontorium vocari iuſſit. Sed fato præventus Indicam & Perſicam nauigationem ſucceſſori reliquit, qui anno cIↃ cccc xcv. inauguratus eſt: & Indicum Mare primus claſſe tentauit cIↃ cccc xcvII. Baſiliæ quoque litora manifeſtata ſub eodem. *Duard. Nonius Genealog. Reg. Portug.* in Ioanne II. & Emanuele.

ſpiciis Chriſtophorus *a* Columbus, Genuenſis ciuis, vltra Atlanticum mare inſulas Hiſpaniolam, Cubam, & proximas iteratis curſibus detexit, quod alios, præſertim Veſpucium Americum, inſtigauit, vt vlteriora ſcrutarentur, & vaſtiſſimum illum orbem Americanum inuenirent, quamquam non tam ingenium ſuum Columbus aut helicen & cynoſuram cæli ſecutus videatur, quam Martini Behaimi, ex Bohœmia Crumlavienſis, antiquiorem præcurſionem. Is enim ab Iſabella, Ioannis I. Luſitaniæ regis filia, quæ poſt mortem mariti (Philippus III. Burgundus erat) Belgicis prouinciis imperitabat, *b* nauem impetrauit, qua ducem genium ſuum ſecutus, ignota maria & intentata vada ſcrutaretur. Nec modo

I 6 *a* Fa-

a Proſtant narrationes Oroſii, Petri Ciezæ & aliorum, quos excerpſit Boxhornius.

b Hæc tam ex membranis, quam ex Riccioli & Benzoni verbis grauiter & ornate, ut omnia ſolet, Io. Chr. VVagenſeil enarrat oratione parentali Georg. Frider. Behaimo clↄ Iↄ CLXXXII. dicata.

a Fagalem inſulam, quam primus invenit, aut alias circumiectas quas Aſores, ab accipitrum multitudine Luſitani, noſtri Flandricas a Behaimi comitibus nominant, perluſtrandas ſibi cenſuit, verum etiam in auſtrum magis & magis progreſſus usque ad *b* vltimum fretum, quod Ferdinandus Magellanus, huius ductum ſecutus, pertranſiit, & de ſuo id nomine adpellauit. Sic *c* maiora alia, alia clariora ſunt, nec Martini huius nomen tantopere celebratur, quanto Columbi, Americi, aut Magellani, quamuis merito ſuo his tribus ſit præferendum. Sed ſatis de Hiſpania, quæ viris pæne exhauriri cœpit, ingenti vi Iudæorum vna cum Mauris proſcripta; qui Africam petierunt,

a Id eſt fago arbore abundantem.

b Hieronymus Benzonus (Tom. IV. Americæ Theodori de Bry) *Magellanus*, inquit, *fretum illic eſſe norat, quia, ut fertur, in charta marina adnotatum viderat deſcripta ab inſigni quodam nauclero, cui nomen Martinus Bohæmus, quam Luſitaniæ rex in ſuo muſeo adſeruabat.*

c Plinii verba lib. 3. epiſt. 16.

runt, pars Græciam & Orientem, ſub alio etiam cælo *a* Hiſpanici ſermonis non obliuioſi cuſtodes.

§. 10. Gallorum & Anglorum reges, eorumque bellum de ſucceſſione. Puella Lotharingia. Anna Britanniæ minoris heres, nupta Carolo VIII, directæ Valeſiorum ſtirpis vltimo.

Galliæ ſtatus turbatior erat, nec minus Angliæ. *b* Diximus litem inter has gentes de ſucceſſione ortam, quæ & ſuperiori ſæculo in ingens bellum erupit, quo *c* captus rex IOANNES, Philippi Valeſii filius: & proximo æuo non minori contentione exercitata fuit. HENRICVS enim VI. rex Angliæ cum duce Burgundo ita adflixit CAROLVM VII. Caroli VI. in Galliis ſucceſſorem, vt omnem pæne regionem eripuerit, etiam Lutetiæ Pariſiorum *d* rex Galliæ ſolenniter crearetur. Illo

I 7 bello

a Richardus Simon ad R. Leonis Mutinenſis librum de Ritibus & moribus Iudæorum.

b Supra p. 176.

c Paullus Aemilius Veronenſis in Ioanne: & Tilius in chron. reg. Franc. Quinquennium autem in cuſtodia ſeruatus fuit, cum captus eſſet prope Pictonum urbem.

d Henricus VI. rex Anglus, coronatur Lutetiæ Pariſiorum, & rex Franciæ proclamatur anno CIƆ CCCC XXXII. *Tilius chron.*

bello Lotharingia *a* puella, ſub patre oues paſcere ſolita, Aurelianum obſidione liberans, initium ſalutis fuiſſe perhibetur. Eodem anno regnare cœperant Henricus VI. in Anglia, & in Gallia Carolus VII. eodem etiam vterque anno, videlicet MCCCCLXI. in viuis eſſe deſiit. Succeſſorem habuit Henricus in Anglia EDWARDVM IV. qui ſororis marito Carolo Audaci, Burgundiæ duci, contra LVDOVICVM XI. exercitum miſit, & *a* eodem anno MCCCCLXXXIII. quo Ludouicus ille, mortalitatem expleuit. Succeſſit in Anglia EDWARDVS V. & poſt duos menſes RICHARDVS III. & poſt biennium HENRICVS VII. in Gallia Ludouico XI. filius CAROLVS VIII. qui *b* Annam Britanniæ Minoris heredem Maximiliano ſponſo eripuit, etiam Neapolitanum regnum armis adquiſiuit, ſed breui poſt tempore *c* amiſit, vltimus directæ Valeſiorum ſtirpis, exſtinctus MCCCCXCVIII. quem

a Vid. Boxhorn. Hiſt. vniv. p. 1015.
b Titius chron. ad annum cIↃCCCC LXXXIX.
c Vt mox in Neapolitana hiſtoria dicemus.

quem Ludouicus XII. excepit, Italico bello & propter illud pontificis anathemate non ignotus.

§. 11. Ingens Italiæ motus, ob ſchiſma pontificum, nec non Neapolitanam & Mediolanenſem ſucceſſionem.

Ingenti motu Italiam tum pontificum ſchiſma, tum Neapolitani ſucceſſio & Mediolanenſis concuſſerunt. De ſchiſmate antehac dictum eſt; Neapolitanum regnum abruptum erat a Siculo & per Ioannam, *a* ROBERTI regis neptem, *b* ANDREÆ, Vngariæ regis fratri, collatum, quem *c* vxor ſceleſta peremit, vt LVDOVICO Tarentino nuberet. Ludouicus autem Vnga-

a Robertus ſuperiori ſæculo circa annum CIↃ CCC XLVI. exſtinctus eſt, cum Ludouicus, Petri filius, regnaret in Sicilia. *Fazell. dec. 2. lib. 9. cap 5.*

b Andreas filius Caroli, regis Vngariæ, frater vterinus Ludouici Vngariæ & Poloniæ regis, a Thvvroczio part. 3. cap. 8. vocatur *rex Hieroſolymæ & Siciliæ*: erat autem tantummodo *Neapolitanus*, Ludouico, Petri filio, Siciliæ imperante, quo cum paciſcebatur Ioanna de ſeparandis Siculo & Neapolitano regnis, adprobante pactum pontifice *Fazell. c. l.*

c Mich. Ritius lib. 3. Regn. Neap. *virum Andream apud Atellam, quæ nunc Auerſa dicitur, ſuſpendio tollendum curauit.*

Vngariæ rex fratris necem vlturus *a* CAROLVM, ducem Dyrrachinum, contra Ioannam, regem confirmat, qui in Vngariæ poſtea regno ipſi Ludouico *b* ſucceſsit: Caroli filius LADISLAVS, rex Neapolitanus, heredem ſororem reliquit Ioannam II. ſed nuptiis eius non erat, quod *c* IACOBVS Bourbonius gauderet, mox a Sfortia pellendus ita, vt religionem & monachi habitum cum regno commutaret. Ioanna vt rebus ſe turbatisſimis eripiat, *d* ALFONSVM, Aragoniæ & Siciliæ regem, heredem ſcribit, mox, mutata ſententia, *e* LVDOVICVM Andegauenſem, qui regni ius RENATO fratri relinquit, quem Alfonſus obſeſſum ad *f* deditionem compulit miti

a Inſtigante Vrbano VI, pontifice Romano. Carolus rex creatus anno CIↃ CCC LXXXI. *Ritius c. l.*

b Mariæ reginæ virgini, quæ Sigismundo poſtea nupſit, a proceribus oppoſitus.

c Iacobus Marchiæ comes, ex familia Bourbonum *Ritius.*

d Ritius c. l. & Fazellus lib. 9. cap. 9.

e ibidem.

f Ritius lib. 3. extremo.

miti victoria in ipſum & ſectatores vſus. Sic cum Sicilia Neapolitanum regnum rurſus coniunctum fuit anno chriſtianæ ſalutis M CCCC XLII, ſed poſt mortem Alfonſi denuo ſeiungendum. Huic enim in Aragoniæ & Siciliæ regnis IOANNES frater ſucceſſit, pater Ferdinandi Catholici: at in Neapolitano filius nothus *a* FERDINANDVS, antea dux Calabriæ, qui anno M CCCC XCII. decedens ex vita, ALFONSO filio reliquit regnum, quem cum CAROLVS VIII. rex Francorum pepuliſſet, filium Alfonſi FERDINANDVM Ferdinandus Catholicus reſtituit, quo ſine liberis defuncto, FRIDERICVS prioris Ferdinandi filius, patruus noſtri, regno Neapolitano ſuccedit, quem Ferdinandus Catholicus & Ludouicus XII. eiiciunt, vt regnum inter ſe diuidant. Intuta omnis ſocietas regnorum, & controuerſia de finibus orta, Ferdinandus Ludovicum ſuperauit, & expulſis Gal-

a Hæc & quæ ſequuntur in Neapolitana hiſtoria, ex Ritii lib. 4. ſunt, & Fazelli lib. 9. cap. 11. p. 550.

Gallis toto regno Neapolitano potitus eſt, a quo tempore cum Sicilia & Sardinia coniunctum manſit. Mediolanenſis turba ſub finem quidem XV. ſæculi commota fuit, fortius autem in XVI. agitata. Nam cum Galeatius, vice comes Mediolanenſis, filium Philippum Mariam, & filiam Valentinam, quæ Ludovico *a* Aurelianenſi nupſit, reliquiſſet, Philippus autem ſine prole legitima decederet; *b* lis orta eſt inter Ludouicum Galliæ regem XII. heredem Aurelianenſis Ludouici; & Franciſcum Sfortiam, qui notham Philippi Mariæ filiam in matrimonio habebat. Pellebant Galli Sfortiam, Pontifex & Veneti Gallos, longiusque protracto bello Hiſpani quoque implicabantur, a quorum copiis Franciſcus rex apud Pauiam captus finem fecit controuerſiarum. Sfortia enim reſtitutus, morte ſua MDXXXV. vacuam poſſeſſionem fecit, quam Carolus V. vt feudum imperii Phi-

a Fratri regis Henrici VI.

b Ferronus, Guicciardinus, & alii Gallici ſcriptores in Ludouico & Franciſco has turbas deſcripſerunt.

Philippo filio dedit, quæ origo eſt Hiſpanici iuris in ducatum Mediolanenſem.

§. 12. De regnis Scotiæ, Daniæ (quæ reges accepit ex gente Oldenborgica) Sueciæ.

Nunc de aliarum quoque gentium regnis, quæ clariora hoc ſæculo facta ſunt, dicendum perbreuiter eſt. Scotia ſuos IACOBOS laudat, I, II, III. in hoc; IV. & V. in proximo ſæculo. Iacobi V, filia *a* MARIA Franciſco II. Galliæ regi nupſit, & ab huius morte HENRICO STVARTO, ex quo coniugio natus eſt Iacobus VI. in quo Angliæ & Scotiæ regna ſub Magnæ Britanniæ titulo coniuncta fuerunt. Sed hæc alio tempore geſta ſunt: nunc ſolum attingimus, quod XV. ſæculo memorabile eſt. Dania *b* medio fere æuo, ex Oldenburgica gente reges eligere cœpit CHRISTIANVM I, & IOANNEM filium eius, quod per ſecutura etiam tempora nunquam mutatum fuit. Sueciæ autem regnum antiquo æuo cum Danico coniunctum erat: hoc autem XV. ſæculo ſuos ſibi vel duces vel reges legit,

a vide Scriptores rerum Britannicarum.

b anno CIƆ CCCC XLVII.

legit, CAROLVM, STENONES, SVANTVM, quos Daniæ regibus, ſine ſuffragio ſuo electis, opponeret, quamquam rurſus in CHRIST. II. coniungebantur.

§ 13 Bohemici regni origo, & continuata hiſtoria vſque ad Ludouicum ad Mohazium cæſum, a cuius morte Bohemia & Vngaria ad Auſtriac. peruenerunt.

Tandem etiam de Bohœmiæ regno perpauca dicemus. Sæculum prope XII. erat, cum a Germaniæ regibus Bohœmorum duces in regium decus euecti ſunt, vti ab *a* Henrico IV. VRATISLAVS; a *b* Philippo PREMISLAVS, cuius familia in WENCESLAO, Rudolphi Habsburgenſis ex filia nepote, exſpirauit anno Chriſtianorum MCCCVII. A cuius morte certauit de regno RVDOLPHVS, Alberti Auſtriaci filius, cum HENRICO duce Carinthiæ, quem motum partim mors Rudolphi, partim Henricus VII. imperator diremit, qui, eiecto Carinthio regnum filio ſuo *c* IOANNI dedit: cui filius CAROLVS IV. imperator, & huic dege-

a Aeneas Siluius Hiſt. Bohœm. cap. 22.

b Idem cap. 26. & Siffrid. ad ann. CIƆ CC IV.

c Henricus VII. filio Ioanni ſororem VVenceslai iunxit, & ſic matrimonii iure regnum inuaſit. *Aen. Siluius cap. 31.*

degener WENCESLAVS, & ab eius obitu SIGISMVNDVS frater, Vngariæ & Bohœmiæ rex *a* Husſitico bello vexatiſſimus, ſucceſſerunt, Vtrumque regnum etiam coniunctum tenuerunt, qui proxime in Bohœmico ſequuntur *b* ALBERTVS gener Sigismundi, & *c* LADISLAVS, Alberti poſtumus, MCCCCLIV, cum ex Gallia ſponſam exſpectaret, *d* ſubito exſtinctus. GEORGIVS Pogiebrachius ſoli Bohœmiæ præfuit: ſucceſſor VLADISLAVS, Ca-

a Eccleſiam Bohœmicam a VValdenſibus aliquid lucis diuinæ accepiſſe, ſupra diximus. Huſſo autem & Hieronymo Pragenſi in Conſtantienſi concilio combuſtis, libertatem conſcientiarum Bohœmi tutati ſunt duce Ioanne Ziska, multisque prœliis Sigismundum fatigarunt. Hoc *bellum Huſſiticum* eſt, de quo etiam Aeneas Siluius cap. 38. poteſt conſuli, quamquam is pro ſecta ſua acerbius in Bohœmos inuectus eſt.

b Albertus Rom. Imperator & Vngariæ rex. *Siluius cap.* 55.

c ibidem cap. 58. Interuenit in Vngariæ regno Vladislaus Polonus, antequam Ladislaus patri Alberto ſuccederet.

d non ſine ſuſpicione Veneni Pragæ exſtinctus eſt. Suſpectus hoc nomine fuit Georgius Pogiebrachius (alii Podiebradium &

Caſimiri Poloni filius, etiam Vngariæ, cuius filius *a* LVDOVICVS ad Mohazium cæſus utrumque Auſtriacis occupandum reliquit ex matrimonii iure, quod ſoror Ludouici cum Ferdinando I. contraxerat.

§. 14. Res litterarum, quæ in oriente cadunt, in occidente ſurgunt, adiuuante non mediocriter arte Typographica. Nouæ Academiæ. Gerſon & Kempiſius.

Hoc ſæculo cadebant litteræ in Oriente, ſurgebant ex diuturna barbarie in Occidente, doctiſſimo quoque Græcorum, ut Turcos euaderet, in Italiam confugiente. Præter Beſſarionem, quem ſupra laudauimus, huius ordinis fuerunt *b* Theodorus Gaza, Georgius Trapezun-

& Poggiobrachium vocant) qui poſtea ſucceſſit *Bonfin. Hiſt. Vng decad* 3. *lib.* 8. *extr.* Huſſitis hoc veneficii crimen *Trithemius* imputat, *chron. Sponh. ad annum* CIↃ CCC LVII.

a Vide, quæ ſupra in Vngaricis rebus ſcripta ſunt.

b Effigiem ſingulorum repræſentat Lambecius lib. 6. Biblioth. Vindeb. pag. 274. deſumtas ex Paulli Iouii, Nucerini epiſcopi, muſeo. Gaza autem, ut ſubſcriptum eſt Iconibus, fuit rhetor & grammaticus.

zuntius, Ioannes Argyropolus, Michael Marullus, Demetrius Chalcocondyles, Marcus Muſurus, & Ioannes Laſcaris. Qui manſere in Græcia, calamitates eius ſcripſerunt, *a* Laonicus Chalcocondyles, *b* Ducas Michaelis Ducæ nepos, & Georgius Phranza. Non ſegnis erat Italia, quæ horum induſtriam æmularetur, & Latinas ſimul litteras ex tenebris, quibus immerſæ fuerant, ad priſtinum nitorem revocaret Laurentii Vallæ, Pomponii Læti, Ioannis *c* Pici Mirandulæ

Trapezuntius rhetor & philoſophus: Argyropulus philoſophus, cuius imagini hi verſus adiecti ſunt.

Magnus Ariſtoteles loquitur quod in orbe latine,
Poſt Gazam meritum debet id omne mihi:

Marullus poeta, Chalcocondyles grammaticus, Muſurus & Laſcaris philologi.

a Laonicus hiſtoriam deduxit ad an. cIɔcccLXII.

b Ducæ & Phranzæ vitas ſcripſit Martinus Hanckius de Script. Byzant.

c De huius conſummatiſſimi viri laudibus Epi-

randulæ, Angeli Politiani, & Hermolai Barbari, & Marſilii Ficini, Philippique Beroaldi, & Baptiſtæ Mantuani, M. Antonii Coccii Sabellici, & aliorum æterna nomina, horumque omnium communis patronus *a* Laurentius Medices, Florentinus princeps, illuſtri documento ſunt, quam cupida illa ætas fuerit optimarum litterarum, quantaque felicitate inſtaurauerit. Nondum Alpes elegantior Muſa transuolauerat; cum in Germania noſtra læto omine & auſpicio ars illa inueniretur, qua librorum codices facili labore & breui tempore in millenos aut plures multiplicari ad iuuandam rem litterariam poſſunt. Non ſecus autem, quam de Homeri patria,

Epiſtolæ eiusdem, a nobis editæ, teſtantur. Addi poteſt Paulus Langius in Chronic. Cizenſi pag. 885, vbi *diuini virum ingenii & pentaglotton* vocat, eiusque comites ſtudiorum, plerosque ex epiſtolis notos, ſummis laudibus effert.

a Hermolaus Barbarus ad Ioannem Picum Mirandulanum epiſtola (Mirandulanis ſubiecimus p. 143.) *Debent*, inquit, *Florentinis litterae*, & *inter Florentinos Medicibus & inter Medices Laurentio.*

patria, de artis huius inuentione *a* ciuitates diſceptant, Argentina, Moguntina, & Harlemenſis, quia plures ſemper expetunt quod ſingularem laudem promeretur. Siue Mentelius eſt, ſiue Gutenbergius, ſiue alius inuentor; plus commodi ingenio ſuo ad communem vtilitatem tulit, quam vel Columbus aut Americus noui Orbis perueſtigatione. Certatim tum ſcholæ &

K aca-

a Iacobus Mentelius de vera origine typographiæ ex annalibus reip. Argentoratenſis, gentili ſuo Ioanni Mentelio, ciui Argentoratenſi, primam inuentionem vindicat, cuius famulus, cui nomen *Genſfleiſch* erat, arcanum Ioanni Gutenbergio, eiusdem ciuitatis aurifabro, reuelauerit, & cum illo aufugerit Moguntiam, vt ibidem perficeret, quod alius ingenio excogitatum fuerat. Primis autem impreſſis libris non horum, qui pauperes erant, ſed vel Io. Fauſti, vel Scheferi, qui ſumtus ſuppeditabant, nomen refert præfixum. fuiſſe. Contra Petrus Scriuerius, & Marc Zvver. Boxhornius pro Harlemenſi inuento re pugnant. Vide Hiſt. Vniv. Boxh. p 946. ſeq. & Scriuerii ſingularem librum. Inuenta ars fuit circa medium fere ſæculi xv.

academiæ initiabantur, accedentibus numero earum Herbipolenſi, Lipſienſi, Cadomenſi, Andreana Scotiæ, Louanienſi, Friburgenſi, Gripſwaldenſi, Baſileenſi, Conimbricenſi, Tubingenſi, Hafnienſi, Ingolſtadienſi, Moguntina & Vpſalienſi. Sic viam præparari oportuit diuinæ & cæleſti doctrinæ, quæ proximo ſeculo Europam, diſpulſis tenebris, illuſtratura erat, cui Ioannes Gerſon & Thomas Kempiſius, pietatis clariſſimæ theologi, his temporibus, quorum hiſtoriam finimus, auſpicatiſſime tum voce tum ſcriptis libris proluſerunt.

FINIS HISTORIAE

MEDII AEVI

HISTO-

HISTORIA
MEDII AEVI
IN
TABVLIS
SYNOPTICIS.

K e

Google

Quædam Tabulæ deductæ ſunt vltra terminum ætatis mediæ ad noſtram vsque ætatem, quod connexio ita poſtulabat, ne pauci reges aut imperatores, ſæculi XVI. aut XVII, a ſerie præcedentium abrumperentur.

IMPERATORES ROMANI

SAECVLO IV.

Tranſalp.	*Ital.*	*Orient.*
CONSTANTINVS	MAXENTIVS	GALERIVS

Victo Maxentio & mortuo Galerio

Occident.		*Orientis.*
CONSTANTINVS	*idem.*	LICINIVS.

Debellato Licinio idem

CONSTANTINVS

meritis in eccleſiam

MAGNVS ann. xxxi.

Tranſalp.	*Ital. & Afr.*	*Orient.*
CONSTANTINVS F.	CONSTANS	CONSTANTIVS

& interfecto Conſtantino

Occident.	*Orient.*
CONSTANS & hoc cæſo MAGNENTIVS.	CONSTANTIVS

dein CONSTANTIVS ſolus

SAEC. IV.

IVLIANVS apoſtata,

IOVIANVS *Perſis cedens*

VII menſ.

Occident. VALENTINIANVS ann. XII.

Orientis. VALENS ann. XVI.

* GRATIANVS & VALENTINIANVS II.

MAXIMVS *Gratiani*; EVGENIVS *Valentiniani* percuſſores

THEODOSIVS a morte Valentis

idem THEODOSIVS ſolus cognomine MAGNVS mortuus ann. CCCXCV.

HONORIVS

ARCADIVS

* Gratianus imperauit cum patre Valentiniano annos VIII, dies LXXXV; cum patruo & fratre III; cum eodem fratre & Theodoſio IV. *Epitoma Victoris.*

IMPERATORES
SAECVLO V.

Occidens.	*Orient.*
Honorius moritur anno CCCC XXII.	Arcadius moritur anno CCCC VIII.
VALENTINIANVS IIII. annos XXX.	THEODOSIVS II annos XLII. *Synodus Epheſin.*
	MARCIANVS annos XII. *Synodus Chalced.*
MAXIMVS	LEO magnus ann. XVII. m. VI.
AVITVS	
MAIORIANVS	
SEVERVS	
ANTHEMIVS	
OLYBRIVS	
GLYCERIVS	ZENO Iſauricus annos XVII.
IVL. NEPOS	
ROMVLVS AVGVSTVLVS Oreſtis fili	
Succedunt barbari ODOACER & poſt hunc GOTHI	ANASTASIVS Dicours, *Eutychianus.* anno CCCCXCI.

IMPERATORES ORIENTIS

SAECVLO VI

Anaſtaſius moritur ann. IↃXVIII.

IVSTINVS Thrax annos IX.

IVSTINIANVS Magnus, *legiſlator, & Gothorum per Beliſarium victor*, annos XXXVIII.

IVSTINVS II *Italiam a Iuſtiniano vindicatam rurſus amittit, inuadentibus Langobardis*. annos XIII.

TIBERIVS II annos IIII.

MAVRICIVS *ſuis ſuorumque ſuppliciis infelix*, cæſus a Phoca anno DCII, cum imperaſſet ſolus a ſoceri morte XVI.

Digitized by Google

IMPERATORES ORIENTIS

SAECVLO VII.

PHOCAS *Papæ fauet.*
imperauit annos VIII.

HERACLIVS *bellum gerit aduerſus Coſroem* II. *Perſarum regem.* annos XXXII.

CONSTANTINVS filius Heraclii menſes IV, & nouerca MARTINA menſes VI.

CONSTANS Conſtantini filius, nepos Heraclii; *victus a Perſis*: annos XXVII.

CONSTANTINVS Pogonatus, *auctor Concilii* VI., *victor Saracenorum* ann. XVII.

IVSTINIANVS II. ῥινότμητος, *auctor Synodi Quiniſexta.*

LEONTIVS ſubuertit Iuſtinianum;
APSIMARVS Leontium.

IMPERATORES ORIENTIS

SAECVLO VIII.

Iuſtinianus ῥινότμητος anno 15 et III. reducitur, regnatque rurſus annos VIII.

PHILIPPICVS Bardanes, expulſor Iuſtiniani, quem tertio anno pepulit ARTEMIVS, dictus Anaſtaſius, hunc THEODOSIVS poſt XV. menſes: hunc rurſus a biennio

LEO Gonon, Iſaurus ann. XXIII. CONSTANTINVS Copronymus, XXXIV. an. LEO IV, Chazarus, ann. V.	} *Iconomachi*

IRENE, Leonis vidua cum filio CONSTANTINO VII, εἰκονολατρεύσασα ann. XVII cum filio; V ſola

Synodus Nicæna II *pro imaginibus.*

SAECVLO IX.

Occident.

CAROLVS Magnus, an. xiii. ab anno DCCC. Rex ab Iↄc Lxvii.

LVDOVICVS Pius fil. an. xxvii ab anno ıↄcccxıv.

LOTHARIVS Pii F. ann. xv.

LVDOVICVS II fil. ann. xx.

CAROL. Caluus

LVDOVICVS Balbus

CAROL. Craſſus

ARNVLFVS fil. Carolomanni.

LVDOVICVS fil. Arnulfi extremo ſæculo.

Orient.

NICEPHORVS ann. ix.

MICHAEL Rangabe, ann. ii.

LEO Armenius, ann. vii.

MICHAEL Balbus.

THEOPHILVS f.

THEODORA cum fil. MICHAELE.

BASILIVS Macedo, ann. xx.

LEO Philoſophus ann. xxv. ab an. DCCCLXXXVI.

SAECVLO X.

Occident.

Ludouicus IV. in hoc ſæculo xII. pæne annos ſuos expleuit.

CONRADVS Francus ann. VIII

HENRICVS Auceps *Vandalor. victor.* ann. XVII.

OTTO Magnus *victor Hunnorum.* ann. XXXVII.

OTTO II. ann. XI. *repreſſor Gallorum.*

OTTO III. Puer, das Kind, ad finem ſæculi annos XVII. imperans.

Orient.

ALEXANDER frat. ann. I.

CONSTANTINVS Porphyrogennetus, fil. Leonis cum

ROMANO Lacapeno: eoque reiecto rurſus ſolus.

ROMANVS II fil. Conſtantini ann. III.

NICEPHORVS Phocas.

IOANNES Tzimiſca *victor.*

BASILIVS & CONSTANTINVS fratres, filii Romani II, nepotes Conſtantini,

SAECVLO XI.

Occidentis.

HENRICVS Sanctus, an. XXIII.

CONRADVS Saliquus, ann. XV.

HENRICVS III. Niger, ann. XVII.

HENRICVS IV. *tertii fil. infelix* annos XLIX. menſ. X.

RVDOLFVS Suevus, *Henrici æmulus.*

Orient.

CONSTANTINVS ſine fratre.

ROMANVS Argyropulus.

MICHAEL Paphlago.

MICHAEL Calaphates.

CONSTANTINVS Monomachus.

THEODORA Auguſta.

MICHAEL Stratioticus.

ISAACIVS Comnenus.

CONSTANTINVS Ducas.

ROMANVS Diogenes *a Turcis captus.*

MICHAEL Duce fil.

NICEPHORVS Botoniates.

ALEXIVS Comnenus an. XXXVII.

SAECVLO XII.

Occident.

HENRICVS V ann. XIX. mort. MCXXV.

LOTHARIVS Saxo, *vel potius* LVTHERVS ann. XIV.

CONRADVS III *miles ſacer*, ann. XIV.

FRIDERICVS Barbaroſſa ann. XXVIII. *perit in ſacra expeditione* an. MCLXXXIX.

HENRICVS VI *fil. Friderici*, Aſper. ann. IX.

PHILIPPVS & OTTO IV, *æmuli*

Orient.

Alexius Comnenus XVII. annos in hoc

IOANNES Comnenus frater ANNAE, quæ patris Alexii res ſcripſit annos regn. XXIV. Dicitur & CALO IOANNES.

MANVEL Comnenus, fil. ann. XXXVII.

ANDRONICVS *necato pupillo Alexio*.

ISAACIVS Angelus ann. IX.

ALEXIVS Ducas *a Venetis eiectus*.

SAECVLO XIII.

Occident.	*Orient.*
OTTO ſolus exſtincto Philippo	ALEXIVS puer, *Venetorum ope.*
FRIDERICVS II *frater Philippi*	MVRZVFLVS
	* BALDVINVS
	HENRICVS fr.
V Candidati	PETRVS Altiſiodorenſis
	ROBERTVS
Interregnum	BALDVINVS II. *vltimus Latinor.*
RVDOLFVS Habſpurgenſis ab MCCLXXII, per ann. XVIII.	MICHAEL Palæologus
	ANDRONICVS Palæologus ann. XLV.
ADOLFVS Naſſouius ann. VI	* Quinque Latinis a Balduino I. ad Balduinum II. opponuntur *Nicææ* Laſcarini, *Theodorus, Ioannes, Theodorus II,* quem *Michael Palæologus* excepit,
ALBERTVS Auſtriacus MCCXCVII.	

SAECVLO XIV.

Occident.

HENRICVS Lutzelburg.

LVDOVICVS Bauarus ann. XXXIII. *Superat æmulum* FRIDERICVM, Alberti filium.

CAROLVS IV. ann. XXXII. mor. MCCCLXXVII.

WENCESLAVS ann. XXII. *abdicatur ſub finem ſæculi*, ſurrogatur

RVPERTVS

Orient.

Andronicus etiam XXVII annos in hoc ſæculo imperauit.

ANDRONICVS *II.* Palæologus, *nepos primi.*

CANTACVZENVS tutor Ioannis, poſt collega.

IOANNES Palæologus *tutore remoto.*

Venetiis captiuus.

ANDRONICVS *III. impius in patrem.*

MANVEL frater, *Turcorum tributarius.*

SAECVLO XV.

Occident.	*Orient.*
RVPERTVS moritur A. cIↄ.cccc ix.	MANVEL a nutu Turcorum pendens, ex ſæculo ſuperiore
IODOCVS menſ. vi.	
SIGISMVNDVS ann. xxvi.	IOANNES II
Concilium Conſtantienſe.	*Intereſt Concilio Florentino.*
ALBERTVS Auſtriacus, *gener.*	CONSTANTINVS Palæologus *Ioannis F.*
FRIDERICVS III. imperat annos LIII, moritur MCCCCXCII.	*Conſtantinopolis capta* MCCCC LIII.
MAXIMILIANVS filius Friderici.	

CONTINVATIO IMPERATORVM

SAECVLI XVI.

MAXIMILIANVS ex ſuperiore ſæculo vſque ad annum MDXVIII

CAROLVS V, rex Hiſpaniarum, Maximiliani ex filio Philippo nepos, ann. XXXVIII

FERDINANDVS I, *Rex* primum *Romanorum*, poſtea, fratre Carolo ad vitam religioſam abeunte, *imperator* annis VI

MAXIMILIANVS II, Ferdinandi Filius, ann. XII

RVDOLPHVS, Maximiliani filius ann. XXXV, Moritur anno MDCXII

CONTINVATIO IMPERATORVM

SAECVLI XVII.

MATTHIAS frater Rudolphi moritur MDCXIX.

FERDINANDVS II, Caroli Auſtriaci filius, Ferdinandi I, nepos, incidens in bellum Germanicum, mortuus MDCXXXVII.

FERDINANDVS III, filius Ferdinandi II, pacem Germaniæ reſtituit.

FERDINANDVS IV. Romanorum rex, ſuperſtite patre exſtinguitur MDCLIV; obiit pater MDCLVII.

LEOPOLDVS, filius Ferdinandi III, natus MDCXL, imperator creatus MDCLVIII, Turcorum victor feliciſſimus.

IOSEPHVS, filius Leopoldi ann. VI. moritur MDCCXI.

CAROLVS VI. Frater Joſephi, natus MDCLXXXV. quem Deus ſeruet.

DYNASTIA PERSARVM MEDIO AEVO.

* Triplex Perſarum Dynaſtia, antiqua a Cyro condita, & ab Alexandro deſtructa: media, Parthorum imperio ſuccedens, & a Saracenis ſublata: noua, ſiue Sophorum regnum, quod noſtrorum temporum eſt. Nunc mediam exponemus.

ARDSCHIR, in Tarich, vulgo *Artaxerxes*, aut ſecundum Agathiam Ἀρταξάρης, *Artaxares*: vnde διώνυμος Zonaræ in Diocletiano dictus eſt. Parthis imperium eripuit, cum Alexander, Mammææ filius, Romanorum rebus præeſſet. *Herdian. 6. 2.* Regnauit annos XIV. menſes X. *Agathias lib. 4. f. 134.*

SAPORES, Σαπώρης Cedreno & Zonaræ, Σαβώρης Agathiæ, Tharich *Schabur* ſiue *Sabor*. Imperatorem Valerianum capit & excoriat. *Cedren. p. 212.* Regnauit annos XXXI. *Agathias.*

HOR-

HORMISDAS, Ὀρμισδάτης Græcis, Tarich *Hormoz*, filius Saporis vnum annum imperauit. *Agath.*

VARANES, Οὐαράνης, *Bahram* in Tarich. III. annos regnauit.

VARANES filius annos XVII.

VARANES cognomine Σεγανσαὰ, menſes IV. *Agath.*

NARSES, ſiue Narſeus, Ναρσῆς Diocletiani tempore, *Eutrop.* 9. 15. regnauit annos VII. menſes V. *Agath* ἕβδομ. ἀπὸ Ἀρταξέρξȣ. *Zonar. in Diocl.*

HORMISDAS II. (Ἀδανάρσης Zonaræ Tom. 3, f. II.) filius Narſei, annis totidem, quod pater. *Agath.*

SAPORES II. Σαβὼρ Agathiæ, rex antequam naſceretur, corona ventri matris impoſita: moritur ſeptuagenarius. *Idem Agathias.* Bellum geſit

rit cum Conſtantio & Iuliano: ini-quam pacem Iouiano extorquet. *Ammian.*

ARTAXERXES, Ἀρταξέρ, frater Saporis, annos IV. *Agath.*

SAPORES *III.* filius Artaxerxis, annos V. *Agath.*

VARANES IV, filius Saporis, cognominatus Κερμασαά, quod Schickardus in Tarich. p. 114. putat *Kirman Scha* ſcribendum eſſe. Nam Κέρμα ἔθνους ἢ χώρας ὑπῆρχεν ἐπωνυμία, vt cognomen ex deuicta gente vel regione ſit. Regnauit annos XI. *Agathias p. 136.*

ISDIGERDES, etiam filius Saporis, Ἰσδιγέρδης ὁ Σαβόρου. *Iazdigard* in Tarich, Arcadii amicus adeo, vt etiam Theodoſio filio κηδεμὼν, *curator* feratur a moriente patre conſtitutus eſſe. Annos regnauit XXI. *Agaibjas c. l.* & *Procopius 1. Perſ. cap. 2.*

VA-

VARANES V, filius Iſdigerdis, perſecutor Chriſtianorum, *Socrates 7. 18.* annos XX *Agath.*

ISDIGERDES II, Varanæ filius regnans XVII. annos. *Agath.*

PEROZES, Περόζης, *Firutz* Arabice, ab Hunnis cum exercitu cæſus. *Agath.*

OBALAS, Oβάλας, frater Perozis, in Tarich dictus *Ialas*, ſed cum Schickardo forſan *Balas* legendum eſt, quia plerique ſcriptores, quamlibet mire variantes, tamen β in eius nomine expreſſerunt. annos habet IIII.

CABADES, Καβάδης Agathiæ, Κωάδης Zonaræ in Iuſtino Thrace, cuius temporibus regnauit, *Kobad* in Tarich, frater Obalæ, pulſus a ſuis, & ab Hunnis reſtitutus; mortuus anno Iuſtiniani imperatoris quinto. *Agathias & Procop. 1. Perſ.*

*Za-

* ZAMASPEM, filium & ipſum Perozis, Scaliger inter Cabadem in carcere & fuga latitantem, & inter eundem reſtitutum ponit, eique dat annos IIII. Adde Agathiam, ex quo Scaliger hauſit.

COSROES Magnus, Cabadæ filius, bellum cum Iuſtiniano Magno gerit. Regnauit annos XLVIII. *Agath. lib. 4. extr.* & *Procopius in Perſicis.* Tarich hunc regem vocat proprio nomine *Nuſchin-Ravan*, ſiue vt pronunciatur *Nuſchirravvan*, quod Coſroes forſan nomen commune & dignitatis eſt. Vide Hiſt. Antiq. p. 211.

HORMISDAS III. filius Coſrois, luminibus orbatus & in carcerem detruſus a ſuis. *Zonaras in Mauricio*, & *Theophyl. Simocatta lib. 3. c. 16.* & *lib. 4. c. 6.*

COSROES II, filius Hormiſdæ captiui, annos regnans XXXIX, *Zonar.* c. I. & *Simocatta 4, 7.*

SIROES, Coſrois filius, patricida, tempore Heraclii, annum I. regnans. *Cedren. p. 345. Chron. Alex. p. 910.*

*ADE-

Baſſ. CARACALLA & GETA *fratres.*
MACRINVS & fil. DIADVMENVS, *mox caeſi.* menſ. II.
Anton. ELAGABALVS, *luxurioſus.*
ALEXANDER Mammaeae fil. *pius.*
MAXIMINVS Thrax, *opilio.*
PVPIENVS, & BALBINVS *mox trucidati.*
GORDIANVS *victor Perſarum.*
PHILIPPVS Arabs, *Chriſtianis fauet.*
DECIVS Traianus *perſecutor Chr.*
HOSTILIANVS, VOLVSIANVS *obſcuri.*
VALERIANVS *a Perſis captus.*
GALLIENVS *ignauus.*
XXX. Tyranni vid. *Treb. Pollio.*
CLAVDIVS II. ſiue Gothicus.
QVINTILIVS *dierum* XVII.
AVRELIANVS *recuperator imperii.*
TACITVS *ſex menſium & frater.*
FLORIANVS *vix trium.*
PROBVS *moribus & geſtis rebus probus.*
CARVS *in Aſſyria exſtinctus.*
NVMERIANVS & CARINVS, filii.
DIOCLETIANVS & MAXIMIANVS Herculeus *deponunt imperium.*
CONSANTIVS Chlorus, MAXIMIANVS Galerius,

Perſecutiones Eccleſiæ grauiores.

1. Neronis.
2. Domitiani.
3. Traiani.
4. M. Philoſophi, & L. Veri, *in Aſia* & *Gallia.*
5. Seueri *in Africa & Aegypto.*
6. Maximini Thracis.
7. Decii.
8. Valeriani.
9. Aureliani.
10. Diocletiani & Maximiani Herculei, *illius in Oriente, huius in Occidente, exſtimulante* Maximiano Galerio *Cæſare.*

Hæc de Antiqua Hiſtoria ſufficiant. Superſunt non ignobiles reges, v. g. Siculi DIONY-SIVS vterque. *Diodor.* 15.73. *Nep. in Dione*: HIERO; anno nonageſimo exſtinctus, *Liu. 14. 4.* & HIERONYMVS nepos, *Liu. c. l. & c.7* ſed quis omnes huius inſulæ tyrannos recenſebit? adde a Marcello victos. *Liu 26.30.*

Germanorum duces inclytos meliori otio & curæ reſeruamus.

INDEX RERVM,

maxime illarum, quæ in Notis explicantur.

Abgari pag. 217
Achæus rex 42
Aegates inſulæ 76
Aegos flumen 26
Aegypti ſui vel alieni iuris 15
reges 168. ſeq.
Aelia Capitolina 125
Aetolorum querelæ 81
Agrippa maior 17
minor *ibid.*
Ahasuerus 21
Alexandri M. fauor in Iudæos 45
vxores & filii 32
Amraphel 2
Amyntæ regnum 57. 230
Antalcidæ pax 20
26
Antigoni ſupplicium 104
Antonii amores 103
Apion rex 40. 190
Aquila Ponticus 132
Arbaces 8
Archelai Cappad. genus 223
Archelaus rex Aegypti *ibid.*
Aretæ *reges Arab.* 204
Argonautæ 22
Ariarathes 58. 221
Ariobarzanes 63. 222
Ariſtobuli Iudæi fuga 47
Ariſtonicus 87
Armeniæ maioris reges 212
minoris reges 218
Aſarhadon 6
Asdrubal cœſus vbi 79
Aſſaradinus 6
Aſſyriorum imperii ætas 810
Aſtyages 9
Athenagoras 131
Athenienſes reges 24
Bala rex Syr. 43
Bar Cochba 123. 124
Belus 3
Bellum Arabicum 85
Aſiaticum 87
Cimbricum 89
Corinthiacum 29

Iudai-

Iudaicum 119. 123
Iugurthinum 87. 88
Bellum Lamiacum 31
Marſicum 87
Mithridaticum quot annorum 48
Nolanum 93
Peloponneſiacum 22
Piraticum 96
Punicum 76. ſeq.
Samniticum 74
Sociale Græc. 28
Rom. 90
Thebanum 27
Thracium 180
Troianum 23
Belſazar 8
Bibliotheca Alexandrina 36
Oſymanduæ 170
Bocchus 233
Boſporani reges 224
D. Brutus parum fortis 103
Buſiris 169
Cæſares ab auguſtis diſtincti 143
Cappadociæ reges 221
Carthaginis excidium 84

Carus an fulmine ictus 142
Caſtor Deiotari nepos 54
Catilina 95
Cecrops 24
Cenſus Auguſti 108
Seruii 70
Ceraunus 31. 42
Cerdon 128
Cerinthus 122
Chalcideni principes 203
Chutæi 12
Ciliciæ ſtatus 55. 229
Cimbri victi 92
Circumciſio adſumt. 58
Cleopatræ amores 103
mors 105
Codrus 24
Commageni 44. 58. 199.
Commagene provincia 200
Conſualia 69
Cosdroes 211
Cteſiphontis conditor 208
Cynoskephala 80
Cyprus a Rom. occupata 40

Cyre-

Cyrenaici reges 189
Cyri exitus 14

Damaſceni reges 191
Dauid victor Syror. 11
Deioces rex Med. 9
Deiotari 54. 64. 226
230
Dionyſius Aegypti 39
Dionyſius Siciliæ. 242
Doſon rex Maced. 34

Ebion 122
Elagabalus 133
Emeſeni principes
202
Epiphanes quot? 43
Epirenſes reges 231
Eithera maritus 81
Elam, Elymais 2
Eueætus rex Syr. 49
Euergetæ Ptol. quot?
186
Exilia Iſraelitarum 164
Iudæorum 165

Fabii 72
Fulminea legio 127

Gemoniæ ſcalæ 111
Glaphyra 221

Hadadeſar 11
Hasmonæi duces 201
Hebdomadæ LXX. 179
Herodis M. exitus 116
Antipæ exilium 117
Hexapla Origenis 146
147
Hiarba 232
Hiempſal iunior 232
Hierax Seleucida 42
Hiero Siciliæ rex 76
140
Hieroſolyma capta 91
Himerus 208
Homonadenſes 109

Ianus clauſus ab Aug.
106
a Marco 136
Ioachin & Ioiakim
163
Ioiakin an Babylonem
deportatus 166. ſeq.
Iuba rex Numidiæ 100
Mauritaniæ 234
Iuſtinus Martyr 131
Κακεργέτης
187

Labynetus 8
Legio Melitene 127
Lepi-

Lapidus Pontif. M. 20
Lex Clodia 40
Iulia 90
Libet potentes 112
Lolliana clades 108
Lydorum reges 176
Lyſanias 117

Macedonia quando prouincia facta 35. 83
Mæotidæ 141
Mamertini 75
Manaſſe captiuus 165
Marii fata 93
Mauritiana prouincia 112. 231. ſeq.
Mauritaniæ reges 233
Medorum αὐτονομία 259
defectio 8
imperium 10
Mithridates 48. 219
Pergamenſis 99. 230
Myonneſus 82
Montes Romæ quando ædificati 69
Montaniſtæ 129
Moſis educatrix 170

Nabatæi reges 204
Nabopolaſſar 7
Nabonedus 8
Nebucadnezar 7
Nectanebis 175
Neronis quinquennium 113
Nicator 41
Nimrod 1
Niniue 2
Niniue r. iunior 5
Nouatiani 147
Numantia 86
Νυκτομαχία Pompeii 92

Octapla Origenis 147
Odenatus 138
Onion regio 38
Origenes 146
Osroes 211

Pacorus Parth 208. ſeq.
Paphlagonia 53. 226
Parthorum reges 207
Pergameni reges 50. 228
Perſecutiones 242
Perſecutionum decreta 137. 142
Pharao quæ vox 163
Pharnaces 49. 203

Pha-

Phaſaelus frat. Herodis 115
Philetærus 15. 128
Philippi auguſti 137
an Chriſtiani 145
Philometoris nomen 187
Philopatoris cognomen 60
Phyſcon 168. ſeq.
Pius, Antiochi cognomen 195
Polemones 49. 50. 220
Pons in Boſporo 17
in Helleſponto ib.
Traiani 121
Porta ſcelerata 72
Praxeas hæreticus 129
Prœlia Antiochi M. 82
belli Peloponn. 182
Thebani 27. 181
Græcor. cum Perſis 180
Prælium Actiacum 105
ad Chæroneam 29
Mycalen 18
Pharſalum 99
Raphiam 42
Pſeudophilippus 83
Ptolomæi Ægypti 35. 185
Ptol. Mennæi 203. 206
Pylæmenes 53. 226
Pyramydes 171
Pythodoris 49. 220
Quadrati apologia 123
Raphia 41
Roma 67
Roſtra 72
Sabelliani 147
Samoſateniani 148
Sampſicoramus 202
Sanballet 46
Sardanapalus 4. 13
Sauromota rex 225
Semiramis Aſſyr. 4
Babyl. 7
Senones Galli 73
Sertorius 95
Seruilius Iſauricus an Ciliciam domuerit 54
Sidetæ cognomen 195
Soter 35. 41
Symmachus interpres 132
Tachos rex Aegypti 175
Tarcondimotus 56
Templum Heliopol. 38
Garizim 20

Tem-

Templi Hieroſolym. inſtauratio 16
Tetrapla Origenis 147
Theſeus 24
Theodotio interpres 132
Theus (Θεός) *Antiochus* 41
Troia bis capta 22. 23
Troiani in Italia 66
Turris ferrata 141
Valeriani 128
Valerianus excoriatus 118
Variana clades 108
Ventidius exemplum fortunæ 104
Vexoris vexatus ab interpretibus 169
Vhaballathus 139
Xenophontis laus 19
Zebinæ cognomen 194
Zenobia 139
Zenodori dynaſtia 115
Zoba vrbs vel regio 11

Digitized by Google